

ΕΒΔΟΜΑΘΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 7.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

19 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1893.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Ἐν τῷ ἑλληνικῷ ζητήματι νεωτέρων φάσιν ἔχομεν τὴν ἐκ τῆς ἐντυπώσεως, ἣν παρὰ τοῖς ξένοις πιστώταις, τοῖς ἐν Λονδίῳ, Βερολίῳ καὶ Παρισίοις ἰδίᾳ, προὔξεν ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Τρικοῦπη καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν κοινοβουλευτικῆς πλειοψηφίας ἐπιβληθεῖς αὐτοῖς αὐτογνωμῶς συμβιβασμός, καθ' ὃν προσωρινῶς παραχωροῦνται αὐτοῖς μόνον τριάκοντα τοῖς ἑκατὸν τῶν εἰς αὐτοὺς ὀφειλομένων τόκων, ἀναστέλλομένου καὶ τοῦ χρεωλυσίου. — Οἱ ὁμολογιῶχοι οὗτοι διὰ συνελύσεων αὐτῶν ἐν ταῖς ὀνομασθεῖσαις πρωτευούσαις καὶ διὰ τῶν κατ' αὐτάς μετὰ δριμείας ἀγορεύσεις συγκροτηθεῖσων ἐπιτροπῶν διατυποῦσι διαμαρτυρίας ἐπὶ διαμαρτυριῶν, αἰτνες πιθανώτατα δὲν θὰ ἰσχύσωσιν εἰς μεταβολὴν τῶν δεδομένων, μείζονα ὅμως πάντοτε καθιστῶσι τὴν ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ συμφορᾷ ὁλίσην. — Ἡ Ἑλλάς, ἥτις τέως εὐλόγως πάντοτε ἐσεμνύετο ἐπὶ τῇ ἐγκαίρῳ καὶ ἀνελλιπεῖ ἐκπληρώσει τῶν πρὸς τοὺς πιστωτὰς ὑποχρεώσεων αὐτῆς, εἶδει ἀναντιρρότως νὰ πράξῃ τι πλεῖστον, ὅπως ἀποτρέψῃ τὸ δριμύτερον τοῦλάχιστον τῶν μομφῶν τούτων. — Ἀτυχῶς ἄλλως ἔδοξε τοῖς κρατοῦσιν, οὕτω δὲ ἀλγεινότερον κατ' αὐτὰς παρέχει ἀνάγνωσμα ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος, ἀναγράφων τὰς διαμαρτυρίας καὶ πικρότατα τὸ μέτρον τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐπικρίνων.

Ἄγνοοῦμεν κατὰ πόσον πράγματι μετὰ ἐξαιρετικῶν ἐνδιαφέροντος ὁ ἐπὶ τῶν οικονομικῶν δέρος ὑπουργὸς παρακολοῦθεῖ, ὡς χαιρεκάκως ἰσχυρίζεται ὁ ἐν Βελιγραδίῳ ἀνταποκριτὴς τοῦ Πεστὰ τοῦ Αὐτῆ, τὰς ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διεξαγομένης πρὸς τοὺς πιστωτὰς αὐτῆς διαπραγματεύσεις, ὅπως καὶ αὐτὸς κατὰ τὰ αὐτὰ κανὼν ἰσὴν τὰ οικονομικὰ τῆς Σερβίας φαίνεται ὅμως ὅτι ὄντως καὶ αὐτόθι, παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Βούιτς καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ τοκομεριδίου τοῦ ἰανουαρίου, τὰ πράγματα μοιραίως πρὸς τοιαύτην λύσιν ἄγου-

σιν. — Ὅπερ δὲ χεῖρον, πρὸς τῇ οικονομικῇ καὶ ἢ πολιτικῇ τοῦ βασιλείου κατάστασις ἡκιστα ῥοδίνη παρίσταται. — Ὁ νεαρὸς βασιλεὺς, λίαν προῶρος στερεθεῖς τῶν συνετῶν συμβουλῶν τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ προθυπουργοῦ αὐτοῦ Δόκιτε, εἰς τὰς γνώμας τοῦ ὁποῦ ἀπόλυτον ἔστρεφεν ἐμπιστοσύνην καὶ εἰς οὐ τὰς εἰρηγίσεις ὀφείλει τὴν ἀνώδυνον ἐκτέλεσιν τῆς εὐτόλμου ἐκείνης πράξεως, μὴ καθ' ὀλοκληρίαν δέ, φαίνεται, ἐπαληθευσαδῶν τῶν ἐλπίδων περὶ τῆς περὶ τὸν στρατηγὸν Γροῦιτς, ὃ προσωρινῶς καὶ πρὸς δοκιμὴν ἀνετέθη ἢ προθυπουργία, συγκεντρώσεως τῶν συνεωτέρων καὶ μετριοπαθεστέγων στοιχείων τῆς ἀπολύτως ἐν τῷ κοινοβουλίῳ κρατούσης ριζοσπαστικῆς μερίδος, περιέστη εἰς ἀμφιδοξίαν περὶ τοῦ πρακτέου, ἐπιτρέπουσαν τοῖς ἡγέταις τῶν ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς μερίδων, καὶ αὐτῶν τῶν ὑποδίκων φιλελευθέρων, νὰ ἐλπίσωσι ταχεῖαν τῆς ἐξουσίας ἀνάκτισιν καὶ νὰ ἐπαναλάβωσι δραστηρίως τὰς πρὸς τοῦτο ἐνεργείας. — Οὕτως οὐ διαλείπουσι κυκλοῦμεναι ἡῖμα περὶ ἐπικειμένης προσκλήσεως εἰς τὴν προθυπουργίαν τοῦ κ. Γαρασάνιν, ἡγέτου τῶν προοδευτικῶν, ὑπὲρ οὗ, φαίνεται, ἐνασκειται ἢ ἐν Βελιγραδίῳ αὐστριακὴ ἐπιτροπὴ, καλουμένων, ὡς λέγεται, εἰς συνεργασίαν καὶ ἐνίων ἐκ τῆς μερίδος τῶν φιλελευθέρων. — Ἄγνωστον κατὰ πόσον ὄντως ἂ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ περὶ συγκροτήσεως στρατοκρατικῆς κυβερνήσεως βουλευέται σπουδαίως τὴν παράδοσιν τῆς ἀρχῆς παρὰ τὴν διαρκῶς καὶ πανισχύρως ριζοσπαστικὴν κοινοβουλευτικὴν κατάστασιν εἰς τὰς περὶ ὃν ὁ λόγος ἀσθενεστάτας καὶ ἀντιδημοτικωτάτας μερίδας — γνωστὸν δὲ ὅτι οἱ προοδευτικοὶ πρὸς ταῖς περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἀρχαῖς αὐτῶν θεωροῦνται ὡς αἰτιοὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀποτυχιῶν τοῦ 1885 καὶ τῶν τοῦ πολέμου ἐκείνου δαπανῶν, προκαλεσαδῶν μετὰ τῶν διὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς λόγους φορολογικῶν καθυστερήσεων τὴν ἐνεστώσαν οικονομικὴν θέσιν τοῦ κράτους — ἂν ὅμως ἐγίνετο τοιοῦτό τι, τὰ πράγματα τοῦ βασιλείου ἀντὶ βελτιώσεως πιθανώτατα θὰ εἰσῆρχοντο εἰς νέαν καὶ δεινότεραν ἰδω-

περίοδον κρίσεως διὰ τὴν ἐπιγενομένην ἐξέγερσιν μᾶλλον ἀκατασχέτων τῶν πολιτικῶν παθῶν, ἅτινα συνήθως καὶ ἐν Σερβίᾳ μετὰ πολλῆς βιαιότητος ἐκδηλοῦνται. — Ἄλλ' ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ παρασχεθῆ ἢ πρὸς τοῦτο ἀφορμὴ. Ἄληθές ἐστι ἡ ριζοσπαστικὴ μερὶς διασπάται ὑπὸ διαφωνιῶν καὶ δυσχεραίνει οὕτω τὴν παγίωσιν τῶν ὑπουργείων, ἀλλ' εἰς πρώτην ἀπόπειραν ἐκκρούσεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνασπίζεται κατὰ τῶν ἀντιπάλων· διαθέτουσα δὲ πάντοτε τὴν μεγίστην ἐν τῇ χώρᾳ δύναμιν, εὐχερῶς ἀνακτάται τὴν ἐξουσίαν· οὕτω δὲ μόνον τὰ μεταξὺ ἐπακόλουθα τῆς ἐκτροχύνσεως τῶν παθῶν ὑπολείπονται. — Οὕτως ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα — διότι, δυοῖν κακοῖν προκειμένων, τὸ μὴ χεῖρον βέλτιον — ἀποβαίνει ἢ διὰ τοῦ ἐθνικοῦ κόμματος κυβερνήσεως τοῦ τόπου, ἐξευρισκομένου — ἐνθα κεῖται τὸ δυσχερέστατον τοῦ ἔργου — τοῦ ἀνδρός, ὅστις θὰ κατόρθου νὰ συγκεντρώσῃ περὶ ἑαυτὸν τὰ συνετώτερα καὶ μετριοπαθέστερα στοιχεία τῆς μεριδος ταύτης.

Ἡ ὑπὸ τὸν κ. Δ. Στούρτζαν ρουμανικὴ ἀντιπολιτευσίς, θέλουσα νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὸν σωθινὸν τῆς δημοσίας γνώμης, ὑπεκίνησεν αὐτὴς κατ' αὐτὰς τὸ ζήτημα τῶν ὑπὸ τὸ οὐγγρικὸν σκῆπτρον Ρουμάνων, διὰ θερμότητων δὲ ἀγορεύσεων, ἐν αἷς διέπρεπεν ἡ τοῦ ὀνομασθέντος ἡγήτου τῶν φιλελευθέρων, διεξετραγώδησε διὰ μελανιῶν χρωμάτων τὴν θέσιν τῶν ἐν Τρανσυλβανίᾳ ἀδελφῶν καὶ ἀπῆλθε παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ὅπως διενεργήσῃ «τιμίαν τινὰ μεδιτείαν» τοῦλάχιστον ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως τῶν ὁμοεθνῶν. — Ἡ κυβερνήσις ὅμως ἐν ἀξιοπαρατηρήτῳ ἀπαθείᾳ διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ κ. Λιχωδάου καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν κτημάτων κ. Κάου ἀπέκρουσεν ἀνεπιθυλάκτως πᾶσαν τοιαύτην ἐνέργειαν, ὡς μέλλουσαν, ἀντὶ νὰ ὠφελήσῃ, νὰ ἐκτραχύνῃ μᾶλλον τὴν στάσιν τῶν Μαγάρων πρὸς τοὺς Ρουμάνους, ὧν τὴν θέσιν, εἶπε, μακροὶ αἰῶνες ἱστορίας καθιέρωσαν ὡς θέσιν κατακεκμημένων πρὸς κατακτιπτάς καὶ οἵτινες διὰ διαλλακτικῆς μόνον καὶ μετριοπαθοῦς συμπεριφορᾶς θὰ ἠδύναντο νὰ βελτιώσωσι τὴν θέσιν αὐτῶν, πείθοντες προϊόντος τοῦ χρόνου τοὺς Οὐγγρούς ὅτι συμφορώτερον αὐτοῖς νὰ ἔχωσιν εὐμενεῖς ἢ δυσμενεῖς συμπολίτας. — Καὶ ὅμως οὐδὲ τὴν τοιαύτην γλῶσσαν ἔκριναν ἀρεκτὴν οἱ ἐν Πέστη, ἢ Ἀνταπόκρισις τῆς Πέστης δὲ μέμφεται πικρῶς τὸν κ. Λιχωδάου, ὡς μὴ μετελθόντα ἱκανῶς ὄψεσιν γλῶσσαν κατὰ τῶν ὑποκινητῶν τοιούτων ζητημάτων.

Ἄτυχῶς οὐδὲ τὸ κείμενον τῆς πρὸ τῆς Βουλῆς δηλώσεως τοῦ κ. Κρίστου ἐνθαρρύνει ἐπαρκῶς περὶ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς τοῦ νέου ἰταλικοῦ ὑπουργείου. — Ἀναφέρονται μὲν μεγάλας οικονομίαι, ἀλλὰ μετ' αὐτῶν καὶ μεγάλας θυσίαι, αἵτινες δὲν εὐδικεῖονται μὲν ἐν τῷ προϋπουργικῷ λόγῳ, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι, ὀριζόμεναι ἐν τῷ φερομένῳ προγράμματι τοῦ ἐπὶ τῶν οικονομικῶν ὑπουργοῦ κ. Σοννίνου, δὲν ἐπαγγέλλονται ἀνόρθωσιν τῆς δευτέρας οικονομικῆς καταστάσεως τοῦ κράτους. — Τοῦτο δὲ διότι προδίδωλον ὅτι τὰ μὲν τριάκοντα ἑκατομμύρια τῶν οικονομῶν, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ταῦτα θὰ περιεκόπτοντο ἀπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν δαπανῶν ἀνευ τελείας χαλαρώσεως τῆς καὶ ἤδη μὴ πάνυ στεροῶς χωρούσης διοικήσεως — διότι

εἰς τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας ἀναφέρονται δέκα μόνον ἑκατομμύρια τῶν οικονομῶν τούτων — ἐλάχιστον μέρος θὰ ἐπλήρουν τοῦ ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα ἑκατομμυρίων ἐλλείμματος, τὰ δὲ πεντήκοντα τῶν ἀπαιτηθησομένων νέων φόρων θὰ παραμείνωσιν ἐπὶ τοῦ χάρτου τοῦ νομοσχεδίου, οὔτε τῆς χώρας ἀντεχούσης πρὸς νέα βάρη, οὔτε τῆς Βουλῆς διατεθειμένης πρὸς ψήφισιν τοιούτων. — Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν, περὶ ταύτης ἔμμεσος μόνον, ἀλλ' ὀπωρδίοποτε σαφῆς ἐγένετο ἐν τῷ λόγῳ δὴλωσις. — Ὁ κ. Κρίστου, ἀποδοκιμάσας τὰ αἷτια, τὰ προκαλέσαντα τὴν ἐνεστῶσαν οικονομικὴν θέσιν τῆς Ἰταλίας, μετὰ μοναδικῆς δὲ εὐτολμίας ὁμολογῆσας τὸ ἐσχάτως κρίσιμον τῆς θέσεως ταύτης, βεβαίως οὕτως οὐδὲν ἐπραξεν ἄλλο ἢ ἀπεκίρηνεν ἐπισήμως τὴν πολιτικὴν τῆς μεγαλομανίας, ἥτις, συνδυασθεῖσα μετὰ τῆς γαλλοφοβίας, ἥς εἰσηγητῆς αὐτὸς οὗτος ἐγένετο, ἀπετέλεσε τὸν κυριώτατον παράγοντα τῆς παρούσης καταστάσεως. — Τῆς τριπλῆς συμμαχίας οὐδὲ τυπικὴ μυσία. Τοῦτο δύναται μὲν νὰ μὴ σημαίη ἐπικειμένην καταγγελίαν τῆς συμμαχικῆς συνθήκης, πάντως ὅμως σημαίνει ἐπιφυλακτικὴν ἀνοχὴν τῶν ὄρων αὐτῆς μετὰ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας.

Ἡ τῶν μικρῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων ὑπὸ τοῦ κοινοβουλίου τῆς συμπτᾶζει τῶν δημοκρατικῶν στοιχείων ἐπιψήφισις οὐ μόνον δὲν ἐβελτίωσε τὴν θέσιν τοῦ γερμανοῦ ἀρχιγραμματέως, ἀλλὰ καὶ μανιωδέστερους ἐξήγειρε κατ' αὐτοῦ τοὺς θιασώτας τῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς. — Ὅπερ δὲ χεῖρον, ὁ κόμης Καπρίδης ἔχει, φαίνεται, λόγους νὰ μέμφεται καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τῆς προδικῆς κυβερνήσεως ὡς μὴ παρέχοντα αὐτῷ εὐλοκίᾳ συνδρομῆν, ὡς ἐπικουρούσας δὲ μᾶλλον τοῖς ἀντιπάλου αὐτοῦ, οἵτινες μυσία μηχανῶνται κατὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως πρὸς περιφθορήσιν τῶν ἀγροτικῶν αὐτῶν συμφερόντων. — Ἐντεῦθεν ἀλλεπάλληλα ἔκτακτα καὶ μακρὰ ὑπουργικὰ συμβούλια καὶ συχναὶ τοῦ ἀρχιγραμματέως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα συνεντεύξεις καὶ ἐγκύκλιαι παραινετικαὶ τοῦ πρώην προϋπουργοῦ, ἀλλ' ἄγνωστον ποῦ θὰ καταλήξῃ ἡ σπουδαία αὕτη κρίσις.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπέληξεν ὑπὲρ τῆς κυβερνήσεως τὸ ζήτημα τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ κράτους, τοῦ κοινοβουλίου μετὰ πειστικῆν ἀγόρευσιν τοῦ κ. Γλάδστονος καταψήφισαντος τῆς προτάσεως τοῦ πρώην πρώτου λόρδου τοῦ ναυαρχείου λόρδου Ἄμιλτων, δι' αὐθαρέτων ὑπολογισμῶν καὶ διὰ τῆς ἐξουδετερώσεως δύο κυριωτάτων συντελεστῶν, τῆς δυνάμεως τῶν βρετανικῶν ναυπηγείων καὶ τῆς ταχύτητος, μετ' ἧς ἐν Ἀγγλίᾳ διεξάγεται ἡ ναυπήγησις, εὐρίσκοντος μετὰ τῆς συντηρητικῆς ἀντιπολιτευσέως, ποθοῦσης νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὸν σωθινὸν τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ κατὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν φιλελευθέρων, ὅτι τὸ βρετανικὸν ναυτικὸν τοσοῦτον ὑπολείπεται τῶν ἠνωμένων γαλλορωσικῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ὥστε ἐν πρώτῃ συγκρούσει διατρέχει τὸν ἐσχατον τῆς καταστροφῆς κίνδυνον, καὶ ἀπαιτοῦντος ὅπως πρὸς τοὺς τεθεσπισμένους ἤδη εἰς ναυπηγίδεις νέων σκαφῶν ὑπερβίωσιν ἑκατομμυρίους λιγῶν διατεθῶσιν ἔτερα εἰκόσιν ἑκατομμύρια, ὅπως νέος καταρτιθῆ ὁλος στόλος καταδρομικῶν.

G. E. LESSING.

ΛΑΟΚΟΩΝ*

*H

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Δ'.

Ὁ Λαοκῶν τοῦ Βιργιλίου κραυγάζει. Ἄλλ' ὁ κραυγάζων οὗτος Λαοκῶν ἦν ἐκεῖνος ἀκριβῶς, ὃν ἡμεῖς ὡς τὸν προβλεπτικώτατον πατριώτην καὶ στοργικώτατον πατέρα γνωρίζομεν καὶ ἀγαπῶμεν. Τὴν οἰμωγὴν σχετίζομεν οὐχὶ πρὸς τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ ἀλλ' ἀπλῶς πρὸς τὸ ἀφόρητον αὐτοῦ πάθος. Τοῦτο μόνον ἀκούομεν ἐν τῇ κραυγῇ αὐτοῦ, ὃ δὲ ποιητὴς μόνον διὰ τῆς κραυγῆς ταύτης ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ ἡμῖν τοῦτο αἰσθητὸν.

Τίς λοιπὸν ἔτι αὐτὸν κατακρίνει; τίς δὲ μᾶλλον δὲν ὀφείλει νὰ ὀμολογήσῃ, ὅτι ὅσον ὀρθῶς ἀπέσχεον ὁ καλλιτέχνης τοῦ παραστήσαι κραυγάζοντα τὸν Λαοκῶντα; κατὰ τοσοῦτον ὀρθῶς ἐπίσης ὁ ποιητὴς κραυγάζοντα αὐτὸν περιγράφει; Ἄλλ' ὁ Βιργιλίος εἶναι ἐνταῦθα ἀπλῶς ἐπικός ποιητὴς. Δικαιοῦται δ' ἄραγε νὰ συμπεριληθῇ ἐν τούτῳ καὶ ὁ δραματικός; ἄλλην βεβαίως ἐντύπωσιν προξενεῖ ἢ ἀφήγησις τῆς κραυγῆς προσώπου τινὸς καὶ ἄλλην ὅλως αὐτῇ αὐτῇ ἢ κραυγῇ.

Τὸ διὰ τὴν πλήρη ζωῆς ζωγραφίαν τοῦ ἠθοποιοῦ προωρισμένου δράμα τούτου ἕνεκεν ἴσως εἶδει αὐστηρότερον νὰ προσκολλᾶται εἰς τοὺς νόμους τῆς ἰλικῆς ζωγραφίας. Ἐν αὐτῷ δὲν νομίζομεν ὅτι ἀπλῶς βλέπομεν καὶ ἀκούομεν κραυγάζοντα φιλοκτῆτην, ἀλλ' ἀκούομεν καὶ βλέπομεν πραγματικὴν κραυγὴν. Ὅσα μᾶλλον ὁ ἠθοποιὸς προσπελάζει τῇ φύσει, τοσοῦτ' ἐπεισθητότερον προσβάλλονται κατ' ἀνάγκην ἢ τε ὅρασις καὶ ἢ ἀκοὴ ἡμῶν; διότι εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι μετὰ φυσικότητος ταῦτα συμβαίνουσιν, ἀφοῦ τοσοῦτον δυνατὰς καὶ σφοδαῶς ἐκφράσεις πόνου ἀκούομεν. Πρὸς τούτοις τὸ σωματικὸν ἄλγος ἐν γένει ἥμισυ εἶναι ἰκανὸν πρὸς πρόκλησιν συμπαθείας, ἦν ἄλλα δεινὰ διεγείρουσιν. Ἡ ἡμετέρα φαντασία τοσοῦτον ὀλίγον δύναται νὰ ποιῆται διάκρισιν τοῦ ἐνὸς εἶδους τοῦ ἄλλου ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ὥστε ἢ ἀπλῆ τούτου ὅψις ἀδυνατεῖ ἰσοβάθμιον πῶς πρὸς τοῦτο νὰ διεγείρῃ ἐν ἡμῖν αἰσθημα. Ὁ Σοφοκλῆς λοιπὸν, ἀφίκων τὸν Φιλοκτῆτην καὶ Ἡρακλῆ νὰ μεμψιμοιῶσι καὶ νὰ θρηνηῶσι, νὰ κραυγάζωσι καὶ ἰάχων, εὐχερῶς ἠδύνατο νὰ παραβῇ οὐχὶ ἀπλῶς εὐχαιρετόν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ φύσει τῶν ἡμετέρων αἰσθημάτων βασιζομένην ἀξιοπρέπειαν. Εἶναι ἀδύνατον νὰ αἰσθάνωνται οἱ παρεστῶτες τοσαύτην συμπάθειαν ἐπὶ τῷ πόνῳ αὐτῶν, ὅσων αἱ ὑπέμετροι αὐτὰ ἐκδηλώσεις φαίνονται ἀπαυτοῦσαι. Ὑμῖν τοῖς θεαταῖς θέλουσι φανῆ αὐταὶ συγκριτικῶς ψυχραὶ καὶ ὅμως τὴν ἐπὶ ταύταις συμπάθειαν δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἄλλως ἢ ὡς τὸ μέτρον τῆς ἡμέτερας. Πρὸς τούτοις προσθέσωμεν ὅτι ὁ ἠθοποιός, παριστάνων τὸ σωματικὸν ἄλγος, δυσχερῶς, μᾶλλον δὲ οὐδαμῶς θά

ἠδύνατο μέχρις ἐξαπατήσεως τῶν θεατῶν αὐτὸ νὰ ἐξωθήσῃ; τίς οἶδε δὲ ἐάν οἱ νεώτεροι δραματοῦργοι δὲν ἦσαν ἀξίεπαινοι μᾶλλον ἢ ἀξιοκατάκριτοι ἐπὶ τῷ ὅτι, εἴτε καθ' ὀλοκλήριαν διέφυγον τοὺς βράχους τούτους, εἴτε δι' ἐλαφροῦ σκαφιδίου τούτους παρέκαμψαν.

Ὅποσα πράγματα ἠθέλον φαίνεσθαι θεωρητικῶς ἀπαντήρητα ἐάν μὴ ἢ κρίσις ἐπετύγχανε διὰ τῆς πράξεως τὸ ἐναντίον ν' ἀποδείξῃ. Πᾶσαι αὐταὶ αἱ θεωρίαι δὲν εἶναι ἀβάσιμοι, οὐχ ἦτον ὁ Φιλοκτῆτης παραμένει ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς σκηνῆς. Διότι μέρος μὲν αὐτῶν δὲν θίγει ἰδίως τὸν Σοφοκλῆα, μόνον δὲ ἐφ' ὅσον οὗτος ἀπέφυγε τὰς ἐπιλοίπους αὐτῶν ἐπέτυχε καλλωνῶν, ἅς ὁ δειλὸς περὶ τὴν καλλιτεχνίαν κριτὴς οὐδὲ νὰ ὄνειροπολήσῃ θά ἠδύνατο ἄνευ τοῦ παραδείγματος τούτου. Αἱ ἀκόλουθοι παρατηρήσεις ἐναργέστερον τοῦτο θ' ἀποδείξωσι.

1. Ὅποσον θαυμασίως ἔγνω ὁ ποιητὴς νὰ ἐνισχύσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν ιδέαν τοῦ σωματικοῦ πόνου! Ἐξέλεξτο πληγὴν—(διότι καὶ τὰς περιστάσεις τοῦ ἱστορικοῦ δύναται τις νὰ θεωρήσῃ ὡσεὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκλογῆς ἀπέρρευσαν, ἐφ' ὅσον διηλ. ἐξέλεξτο τὸ ὅλον ἱστορικὸν ἕνεκα τούτων ἀκριβῶς τῶν ἐπωφελῶν αὐτῷ περιστάσεων)—ἐξέλεξτο, λέγω, πληγὴν καὶ οὐχὶ ἐσωτερικὸν τι νόσημα, διότι ἐκείνη ζωηρότερον δύναται νὰ παρασταθῇ ἢ τοῦτο, ὅσονδήποτε ὀδυνηρὸν κἂν εἴη. Ἡ τὸν Μελέαγρον κατατήκουσα ἐνδόμυχος συμπαθητικὴ φλόξ, ὅτε ἐθυσιάσεν αὐτὸν ἢ μῆτηρ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν ὀργῆς πυρᾶ, θά ἦτο κατὰ συνέπειαν ὀλιγότερον θεατρικὴ ἢ ἢ πληγῇ. Καὶ ἡ πληγὴ αὐτῇ ἀπετέλει θείαν νέμεσιν! Ταύτην ἀπαύστως ἐλυμαίνετε πλεον ἢ φυσικὸν δηλητηριον, περιοδικῶς δὲ μόνον ἐπιήρχετο ἰσχυροτέρα ὑπὸ τῶν πόνων προσβολῇ, καθ' ἦν πάντοτε ὁ ἀτυχὴς παρεδίθετο εἰς ναρκωτικὸν ὕπνον, δι' οὗ εἶδει ν' ἀναζωπυρνωθῶσιν αἱ ἐξηντλημένα αὐτοῦ δυνάμεις ἵνα καὶ αὐθις δυνηθῇ τὰς αἰσθὰς νὰ ὑποστῇ συνέπειας τῆς πημονῆς αὐτοῦ. Ὁ Σατωμπρὲν, παριστάνων αὐτὸν ἀπλῶς τετραυματισμένον ὑπὸ δεδηλητηριασμένου βέλους Τρωός, τί ἔκτακτον δύναται τις νὰ ἀναμένῃ ἐκ περιπτώσεως τοσοῦτον συνήθους; Ὅσον ἀφορᾷ εἰς αὐτὸ ἅπαντες οἱ ἀρχαῖοι πολεμισταὶ ὑπέκειντο τοῖς βέλεσι τούτοις; πῶς δὲ συνέβη ὥστε παρὰ τῷ Φιλοκτῆτῃ μόνον τόσον φοβεράς συνέπειας νὰ ἔχῃ; Πολλῶ ἀπιθανότερα εἶναι ἢ ἐπὶ ἐννέα ὀλόκληρα ἔτη ἐνέργεια φυσικοῦ δηλητηρίου, ἄνευ θανασίμου ἀποτελέσματος, παρ' ἅπαν τὸ μυθώδες θαυμασίον, δι' οὗ ὁ Ἕλληνας τοῦτο ἐκόσμησε.

2. Ὅσον μεγάλους καὶ φοβερούς ὅμως παρίστα τοὺς σωματικοὺς πόνους τοῦ ἥρωος αὐτοῦ, οὐχ ἦτον κάλλιστα ἠσθάνετο ὅτι αὐτοὶ μόνον οὐδόπως θά ἐπιήρχουν ἵνα διεγείρωσιν αἰσθητὸν βαθμὸν συμπαθείας. Τούτοις ἕνεκα συνέδεσε τούτους μετ' ἄλλων δειγῶν, ἅτινα, ἐπίσης καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα, δὲν ἠδύνατον ἰδιαιτέραν νὰ προκαλέσῃ συγκίνησιν, ἀλλ' ἅτινα διὰ τοῦ συνδέσμου τούτου ἔλαβον ἀκριβῶς τοσοῦτον μελαγχολικὴν χροιάν, ὅσων εἰς τοὺς σωματικοὺς πόνους πάλιν μετέδιδον. Τὰ δεινὰ ταῦτα δ' ἦσαν π. χ. ἡ πλήρης στέρσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, πείνα καὶ ἄπαισι ἐν γένει αἱ δυσχέρειαι

*) Ἰδε ἀριθ. 6, σελ. 103—105.

τοῦ βίου, εἰς ἃς ἐκτίθεται τρεῖς ὑπὸ σκληρὸν οὐρανὸν ἐν τῇ στερηθεί ἐκείνῃ. Ἡ φαντασθῶμεν ἄνθρωπον, ὑπὸ τοιαύτας εὐρισκόμενον περιστάσεις, πλὴν ἀπολαύοντα ὑγείας, δυνάμει καὶ φιλοπονίας καὶ θὰ ἔχωμεν ἓνα Ροβινσῶνα Κροῦσον, ὃς μικρὰν ἔχει ἀξίωσιν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας συμπαθείας, εἰ καὶ βεβαίως ἀλλως τε ἢ τύχη αὐτοῦ οὐδόλως ἀδιάφορος εἶναι εἰς ἡμᾶς. Διότι φησὶν ὡς τοσοῦτον εὐχαριστοῦμεθα ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ὥστε νὰ μὴ φαίνονται ἡμῖν λίαν θελκτικὴ ἢ ἡρεμία, ἢν ἔξω ταύτης ἀπολαύομεν, ἰδίᾳ ἐπὶ τῇ ιδέᾳ, ἥτις πᾶν ἄτομον κολακεύει, ὅτι δηλ.

1) Ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν τῇ πλοκῇ ταύτῃ ἰδιαζόντως φαίνεται συγκινοῦν τὸν χορὸν, παρατηροῦντα τὴν ἀθλιότητα τοῦ Φιλοκλήτου, εἶναι ἡ ἄκρα αὐτοῦ ἀπομόνωσις. Ἐν ἐκάστῃ λέξει ἀκούομεν τὸν κοινωνικὸν Ἑλληνα· ἐν τούτοις ἐπέγω περὶ μιᾶς τῶν ἐνταῦθα ἀνηκουσῶν περικοπῶν· ἔστι δ' αὕτη (στ. 201—205).

Ἴν' αὐτὸς ἦν πρόσσυτος οὐκ ἔχων βᾶσιν

Οὐδέ τιν' ἐγγύρων,

Κακογείτονα παρ' ᾧ στόνον ἀντίτυπον

Βαρύβρωτ' ἀποκλαύ-

σειεν αἱματηρόν.

Ἡ κοινὴ μετάφρασις τοῦ Winshem ἐκφράζει τοῦτο ὅδε πως.

Ventis expositus et pedibus captus

Nullum cohabitorem

Nec vicinum ullum saltem malum habens,

apud quem gemitum mutuum

Gravemque ac cruentum

Ederet.

Τοῦ ἀνωτέρω διαφέρει ἡ ἀδικαιολόγητος μετάφρασις τοῦ Th. Naogeorgus μόνον κατὰ τὰς λέξεις:

Ubi ipse ventis erat expositus, firmum gradum non habens,

Nec quenquam indigenarum,

Nec malum vicinum, apud quem ploraret

Vehementer edacem

Sanguineum morbum, mutuo gemitu.

Ἡδυνάμει νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὁστος τὰς μεταβλημένας ταύτας λέξεις ἐδανείσθη ἐκ τῆς ἐν στίχοις μεταφράσεως τοῦ Th. Naogeorgus. Διότι ὁστος—τοῦ ἔργου αὐτοῦ σπανιωτάτου ὄντος καὶ αὐτὸς ὁ Φαβρίκιος ἐγγώριον αὐτὸ μόνον ἐκ τοῦ βιβλιογραφικοῦ καταλόγου τοῦ Ὁπερίν—(Opferin J., σοφὸς τυπογράφος ἐκ Βασιλείας, ὅστινος τὸ ἀληθὲς ὄνομα ἦτο Herbst (= φηινόπωρον) γενν. ἐν Βασιλείᾳ 1507. + 1568. ἐκτὸς λαμπρῶν ἐκδόσεων προσέθηκε καὶ πολυτίμους σημειώσεις εἰς τὸν Πλάϊνον, Πλούταρχον κτλ. Σ. Μ.), ἐκφράζεται ὅδε.

— ubi expositus fuit

Ventis ipse, gradum firmum haud habens

Nec quenquam indigenam, nec vel malum

Vicinum, ploraret apud quem

Vehementer edacem atque cruentum

Morbum mutuo.

Ἐὰν αἱ μετάφρασις αὐταὶ ἦναι ὀρθαί, ὁ χορὸς τότε ἐκφέρει τὸν ἰσχυρότατον ἔπαινον ἐξ ὅσων δύναται τις νὰ εἴπῃ εἰς ἐξύμνησιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Οὐδένα ἔχει περὶ αὐτῶν ὁ τάλας, οὐδέ τινα φίλον γείτονα γνωρίζει· εὐτυχῆ αὐτὸν θεωρῶν καὶ εἴ τινα κακὸν τοιοῦτον ἐπέκρητο. Ταύτην τὴν περικοπὴν πιθανόν καὶ ὁ Τόμσον θὰ εἶγε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅστις τίθησιν εἰς τὸ στόμα τοῦ ἐπίσης εἰς ἔρημον νῆσον ὑπὸ κακούργων ἐκτεθειμένου Μελισσάνδρου τοὺς ἐξῆς λόγους.

Cast on the wildest of the Cyclad isles

Where never human foot had marked the shore,

These Ruffians left me—yet believe me, Arcas,

Such is the rooted love we bear mankind

All ruffians as they were, I never heard

A sound so dismal as their parting oars.

βαθυδὸν δύναται νὰ ἐθισθῆ ἐν τῇ στερηθεί τῆς ξένης βοθείας. Φαντασθῶμεν ἀφ' ἑτέρου ἄνθρωπον ὑπὸ τὴν ὀδυνηροτάτην καὶ ἀνίατον ἀσθένειαν, πλὴν ὑπὸ εὐμενῶν ταυτοχρόνως περικυκλούμενον φίλων, οἵτινες πᾶσαν αὐτῷ ἀποδοδοῦσι στέρησιν, οἵτινες, ὅσον αὐτοῖς ἐγκρατεῖα, ἀνακουφίζουσι τὸ δεινόν, ὑφ' οὗ κατέχεται, ἐναντίον δὲ τῶν ὁποίων οὕτως παραπονεῖται καὶ ὀδύρεται: ἀναμφιβόλως θὰ συμπαθῶμεν αὐτῷ, ἢ συμπαθῆαι ὅμως αὐτῇ δὲν διαρκεῖ ἐπ' ἄπειρον, καθόσον ἐν τέλει, ὑψοῦντες τοὺς ὤμους, συνιστῶμεν αὐτῷ ὑπομονήν. Μόνον ὅταν αἱ δύο περιπτώσεις συμπίπτωσι, ὅταν δηλ. ὁ ἐν τῇ ἀπομονώσει διατελῶν καὶ τῶν σωματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων ἐσθερεῖτο, τῷ δὲ νοσοῦντι τοσοῦτον ὀλίγη παρέχεται

Καὶ ὁστος θὰ προετίμα κοινωνίαν ἐκ κακούργων τῆς παντελοῦς στερησεως τοιαύτης. Μέγας ὄντως καὶ ἔξοχος νοῦς! Ἄρκεῖ νὰ ἦτο βεβαίον ὅτι πράγματι ἐλέγητο τοιοῦτο τι παρὰ τοῦ Σοφοκλέους. Μετὰ λύπης ὅμως ἀναγκάζομαι νὰ ὁμολογήσω ὅτι οὐδὲν παρόμοιον εὐρίσκω παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ· καὶ ἐν ἀκόμῃ ἤθελον νὰ βλέπω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Σχολιαστοῦ καὶ οὐχὶ τῶν ἐμῶν, ὁ ὁποῖος Σχολιαστὴς τὰς λέξεις τοῦ ποιητοῦ οὕτω περιγράφει: «Οὐ μόνον ὅπου καλὸν οὐκ εἶχε τινα τῶν ἐγγυρίων γείτονα, ἀλλὰ οὐδὲ κακόν, παρ' οὗ ἀμοιβαῖον λόγον στενάξων ἀκούσειε». «Ὁν τρόπον τὴν ἐρμηναίαν ταύτην ἠκολούθησαν οἱ μνημονευθέντες μεταφρασταί, οὕτως ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Brumoy ὡς καὶ ὁ νεώτερος ἡμῶν γερμανὸς μεταφραστής. Ἐκεῖνος μὲν λέγει sans société, meme importune· ὁστος δὲ «jeder Gesellschaft, auch der beschwerlichsten beraubt», (ἐστερημένος πάσης κοινωνίας καὶ αὐτῆς τῆς ἐνοχλητικωτάτης)· οἱ λόγοι τοῦ διατὶ ἐγὼ ἀναγκάζομαι πάντων τούτων νὰ διαφέρω εἰσὶν οἱ ἐξῆς: Κατὰ πρῶτον εἶναι φανερόν ὅτι ὅταν ἡ λέξις κακογείτονα χωρισθῆ ἀπὸ τοῦ τιν' ἐγγύρων καὶ ἀποτελέσῃ ἰδιαίτερον μέρος, κατ' ἀνάγκην πρέπει τὸ μέρος οὐδὲ νὰ ἐπαναλειφθῆ πρὸ τῆς λέξεως κακογείτονα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἐπίσης φανερόν ἀποβαίνει ὅτι ἡ λέξις κακογείτονα ἀνήκει εἰς τὸ τινα, τὸ δὲ μετὰ τὸ ἐγγύρων κόμμα πρέπει νὰ ἐκλίπη. Τὸ κόμμα τοῦτο παρεσιφέρθη ἐκ τῆς μεταφράσεως, καθόσον πράγματι εὐρίσκω ὅτι ἐλληνικωτάται τινες ἐκδόσεις (π.χ. ἡ Βιττεμβέργειος τοῦ 1585, εἰς 8ον, ἥτις ὅλως ἄγνωστος ἔμεινεν εἰς τὸν Φαβρίκιον) δὲν ἔργουσι τοῦτο, τίθμεναι αὐτὸ, ὡς καὶ ἀρμόζει, μόνον μετὰ τὸ κακογείτονα. Δεύτερον, κακὸς ἄρα γείτονα εἶναι ἐκεῖνος, ἐξ οὗ δύναται ν' ἀναμείνωμεν στόνον ἀντίτυπον, ἀμοιβαῖον» ὡς ἐκφράζει τοῦτο ὁ σχολιαστής; Τὸ ἀμοιβαῖος μετ' ἡμῶν στενάξων, εἶναι ἴδιον φίλου οὐχὶ δὲ ἐχθροῦ. Ἐν βραχέϊ λοιπόν, ἐσφαλμένως ἐνόησαν τὴν λέξιν κακογείτονα· παρεδῆχθησαν δηλ. ὅτι αὕτη ἀποτελέσθη ἐκ συνθέσεως μετὰ τοῦ ἐπιθέτου κακός, ἐνῶ παρῶνται ἐκ συνθέσεως μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ τὸ κακόν· τὴν λέξιν ἠρμήνευσαν ὡς σημαίνουσαν κακὸν γείτονα ἐνῶ τοῦναντίον ἔδει νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς γείτων τοῦ κακοῦ, ὡς τὸ κακομάντις, δὲν σημαίνει τὸν κακόν, τουτέστι τὸν ψευδῆ, τὸν ἀναλήθη μάντιν, ἀλλὰ μάντιν τοῦ κακοῦ, καὶ τὸ κακότεχνος δὲν σημαίνει τὸν κακὸν ἦτοι ἀδέξιον τεχνίτην ἀλλὰ τεχνίτην τοῦ κακοῦ. Ὑπὸ τὸν ὄρον γείτων τοῦ κακοῦ, ὁ ποιητὴς δὲν ἐνοεῖ ἢ ἐκεῖνον, ὅστις εἶτε ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ ἡμεῖς ἀτυχημάτων κατέχεται, εἶτε ἐκ φιλίας συμμερίζεται τὰ ἡμέτερα ἀτυχήματα, οὕτως ὥστε ὅλαι αἱ λέξεις οὐδ' ἔχουν τιν' ἐγγύρων κακογείτονα δὲν νὰ ἐρμηνευθῆ ἀπλῶς διὰ τοῦ neque quenquam indigenarum mali socium habens. Ὁ νέος ἄγγλος μεταφραστής τοῦ Σοφοκλέους Θωμᾶς Φραγκλίνος (Thomas Franklin) ταῦτα καὶ ἐγὼ θὰ ἐφρόνι, μὴ εὐρίσκω τὸν κακὸν γείτονα ἐν τῇ λέξει κακογείτων, ἀλλ' ἀπλῶς μεταφράζω αὐτὴν διὰ τοῦ fellow-mourner (συμπάσχοντος)

Expos'd to the inclement skies

Deserted and forlorn he lies,

No friend nor fellow-mourner there

To soothe his sorrow, and divide his care.

βοήθεια, ὅσων καὶ ὁ ἴδιος δύναται ἑαυτῷ νὰ χορηγήσῃ, καὶ αἱ μεψιμοιρίαι αὐτοῦ ἐν τῷ ἐρήμῳ ἀεὶ ἀφίπτανται : τότε ἀκριβῶς καθορῶμεν τὴν πᾶσαν ταλαιπωρίαν, ἥτις δύναται νὰ πλῆξῃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, κατακραυνοῦσαν τὸν ἀτυχεῖ, πᾶσα δὲ στιγμήα ὀκνήσῃ, καθ' ἣν φανταζόμεθα ἡμᾶς ἐν τῇ ἐκείνου θέσει, διεγείρει ἐν ἡμῖν φρίκην καὶ τρόμον. Οὐδὲν ἄλλο πρὸ ἡμῶν διακρίνομεν ἢ τὴν ἀπελπισίαν ἐν τῇ τρομερωτάτῃ αὐτῆς μορφῇ· οὐδὲν δὲ συμπαιθητικὸν συναίσθημα εἶναι ἰσχυρότερον, οὐδὲν πλειότερον κατατάκει ὀλόκληρον τὴν ψυχὴν, ἢ ἐκεῖνο. ὅπερ μετὰ τῆς ιδέας τῆς ἀπελπισίας συναναμίγνυται. Τοιοῦτου εἶδους ἦν ἡ συμπάθεια, ἣν διὰ τὸν Φιλοκτῆτην αἰσθανόμεθα, ἰσχυρότατα δὲ μάλιστα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ὀρῶμεν αὐτὸν καὶ τοῦ ἴδιου τόξου στεροῦμενον, τοῦ μόνου, ὅπερ τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ζωὴν ὤφειλε νὰ διατηρήσῃ. — Κριμα τῷ Γάλλῳ, ὅστις οὔτε νοῦν εἶχεν, ἵνα τοῦτο σκεφθῆ, οὔτε καρδίαν, ἵνα αἰσθανθῆ αὐτό. Ἡ καὶ ἂν ἐτι ἐκέκτητο αὐτά, ἦτο ὅμως ἀρκετὰ μικρὸς ὥστε νὰ θυσιάσῃ πάντα ταῦτα εἰς τὴν πενιχρὰν καλαισθησίαν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ. Ὁ Σατωμπρὲν χορηγεῖ κοινωνίαν τῷ Φιλοκτῆτῃ, ἐπιτρέπων ἵνα πριγκίπισσα κόρη προσέλθῃ αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ νήσῳ καὶ αὐτὴ δὲ οὐχὶ μόνη ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀκολουθοῦσας αὐτῆς, πράγμα, περὶ οὗ ἀγνοῶ ἂν ἡ πριγκίπισσά ἢ ὁ ποιητὴς μετὰ μείζονος ἀνάγκης ἐχρησιμοποίησε. Παραλιπῶν οὗτος ὀλόκληρον τὸ διὰ τοῦ τόξου ἐξαιρετον παιγνίου ἀντικατέστησε τοῦτο διὰ τοῦ παιγνίου τῶν ὠραίων ὀφθαλμῶν. Πράγματι βέλος καὶ τόξον λίαν διασκεδαστικά θὰ ἐφαίνοντο τῇ γαλλικῇ ἠρωϊκῇ νεολαίᾳ. Τοῦναντίον ὅμως οὐδὲν σοβαρώτερον τῆς ὀργῆς τῶν ὠραίων ὀφθαλμῶν. Ὁ Ἕλληνας βασανίζει ἡμᾶς διὰ τῆς φρικώδους ὑποψίας ὅτι ὁ ἀτυχὴς Φιλοκτῆτης θὰ μείνῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ νήσῳ ἄνευ τοῦ τόξου αὐτοῦ καὶ ἐλευθῶς κατ' ἀνάγκην θ' ἀποθάνῃ. Ὁ Γάλλος γινώσκει βραδύτερον ὁδὸν πρὸς κατάκτησιν τῶν ἡμετέρων καρδιῶν· οὗτος γεννᾷ ἐν ἡμῖν τὸν φόβον ὅτι ἄνευ τῆς πριγκίπισσας αὐτοῦ θ' ἀποδημήσῃ κατ' ἀνάγκην ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως. Τοῦτο δὲ οἱ παρισίνοι κρατοῦσι τῆς καλλιτεχνίας θριαμβοῦν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων καλοῦσιν. Εἰς μάλιστα τούτων προτείνει, ἵνα τὸ δράμα τοῦ Σατωμπρὲν κληθῆ¹ La Difficulté vaincue (ἡ κατανίκησις τῆς δυσχερείας).

(Ἀκολουθεῖ).

ΟΛΓΑ ΛΑΖΑΡΙΑΟΥ.

ΛΙΝΑ.*

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἐκεῖνο ὅπερ παρόχεται.

II.

— Ποῦ βαίνομεν; ὦ, ἀλλὰ εἰς τὴν ἔπαυλιν! μᾶς ἀναμένουσιν εἰς τὸ γεῦμα, καί, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὁ στόμαχός μου παραπονεῖται μονονουχί φωνὴν ἀφίεις. Μόλις εἰς τὴν 1 μ. μ. θὰ καθήσωμεν εἰς τὴν τράπεζαν.

— Καί... ἐγὼ σ' ἔκαμα ν' ἀργήσῃς τόσον, καλέ μου Φήλιξ;

— Ποῖα ἐρώτησις! καὶ ποῖος ἄλλος θέλεις νὰ μ' ἔκαμε; ἀλλὰ ἔσο ἡσυχος· ἀκριβῶς διὰ τοῦτο θὰ φάγωμεν μὲ περισσοτέραν ὄρεξιν.

Προσπερ, ἔκραξε πρὸς τὸν ἀμαξηλάτην ὁ ἐκμισθωτής, βιάσατε ὀλίγον τὸ ζῶον· ἐντὸς ὀλίγου θ' ἀποκειμηθῆ εἰς τὸν δρόμον.

Ἡ φράσις αὕτη ἀληθῶς ἐλέχθη τυχαίως, διότι ὁ ἵππος οὐδόλως ἔχρηζεν ἐκβιασμοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον μάλιστα πρὸς τὸν γοργὸν καὶ κλιπᾶζοντος τριποδισμοῦ, στεργῶς καὶ ῥωμαλέως ἐλατῶν ὀλονέν τὴν διανυθησομένην ἀπόστασιν ὑπ' ἕκαστον αὐτοῦ βῆμα.

Μετὰ μικρὸν ἡ ὑψηλότοξος γέφυρα τοῦ Λαιύρακ προῦθαλε κρύπτουσα τὰς βάσεις αὐτῆς εἰς δύο γιγαντώδεις ἐκ κορυφῶν πολλῶν δένδρων θυσίνους, κλιμακῶδον διατεθειμένους ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν.

— Ἐφθάσαμεν· εἶπε ταχέως ὁ Φήλιξ, δεικνύων διὰ τοῦ δακτύλου κομψὸν πυργίσκον, οὗ τοὺς ἐκ σχιστολίθου θριγκοὺς κατεκάλυπτον εὐθαλεῖς καὶ βαθύφυλλοι κορυφαὶ δένδρων.

Ἡ ἀμαξία κατ' ἀρχὰς ἀνερχίθη, οὕτως εἶπεῖν, ἐπὶ τῆς εὐδένδρου κλιτύος· τότε ὁ ἡνίοχος, πεζεύσας, ἔσυρε τὸν ἵππον ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ ἐπὶ τῶν εὐλυγίστων καὶ ὑποτρεμουσῶν ὑπὸ τὰ βῆματα σανίδων, αἵτινες ἀπετέλουν τὴν μεταξὺ τῶν τόξων εὐθείαν ἐν τῇ γεφύρᾳ δίοδον· οὕτω δὲ πεζῆ μέχρι τοῦ ἄκρου διαβάς μετὰ τῶν συνοδῶν ὁ Προσπερ, ἀνέβη καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ δίφρου, καὶ ἔτυψε τυπικῶς μόνον τὸν ἀέρα διὰ τῆς μάστιγος αὐτοῦ, ἥτις ἀπήχησε συριγμὸν.

Ὁ ἵππος, ἐξ ἐνοστίχτου αἰσθανόμενος ὅτι προσεγγίζει εἰς τὴν φάτνην αὐτοῦ, τάχιςκα διήνυσε καλπαστὶ 300 μέτρων ἀπόστασιν.

— Σιγά, Σιγά, Προσπερ! ἀνέκραξεν ὁ Φήλιξ· προσέξατε εἰς τὴν στροφὴν τῆς δένδρσοειρᾶς.

Ἀκριβῶς τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἔφθανον εἰς τὴν στροφὴν εὐτυχῶς ἄνευ συγκρούσεως, διότι ὁ Προσπερ, δεξιῶτατα διευθύνων, κατῶρθωσε ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀπὸ τομον γωνίαν.

Τότε ὁ δίφρος εἰσελθὼν ὑπὸ στέγην, ἀποτελουμένην ἐκ κεφαλῶν μεγάλων δένδρων, γραφικῶς τοὺς κλώνους αὐτῶν συζευγνύοντων εἰς θόλον εὐσκιον, διέβη

1) Λίαν εὐτραπέλως εἰρωνεύεται τοὺς Γάλλους ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ περιχοπῇ ταύτῃ, ἀνατρέπων τὴν παρὰ τοῖς ἡμοσθένεσιν αὐτοῦ ἀξίαν τοῦ Σατωμπρὲν, ὡς ἐφαμιλλοῦ τοῦ Σοφοκλέους Σ. Μ.

2) Mercure de France, Ἀπρίλ. 1755. σ. 177.

*) Ἰδὲ ἀριθ. 6, σελ. 114 — 118.

πρὸ τῆς οἰκίας ἐνοικιστοῦ τινος, οὗ ὅλη ἡ οἰκογένεια, ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, ἐχαιρέτισαν ἐν τῷ γλωσσικῷ ἰδιώματι τοῦ τόπου τὸν κύριον τῆς ἐπικύλευς, εἶτα δ' εὐθὺς, διασχίσας κατὰ μῆκος λιθόστρωτον αὐλήν, ἔστη πρὸ τῶν κατωτάτων βαθυίδων ποδίου κομποῦ καὶ καινουργοῦς.

— ὦ! εἶπε στενάχας ὁ Φῆλιξ· δόξα τῷ Θεῷ! ἐφθίσαμεν.

Ἡ ὑελίνη θύρα ἠνοίχθη, καὶ θεράπων ἀκούουτος, φέρων τὸ οἰκόσημον ἐπὶ τῆς ἐνδυμασίας, πηρέλαθε πύραυτα τὸν ὁδοιπορικὸν σάκκον τοῦ ξένου, ὃν ὁ Φῆλιξ ὠδήγησεν ἐντός.

Εἰσῆλθον τότε εἰς μαρμαρόστρωτον πρὸδρομον, ἐπιπλούμενον διὰ καλαμίνων ἀνακλίντρων καὶ ἐδρῶν. Νεαρὰ γυνή, μορφὴ ὠραία, ἰσπανικῆς κατατομῆς καὶ χροιάς ζωηρᾶς καὶ θερμῆς ὑπεδέξατο τοὺς προσερχομένους.

— Λευκή, ὁ φίλος μου Ἰωάννης Δαήλ· ἡ σύζυγός μου, ἀγαπητὴ Ἰωάννη, εἶπεν ὁ Φῆλιξ, ἐπεράτωσε δὲ τὴν βραχεῖαν σύστασιν ὑποδεικνύων γηραιὰν κυρίαν, φέρουσαν κεκρύφαλον ἐκ τριχάπτων, ἣτις ἄρτι εἰσῆλθεν ἐπίσης·

— Ἡ πενθερά μου, κυρία Δερουᾶ.

Ὁ Ἰωάννης ἀκούσας τὸ ὄνομα ἐκεῖνο, ἐνόμισεν ἀμυδρῶς ὅτι τῷ ἦτο γνωστόν. Ἄλλ' ὁ Φῆλιξ τῷ εἶπε παιδρῶς·

— Βεβαίως θέλεις ν' ἀναπαυθῆς; σοὶ παραχωρῶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας διὰ νὰ ἐνδυθῆς· ἡ τράπεζα εἶναι ἔτοιμος.

Ὁ νεαρός ἀνὴρ, ὠδηγηθεὶς εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ, συνετέλεσεν ἐν σπουδῇ τὰς μᾶλλον κατεπειγουσὰς μεταβολὰς τῆς ἐνδυμασίας αὐτοῦ καὶ τὰς ἀπαρα-

τήτους μετὰ δέκα καὶ τριῶν ὥρων σιδηροδρομικὴν ὁδοιπορίαν νίψεις. Εἶτα δ' ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ἐκεῖ εὗρισκοντο 12 ἐν ὄλῳ ξένοι, τὸ πλεῖστον γείτονες· ἦτοι γέρων στρατηγὸς νεωστὶ νυμφευθεὶς εὐλαλον ρωποπερηθήραν, δύο ζεύγη ἐκμισθωτῶν, καὶ δύο σύντροφοι τοῦ οἰκοδεσπότη κατὰ τὴν θήραν, ὁ μὲν μετὰ τῆς μητρὸς, ὁ δὲ μετὰ τῆς ἀδελφῆς του· εἰς δὲ τὰ δύο πρόσωπα, ἅτινα τελευταῖα ἐχαιρέτισεν ὁ Ἰωάννης, ἀνεγνώρισε τὸν Ἀλβερικὸν δεῖς Ἀύρες, καὶ τὴν θελκτικὴν μορφήν τῶν Ἰωάννης Δερουᾶ, γνησίας ἀδελφῆς τῆς κ. δὲ Ραμβέρ.

Ἡ ὁμήγυρις μηδένα ἄλλον συνδαιτημόνα ἀναμένουσα, παρεκάλησεν ἄνευ ἐτέρου εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ γεύματος.

III.

Ὁ πάγος ταχέως ἐθλάσθη.

Ἡ δὲ Ραμβέρ γεννηθεῖσα ἐκ πατρὸς αὐτόχθονος τοῦ Ἀζάν, μητρὸς δὲ Ἰσπανίδος, ἐκληρονόμησε παρ' ἀμφοτέρων τῶν ἔθνων ὅτι ἐκάτερον ἔχει ἄριστον· ἦτοι ἐκ τοῦ μὲν τὴν καλλονήν, ἐκ τοῦ δὲ τὸ πνεῦμα. Τοιαύτη οὖσα ἐκ φύσεως, ἐτελειοποιήθη ἐν Παρισίους παραλαβοῦσα ἐκεῖθεν τὴν ἀπαστράπτουσαν στίλβωσιν, ἣτις γνωστόν πόσον κοσμεῖ καὶ λαμπρύνει καὶ τὰ ἐλάχιστα τῆς συμπεριφορᾶς. Ἐρασιμία καὶ χαρίεσσα, λίαν φιλάρεσκος καὶ πολυπράγμων, ἀλλὰ κατὰ βῆθος ἀγαθὴ τὸν χαρακτήρα καὶ φιλόξενος, ἀγαπῶσα δὲ νὰ βλέπῃ πάντοτε περὶ αὐτὴν δικακεχυμένη τὴν χαρὰν καὶ τὸν γέλωτα, συνεζεύχθη ἀδιάστως, ἐπιφυλασσομένη ὅπως λατρεύσῃ μετέπειτα, ὡς καὶ

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Τῇ ληξάσῃ ἐβδομάδι, ἀπὸ τῆς παρελθούσης κυριακῆς, ὁ κυριεὺς πλανήτης, δύναται τις εἶπεῖν, ἦτο ὁ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἕνεκα τῆς ἐορτῆς τοῦ Συλλόγου Ἑρμοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ κατ' αὐτὴν ἀπαγγελθέντος λόγου ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν καθηγητοῦ κ. Ἀνδρέου Σπαθάρη. Ὁ κ. Σπαθάρης διὰ τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ λόγου *Peri μουσικῆς*, ὅστις δημοσιεύεται ἐν τῷ μετὰ χεῖρας τεύχει, σοφῶς κατέδειξεν ὅποια ἡ μουσικὴ καὶ ὅποια ἡ ἐπιθρασὶς αὐτῆς, ἐφ' ᾧ ἡμεῖς οὐδὲν εἰς ταῦτα νὰ προσθέσωμεν δυνάμενοι, στρέφομεν τὸν λόγον περὶ τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς παρ' ἡμῶν καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν σχολείοις. Οὐδεὶς πιστεύομεν, θ' ἄρνηθῆ ὅτι ἐν τῇ καλλιέργειᾳ τῆς μουσικῆς ἀπολειπόμεθα πολὺ τῶν ἄλλων ἐπὶ πολιτισμῷ διακρινόμενων ἔθνων, διότι ἐν ᾧ παρ' ἐκείνοις σπανίως ἀπαντᾷ τις ἀγεύστους τῆς μουσικῆς, παρ' ἡμῶν ἐπὶ τοῖς δακτύλοις ἀριθμοῦνται οἱ ταύτης θεράποντες. Ὁ Σύλλογος Ἑρμοῦ ἀπὸ ἐτῶν ἀνεδέξατο ἀληθῶς τὴν μεγάλην

ἀποστολήν τῆς προαγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως τῆς καλλιεργείας τῆς θείας τέχνης· ἀλλ' ἀτυχῶς τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν ὑπῆρξεν ὁποῖον ἔδει νὰ ᾗ, ἐφ' ᾧ καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς πενταετοῦς περιόδου ἐν τούτῳ ἐνεργείας αὐτοῦ οὐχὶ καταφανῆ ὑπάρχουσι. Δὲν ἐτέθησαν αἱ προσήκουσαι βᾶσεις τοῦ οἰκοδομήματος, ὅπερ φιλότιμοι ἀληθῶς νέοι νὰ ἐγείρωσιν ἐπεθύμησαν. Τοῦτο, νομίζομεν, κατενόθη νῦν καὶ διαρρυθμίζονται, ὡς μανθάνομεν, ἐπὶ τῷ ἀνυσιμώτερον τὰ τῆς διδασκαλίας τῆς μουσικῆς. Διαιρούμενος ὁ χορὸς τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τάξεις, τοῦλάχιστον εἰς δύο ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἦτοι τὴν τῶν ἀρχαρίων καὶ τὴν τῶν ὑπωφερέστε προηγημένων, δύναται μᾶλλον ἐπιτυχῶς τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχῃ καὶ ἀληθῶς νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μουσικῆς.

Ἄλλὰ περίπου ἡ αὐτὴ κατάστασις, οἷα ἡ τέως τοῦ Ἑρμοῦ, παρατηρεῖται ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἡμετέρων παιδευτηρίων. Ἐν αὐτοῖς ἡ μουσικὴ οὐχὶ ὡς ἀναγκαῖον τῇ ἀγωγῇ μάθημα λογίζεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἐπίδειξις κατὰ τὰς ἐξετάσεις. Τοῦτου ἕνεκα δὲ ἡ διδασκαλία αὐτῆς ἄρχεται τὸ πλεῖστον μῆνα πρὸ τῶν ἐξετάσεων, περιορίζεται δὲ εἰς διδασκαλίαν τῶν χάριν τῶν ἐξετάσεων ἁσμάτων, τῶν πρὸς τέρψιν τῶν εἰς αὐτὰς καὶ τὴν ἀπονομήν τῶν πτυχίων προσελυσσομένων. Ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀστικῶς τὸ πλεῖστον τοῦτο συμβαίνει, ὅπερ φανερόν ποιεῖ ὅτι ἡ

ἐγένετο, τὸν ἐξαίρετον ἄλλως τε, νεανίαν ἐκείνον, τὸν Φήλικα δὲ Ραμβέρ.

Ὁ ἀφελὴς καὶ ἀνετός ἀγροτικὸς βίος ἠϋφραίνεν αὐτὴν· ἀληθὲς ὅτι ὁ σύζυγος τῆς ἠνάγκάζετο νὰ ὀδηγῆ αὐτὴν κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς Νίκαιαν καὶ εἰς Παρισίους κατὰ τὸ ἔαρ· ἀλλ' ἡ πολυτέλεια αὐτῆ οὕτε δύσκολος, οὕτε ἄγαν δαπανηρὰ φαίνεται πρὸς τὸν ἔχοντα 200 χιλ. λιρῶν ἐτήσιον εἰσόδημα, ἄτεκνον δὲ πρὸς τούτοις, καὶ ἀπληστον πρὸς τὰς βιωτικὰς τέψεις.

Ἀφ' ἐτέρου ὁ ἔρωσ τῶν δύο τούτων ἑκατομμυριούχων, τάχιστα συλληφθεὶς, τάχιστα καὶ ἐφθάσεν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἡ Λευκὴ καὶ ἡ Ἰωάννα Δερουᾶ, κόραι τῆς μεσημβρίας ζωνηραί, ἐλάτρευον τὴν κίνησιν καὶ ἀπηχθάνοντο τὴν ἡρεμίαν.

Ἐν Παρισίους ἐχόρευσαν ὑπερβολικῶς, κατέλιπον δὲ βαθεῖαν καὶ μακροχρόνιον ἐντύπωσιν ἐν ταῖς πλουσῖαις αἰθούσας, ἡ ὑπόχρυσος αὐτῶν χοροὶ, τὰ δικάμπυρα χεῖλη καὶ αἱ ἡδυπαθεῖς διακυμάνσεις τῶν ἐπιχαρίτων αὐτῶν κορμῶν. Ἰππότης τις μάλιστα τῶν βορείων χωρῶν, μετὰ πρέλευσιν καιροῦ· ἔτρεμεν εἰσέτι εἰς τὴν ἀνάκησιν στροβίλου ὃν ἡ Λευκὴ, ἐκτραχηλισμένη μέχρι τοῦ ἀπωτάτου ὀρίου, καὶ τὸ ἀπαλὸν τοῦ περιθωρακίου ὕφασμα ὡς μόνον στηθόδεσμον ἔχουσα, ἐχόρευσε εἰς τὸν βραχίονα αὐτοῦ.

Οὐχ ἦττον, ὑπὸ τῶν προκλητικῶν τούτων νεανικῶν ἀφροσυνῶν, οὐδόλως δυσηρεστήθη ὁ τότε μέλλων σύζυγος, ἤδη δὲ πρὸ πολλοῦ γενόμενος τοιοῦτος. Ἡ Λευκὴ εὔρεν αὐτὸν ἀξίον ἑαυτῆς ὅτε ἐσπέραν τιὰ ἐν τῇ δεινῶς ἀνιδεῖ αἰθούσῃ αὐστηροῦ τινὸς ἀγωνοθέτου τῶν «Παιγνίων τῶν Ἀνθέων» ἐν Τολώσῃ,

1) Académie des Jeux-Floraux = σύλλογός τις ἐν Το-

μουσικῇ οὐχὶ ὡς μορφωτικὸν στοιχεῖον θεωρεῖται, καθὰ ἀποφάνονται οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, ἀλλ' ὡς μέσον πρὸς διασκέδασιν τῆς ἀνίας τῶν ἀκροατῶν κατὰ τὰς ἐξετάσεις εἰς τὴν ξηρὰν γραμματικὴν καὶ τὴν ἔτι ξηροτέραν ἐλληνικὴν ὡς διδάσκουσιν αὐτάς οἱ πολλοὶ τῶν διδασκάλων, καθήκον αὐτῶν ἀπαραίτητον ἡγούμενοι τὸν μὲν νοῦν τοῦ συγγραφέως νὰ παρέρχονται, νὰ ἐπισωρεύωσι δὲ εἰς τὸν νοῦν τοῦ παιδὸς τὰς ἐξαιρέσεις καὶ τὰ ἀμφισβητούμενα ἔτι τῆς γραμματικῆς οὕτως ἀσαφῶς μάλιστα, ὥστε ἀντὶ τοῦ φωτὸς τὸ σκότος καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν παρέχουσι τῇ ἀτυχεῖ ἐκείνῃ ὑπάρξει ἣν ἐνεπιστεύσαντο αὐτοῖς ὅπως φωτίσωσιν.

Ἡ μουσικὴ εἶνε καὶ ὁμολογήθη ὡς κατ' ἐξοχὴν μορφωτικὸν τοῦ ἥθους στοιχεῖον, ὅπερ διαπλάσσει τὴν ψυχὴν καὶ ἐξευγενίζει αὐτὴν. Ἡ καλλιέργεια αὐτῆς, ἡ σοδορά, ἐπιβάλλεται μὲν τοῖς ἡδὴ τῶν βάρων τῆς σχολῆς ἀποστᾶσιν, ἀναγκαιοτάτη δὲ εἶνε τοῖς ἐν τοῖς βάθροις τούτοις καθημένους παισὶ, διδασκομένη καθ' ὅλον τὸ ἔτος ὡς μορφωτικὸν μάθημα διὰ καταλλήλων τῆν τε ποίησιν καὶ τὸ μέλος ἀσμάτων.

Ὁ γνωστὸς ἀστρονόμος Κάμιλλος Φλαμαρίων, συνεχίζων τὸ διὰ τοῦ Lumen καὶ τῆς Οὐρανίας ἀρξάμενον ἔργον, ἐδημοσίευσεν ἄρτι βιβλίον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τὸ Τέλος τοῦ κόσμου (La fin

δικαικινδυνεύων ἑαυτὸν ἀνδρείως παρὰ τὴν σκανδαλωδὴν καὶ ἐπιφοβὸν αὐτῆς καλλονὴν, ἐστροβιλίσθη μετ' αὐτῆς ἀκκμάτως ἀπὸ τοῦ μεσουκτιοῦ μέχρι τοῦ λυκαυγυοῦς.

Κατόπιν παρατήρησεν ὅτι ὁ Φήλιξ ἔππευε δεξιῶς, ὅτι οὐδένος ὑπελείπετο κατὰ τὸν οἶστρον καὶ τὴν πνευματικὴν καλλιέργησιν, καὶ ὅτι, ἐν ἐνὶ λόγῳ, οὗτος θ' ἀπέτελε διὰ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ ἑαυτοῦ χαρακτήρος ἄριστον ἀντίκρουσμα ζωηρότητος πρὸς τὴν νωθρὰν καὶ βαρεῖαν αὐτῆς καλλονὴν. Ἀλλὰ καίτοι ἡ σκέψις αὐτῆ ἀπέτελε συμπεράσμα ἀντιστρατευόμενον πρὸς τὴν φιλαρεσκίαν τῆς νεαρᾶς κόρης, οὐχ ἦττον αὐτῆ ἀγαθωτάτη κατὰ βάθος καὶ τιμὰ οὔσα μεθ' ὅλα τὰ προλεχθέντα, ἀπεφάσισε πάραυτα ν' ἀσπασθῆ τὴν θελκτικὴν ταύτην μικρογραφίαν τοῦ κλησικοῦ ἰδανικοῦ.

Ἡ κατὰ δύο ἔτη νεωτέρα ἀδελφὴ αὐτῆς Ἰωάννα εἶχε διατρέψει μακρότερον ἔτι χρόνον ἐν Παρισίους, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι πολλῶ πλεον ἐκείνης ἐκορέσθη παρισιανῶν ἐπηρεϊῶν. Αὐτῆ ἦν ἀληθῶς ἐπικίνδυνος· τὰ θέλητρα αὐτῆς οὐδόλως ἦσαν κατώτερα τῶν τῆς πρωτοτόκου, ἀλλ' ἠλαττοῦντο μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀφελῆ ἐκείνης χάριν ἣτις κατώρθου νὰ σκεδιάζῃ τὰς ὑπονοίας καὶ ν' ἀποδιώκῃ τὰς πονηρὰς σκέψεις ἀπὸ τοῦ ἐρυθριῶντος μετώπου τῶν πλάνων ἀπατεῶνων τῆς νεότητος. Τὸ βλέμμα αὐτῆς ἦτο βαθεῖα ἄβυσσος, ἐν τῷ μυκῷ τῆς ὁποίας κατωπτρίζετο τὸ ἄωτον τῶν παθῶν.

λῶσση ἀγωνοθετῶν ἐπὶ ποιήσεως, ρητορικῆς εὐφραδείας καὶ τῶν τοιούτων, ὡς βραβεῖα δὲ τοῖς ἀξίοις διανεμῶν ἄνθη χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ.

du Monde). Ἐν τῷ συγγραμμάτι τούτῳ ἐκθεῖς τὰς διαφόρους περιπτώσεις, αἵτινες εἰσι γνωσταὶ τῇ ἐπιστήμῃ καὶ αἵτινες δύνανται εἰς ἀπώτατον μέλλον νὰ ἐπενέγκωσι τὸν θάνατον πάντων τῶν ὀργανικῶν ὄντων, ἀποφαίνεται ὑπὲρ τοῦ διὰ τῆς ψύξεως θανάτου, οὐχὶ ὅμως διὰ τῆς ψύξεως τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ διὰ τῆς διαλύσεως τοῦ ἀτμοῦ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ὕδατος, πάντων τῶν ὑδάτων τῶν ὠκεανῶν πηχθέντων χημικῶς ἐπὶ τῶν παγερῶν βράχων τῆς γῆς. Ἐπειδὴ ὅμως, ὅπως ἐπιτευχθῆ τοῦτο, τάσσεται προθεσμία δέκα χιλιάδων ἐτῶν δυνάμεθα νὰ κοιμώμεθα ἡσυχαι, ἡ δὲ ἀνθρωπότης ν' ἀκολουθήσῃ τῇ ὁδοῦ τῆς προόδου, ἂν προσδεύῃ.

* *

Ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ διδάκτορος καὶ ὑφηγητοῦ τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου Γ. Στρέιτ, υἱοῦ τοῦ γνωστοῦ καθηγητοῦ, μονογραφία θεμα ἔχουσα τὴν Ἰπόθεσιν Ζάππα. Ἀπὸ καθαρώς νομικῆς ἀπόψεως ἐξετάζονται τὰ μεταξὺ τῆς ἐλληνικῆς καὶ ρωμανικῆς κυβερνήσεως ἀναφερόμενα ζητήματα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαμειφέντων διπλωματικῶν ἐγγράφων καὶ τῶν ἐξενηχθειῶν συμφῶν κρίσεων διαστήμων νομομαθῶν. Ἐκτίθεται τὸ ἱστορικὸν τῆς ὑποθέσεως καὶ αἱ διάφοροι περιπέτειαι αὐτῆς, διαιρεῖται δὲ ἡ μελέτη εἰς δύο τμήματα· εἰς τὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ δικαίου καὶ εἰς τὸ τῶν δικονομικῶν ζητημάτων, ἅτινα ἀνεφύησαν ἐκ τῆς κλη-

Ἰσως καὶ αὕτη ἦν ἀγαθὴ, ἐν στιγμαῖς συννοίας καὶ μονώσεως· ἀλλὰ μέχρι τοῦδε μόνον ἀστασίαν καὶ ἀπίστιαν ψυχῆς εἶχεν ἐπιδείξει. Οὐδέποτε γυνὴ ἐξέπληρωσε μετὰ πλείονος ἐπιτυχίας τὸ πρόγραμμα τῶν ὑλιστικῶν ἡδονῶν, ἕς αἱ γυναῖκες ποθοῦσι· τοῦτο δὲ γνωρίζουσα ἡ Ἰωάννα, εὐκαιρίας παρουσιαζομένης, οὐδέποτε παρέλειπε τὴν χρῆσιν καὶ κατὰχρησιν τῆς ἐν τούτῳ ἰσχύος αὐτῆς.

Πάραυτα ὁ νέηλος ἐγένετο ἡ σκοποβολὴ τῶν πρὸς κατὰκτησιν ἐπιθέσεων αὐτῆς· ἀληθῶς δέ, δὲν ἦτο ἀνέξις τούτων.

Ἡ ὠραία αὐτοῦ ἀρρενωπὴ καὶ μελᾶγγρους κεφάλῃ, εὐρέως ἀνοικτούς ἔχουσα τοὺς κροτάφους, λεπτὴν τὴν ρίνα, καὶ τὰ χεῖλη ἐλαφρῶν μελαγχολικῶν ἐμφαίνοντα, προσημόζετο θαυμασίως πρὸς τὸν κορμὸν τοῦ ὁποῦ ὑπερέκειτο, καὶ τοῦ ὁποῦ ἡ διάπλασις, καίτοι λιπόσαρκος, παρουσιάζεν ἀληθῆ ἀθλητὴν πρὸς ὀφθαλμοὺς πεπειραμένους· εἶχε χεῖρας παιδικάς, λεπτοφρεῖς καὶ νευρώδεις, καὶ πόδας χαρακτηριστικούς, μετ' ἐξωγκωμένων σφυρῶν· οἱ δὲ κατανόχρους, βαθεῖς καὶ μελᾶγγολοὶ ὀφθαλμοὶ του, τὸ σπάνιον μειδιάμα καὶ ἡ διαλεκτικὴ σοβαρότης κατεδείκνυσαν αὐστηρῶς κεχαλινωμένον, ἀφοσίωσιν δὲ καὶ αὐταπαρνησίαν ψυχῆς ἀνυπολογίστως ἰσχυράν. Εὐνόητον ὅθεν ὅτι τοιοῦτος ἀνὴρ ἀφρεύτως θὰ ἐπισύρη τὴν γενικὴν προσοχὴν. Αἱ γυναῖκες τρέφουσι μῖσος ἔνστικτον πρὸς πᾶν ὅτι πεζὸν ἢ χυδαῖον· ὁ εὐγενὴς δ' ἐκείνος μελᾶγγολος χαρακτήρ οὐδόλως ἐβράδυνεν, ὡς ἦν ἐπόμενον, νὰ προκκλήσῃ τὸ ἐνδικαίον θυγατρὸς τῆς Εὐκς οὕτω θαραλλῆς καὶ εὐτόλμου, οὕτως ὀλίγον ἐνδοικιστικῆς, οἷα ἡ Ἰωάννα.

ρονομίας Κ. Ζάππα. Ἐν συμπεράσματι δὲ ὁ συγγραφεὺς ἀποφαίνεται ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως.

* *

Ἡ Ἀνθρωπολογικὴ Ἐταιρεία τῆς Οὐασινγκτόνος ἔθηκε δύο βραβεῖα, ὧν τὸ μὲν ἐξ 750 φράγκων, τὸ δὲ ἐκ 375, πρὸς σύνταξιν τῆς κρείττονος μελέτης ἐκ 3000 λέξεων τὸ πολὺ, περὶ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ «τὰ μάλιστα ὠφελίμου πολίτου», ἧται περὶ τοῦ τίνα ὅσον εἶναι τὸν πολίτην ὅπως πλείονας ὠφελείας παράσῃ τῇ κοινωνίᾳ. Τὰ χειρόγραφα εἶνε δεκτὰ μέχρι τῆς 1ης μαρτίου 1894.

* *

Ἐν τοῖς ἄλλοις ἄρτι ἐκδοθεῖσι μυθιστορήμασιν ἐν Παρισίαις σημειούμεθα τὰς: *Autour d'une tiare*, ὑπὸ Ἐmile Gebhart καὶ *L'anneau de César*, ὑπὸ Alfred Ramaud. Τὸ πρῶτον ἐστὶν ἱστορικόν, κρίνεται δὲ ὡς ὠραῖον ἀληθῶς. Ἐστὶν εἰκὼν τοῦ βίου τῆς Ρώμης καὶ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ἐν τῇ κέντρῳ ἔχουσα Γρηγόριον τὸν Ζ', περὶ αὐτὸν δὲ πάντας τοὺς τύπους τῆς ἐποχῆς, ζωηροῦς λίαν. Τὸ δὲ δεύτερον, τὸ *δακτύλιον τοῦ Καίσαρος*, ἐστὶν ἐπίσης ἱστορικόν, ἐρειδόμενον ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων στρατιώτου τοῦ Vercingetorix. Κρίνεται δ' ἐπίσης ὠραϊότατον.

* *

Ἀφ' ἐτέρου ἀπὸ πολλοῦ ἐγίνωσκεν αὐτὸν ἐκ φήμης κατὰ τὰς συστάσεις τῆς φίλης αὐτῆς Λίνας δὲ Μαλφάρ. Μῆτοι πρὸ τινῶν ἔτι μνηῶν δὲν συνήνητησεν αὐτὸν ἐν Βερσαλλίαις, ὑπὸ τὰ εὐσκια φυλλώματα τῶν ἄλσων τοῦ Ἀπόλλωνος; Ἡ Ἰωάννα δὲν ἐσκέπτετο ὡς ἡ νεαρὰ Ἰνδὴ· δὲν εἶχε τὴν ὑπερφίλον ἐκείνην ἀριστοκρατικὴν ἀλαζονείαν, οὐδὲ περιεφρόνει ἐκ συστήματος καὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸ περιφρονεῖν· ἀλλ' ἐκούσιαν, χάριν ἐκείνης, θυσίαν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς εἰς γένῃ ἢ βίους κοινωνικῆς τῶν Ἰνδῶν διαιρέσεως, δὲν ἀντέλεγε πρὸς τὰς ὑπὲρ αὐτῆς τεινούσας θεωρίας τῆς φίλης αὐτῆς, ἐξετραχύνετο δὲ μάλιστα ἐν ἀνάγκῃ, καθισταμένη σκληρὰ καὶ ὑπερήφανος κατὰ τὸ δοκοῦν.

Πάραυτα ὅθεν ἐπελάβετο τῆς ἐπιθέσεως κατ' αὐτοῦ, εὐνοϊκῆν ἄλλως τε εὐρούσα τὴν περίστασιν. Μετὰ τῆς ἀφελοῦς ἐκείνης ἀπερικοσφίνας εἰς ἣν ἕνεκα τῆς εἰλικρινείας αὐτῶν περιπίπτουσιν αἱ ἀγαθαὶ καρδίαι, ὅλως ἀνίκανοι πρὸς τὸ παρεμβάλλειν κακεντρέχειαν οἰανδήποτε ἐκεῖ ἔνθα μᾶλλον πρὸς τὴν κρυψίνοιαν ῥέποντες ἀνακαλύπτουσιν αὐτὴν, ὁ Φήλιξ ἠτύραπελίζετο πρὸς τὸν Ἰωάννην ἐπὶ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ ὡς καθηγητοῦ.

(Μετὰφρασις Κ. Α. Η.).

(Ἀκολουθεῖ).

Ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας ποιεῖται συλλογὴν τῶν ὑποδημάτων δικασίμων προσώπων. Ἐν τῇ συλλογῇ αὐτῆς φέρονται τὰ ὑποδήματα, ἅτινα ἔφερον ἡ βασίλισσα τῆς Σκωτίας Μαρία Στουάρτ, τῆς Μαρίας-Ἀντωνέττης καὶ τῆς Ἰωάννης δ' Ἀρχ. Ὁ δὲ 307 ἄρα γε καὶ τὰ ὑποδήματα τοῦ Γαριβάλδου;

* *

Ἐξεδόθη τὸ δεύτερον καὶ τελευταῖον μέρος τῶν Ἰτομνημάτων τοῦ διεθνοῦς Συνεδρίου τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῆς προϊστορικῆς ἀνθρωπολογίας τῆς Μόσχας. Ἐν αὐτῷ εὐρηγται μελέται τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρονται περὶ Ρωσίας ὑπὸ τε τὴν ἀρχαιολογικὴν καὶ τὴν ἀνθρωπολογικὴν ἔποψιν.

* *

Αἱ ἐφημερίδες τοῦ San Francisco ἐν Καλλιφορνίᾳ ἀρηγοῦνται τὸ ἐξῆς νόστιμον ἐπεισόδιον. Διομένης παραστάσεως ἐν τῷ Μελοδράματι τῆς πόλεως ταύτης, δὲν ἐπετρέπη ἡ εἰσόδος κυρία τινὶ ὡς φερουσα λευκὴν ἐνδυμασίαν. Ἡ κυρία αὕτη σφόδρα ἐξοργισθεῖσα ἐνήγαγε τὸν διευθυντὴν τοῦ θεάτρου ἐπὶ προσβολῇ κατ' αὐτῆς ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. Ὁ δὲ διευθυντὴς συγγράνωνος κατήγγειλε τὴν κυρίαν ὅτι δι' ἀνοικτοῦ τρόπου ἠθέλησε νὰ προκκλήσῃ σκάνδαλον ὅπως ἐγεῖρη ἀγωγὴν ἐπὶ ἀποζημιώσεσι. Οἱ δικασταὶ ἔκριναν καλὴν νὰ καταδικάσωσι τὴν γυναῖκα. Ἀμερικανικόν!

Ο. Α.

νεξάρτητος και ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ νὰ κυνηγῶ, νὰ σχεδιαγραφῶ, νὰ μελετῶ.

— Καὶ καλά, ποῖος σ' ἐμποδίζει;

— Κανείς βεβαίως. Ἀλλὰ τὰ καλούμενα ἐρείπια τῶν Θηδῶν καλύπτουσιν ἐπιφάνειαν πολλῶν λευγῶν κατὰ τὰς δύο ὄχθας τοῦ Νείλου· ἐπομένως θέλω νὰ ἦμαι ἐλεύθερος νὰ τρώγω ὅπου εὐρίσκομαι, νὰ κατασκηνῶ ὑπὸ ἐρείπιόν τι ἐάν μοι ἀρέσκη, χωρὶς νὰ διατρέχω τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ με περιμένωσιν ἐπὶ τῆς Νέφθου. Ἐννοεῖς;

— Ἐννοῶ ὅτι δὲν εἶσαι πλέον διὰ τὴν πεπολιτισμένην κοινωνίαν. Καλὰ! κάμνε τὸν ἀγριον, ἀφοῦ τὸ θέλεις. Περὶ ὀρέξεως οὐδεὶς λόγος. Ἐγὼ ὑπάγω νὰ ἐνδυθῶ ὅπως πρέπει καὶ θὰ μεταβῶ παρὰ τῷ προξένῳ διὰ νὰ με συστήσῃ εἰς τὰς δύο ὥραιας γυναῖκας τὰς ὁποίας εἶδομεν. Νά σοι εἰπῶ εἰλικρινῶς, μόνη ἡ θέα δύο γυναικῶν τῆς πατρίδος μας καὶ τοῦ κύκλου μας ἦρκεσε νὰ με κάμῃ φαιδρότατον.

— Τόσῳ τὸ καλλίτερον. Διαβίβασον, παρακαλῶ, τὰ δεδάσματά μου εἰς τὴν δεσποινίδα δὲ Κιλλιάν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐνοχλήσω.

Καὶ οἱ δύο φίλοι ἀπεσύρθησαν ἕκαστος εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ, ὃ μὲν ὅπως παρασκευασθῆ νὰ ἴδῃ τὴν Κλοτίλδην Κεστεμέβερτ, ὃ δὲ ὅπως ἀποφύγῃ αὐτὴν ὅσον ἰδύνατο.

Ὁ μαρκήσιος ἔμεινε πολλὰς ὥρας ἐκτὸς τοῦ πλοίου. Ἡ Θηρεδία, ἀποροῦσα ἐπὶ τῇ ἐγκαταλείψει ταύτη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, ἀπέστειλε πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ τὴν μίστρες Κράου, ἥτις ἐπανεληθοῦσα μετ' ὀλίγον εἶπεν ὅτι ὁ μὲν Κιλλιάν μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ προξένου, δύο δὲ ναῦται μετεκόμιζον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον μέρος τῶν ἀποσκευῶν τοῦ Σενάκ, καὶ ἰδίως τὰ ὄπλα, τὰ βιβλία καὶ τὴν ζωγραφικὴν συσκευὴν αὐτοῦ.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἡ κόρη ἠσθάνθη ἀνακουφίσιν τινα ὅτι δὲν θὰ ἐπανεβλεπεν ἀμέσως τὸν Ἀλδέρτον· μόλις ἤρχιζε νὰ συνέρχεται ἐκ τῆς ἀμνηχανίας, εἰς ἣν περιέσπασεν αὐτὴν ἡ ἐξομολόγησις τοῦ Ἀλδέρτου, ἣν τὴν φορὰν ταύτην δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῶν φώτων τῆς μίστρες Κράου διὰ νὰ ἐννοήσῃ καὶ τὴν ὁποίαν εἶχε διακόψει. Ὁ Σενάκ κατήρξατο τόσον στεργῶς, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ προβῆ μέχρι τέλους ἐάν τῷ εἰδίδετο καιρός. Τί παράδοξος ἄνθρωπος! Ἀκριβῶς καθ' ἣν ὥραν ἐξέλιπε πᾶσα πρὸς αὐτὸν δυσπιστία! . . .

Ἐν τούτοις ἡ ταραχὴ τῆς δεσποινίδος δὲ Κιλλιάν δὲν προήρχετο οὔτε ἐκ δυσαρδεκείας, διότι ὁ Ἀλδέρτος δὲν ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς βαθυτάτης εὐλαθείας, οὔτε ἐξ ἀμνηχανίας ἀπέριον κόρης, καθ' ὅτι, ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν εἶδε τὸν κόσμον, εἰς ἣν ἦτο ἡλικίαν καὶ μετὰ τοσαύτης καλλονῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἤκουσε καὶ ἄλλοτε παραπλήσια τροπάρια. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐξόρσει τῆς μελλούσης θυσίας διελογίσθη: «Σὺν τοῖς ἄλλοις λαφύροις τοῦ κόσμου θὰ προσκομίσω ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ τὴν καρδίαν ταύτην ἐάν ἐδόθῃ εἰς ἐμέ».

Οὕτως ἄκων ὁ Ἀλδέρτος ὑπέδευτο τὸ ἄχαρι πρόσωπον τοῦ εἰς τὸ ὄρος πρὸς ὀλοκαύτωςιν φερομένου ἀσπίλου ἀμνοῦ. Ἀλλὰ σκεθθεῖσα καὶ πάλιν ἡ Θηρεδία περὶ τῆς ἀποτόμου ταύτης ἀπομακρύνσεως τοῦ φίλου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, διηρωτᾶτο μὴ ὑπερέβη καὶ αὐτὴ τὸ μέτρον καὶ ἐπομένως ὁ νέος ἔκρινεν ὅτι ἡ

ἀδρότης ἐπέβαλεν αὐτῷ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ τῆς παρουσίας του τοῦλάχιστον ἐπὶ τινα χρόνον.

Ὅσα παρὰ τοῦ Χριστιανοῦ, ἐπανελθόντος ἐκ τῆς ἐκδρομῆς αὐτοῦ ἤκουσεν, ἐπεκύρουν τὴν γνώμην ταύτην. Ἀλλ' ὁ μαρκήσιος δὲν ἐξετάθη περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπερ παρ' αὐτοῦ ἐτίθετο ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ. Ἐπανερχετο ἐκ τοῦ Τοπαζίου. Τί λαμπρὸν πλοῖον! Ἐκεῖ τὸν παρουσίασαν εἰς τὴν σύζυγον τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ πλοίου, τοῦ περιφήμου Λασσαδιέλ, υἱοῦ πλουσιωτάτου ἐργοστασιάρχου, καὶ εἰς τὴν φίλην τῆς κυρίας Λασσαδιέλ, ἐξαιδιαν σιτόχρουν. Τί γυναῖκες! ἐλεύθεραι, πνευματώδεις, θαυμασίως ἐνδεδυμέναι καὶ ἀνιῶμεναι μέχρι θανάτου. Οἱ σύζυγοι δὲν ἦσαν παρόντες, ἀλλὰ πρὸς σύναψιν γνωριμίας τὸ Τοπάζιον ἐκάλει τὴν αὐτὴν ἐσπέραν τὴν Νέφθου εἰς τὸ γεῦμα.

— Καὶ λοιπόν, ἀγαπητῆ, ἐνδύθητι. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τρώγουν θεῖα αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι. Τὸ κατ' ἐμέ, ἀπὸ τοῦδε ἀποθνήσκω τῆς πεινῆς.

Ἡ δεσποινὴς Κιλλιάν ἀπεποιήθη μελιχίως. Μικρὰν πάντοτε ἐπεδείξατο κλίσιν πρὸς τὰς σχέσεις, αἰτινες, ὡς εἶδη τινὰ φθίσεως, δύνανται ν' ἀποκλιθῶσι καλπάζουσαι, ἀφότου δὲ κατὰ διάνοιαν ἀπεχαιρέτισε τὸν κόσμον, φυσικὸν ὅτι οὐδόλως πύξῃσε παρ' αὐτῇ τὸ θέλγητρον τῶν νέων γνωριμιῶν.

— Ἔστω, εἶπεν ὁ μαρκήσιος. Γνωρίζεις τὸ σύνθημά μου: «Ἀνεξαρτησία πλήρης!».

Καὶ οὕτως ὁ μὲν ἀδελφὸς ἐν μελαίῃν στολῇ καὶ μετὰ λευκοῦ λαιμοδέτου ἐγευσμάτισε μεταξὺ δύο γυναικῶν ἐξώμων ἢ σχεδὸν ἐξώμων, ἡ δὲ ἀδελφὴ παρεκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν μόνη μετὰ τῆς μίστρες Κράου, μελαγχολικῆ πως ἐπὶ τῇ ἀπροόπτῳ ταύτη μονῶσει, τεθορυθημένη ἐξ ὅσων ἐπισυνέβησαν αὐτῇ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Σενάκ ἐκάπνιζεν ἐξηπλωμένος ἐπὶ τοῦ παροχθίου ἀμμόδου ἀναχώματος, κατὰ τὸ μέρος ἐνθα λήγει τὸ χωρίον Λουξὸρ, σύνθετον καὶ ἐπιμυκτον κρᾶμα ἐρειπίων, ἀρχαίων ὡς ὁ πολιτισμὸς τοῦ κόσμου, καὶ πηλοκτίστων καλυβίων, σήμερον ἐγειρομένων καὶ αὔριον καταπιπτόντων. Ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἰδύνατο νὰ βλέπῃ τὴν ἠλεκτρικὴν φωταγωγίαν τοῦ δρόμωνος καὶ τὸν σκοτεινὸν σχεδὸν φωτισμὸν τῆς δαχαβίας. Ἡσθάνετο τὴν καρδίαν αὐτοῦ νοσοῦσαν τοσοῦτον ὅσον κατὰ τὰς χειρίστας ἡμέρας τοῦ βίου αὐτοῦ, δὲν εἶχε δὲ οὔτε τὴν δύναμιν οὔτε τὴν θέλησιν ν' ἀναλύσῃ τὴν πάθησιν ταύτην, τὴν ἀδρίστον, ὡς ἡ καχεξία ὑποτυφούσης νόσου. Προετίμα νὰ φύγῃ μακρὰν εἰς τὴν ἔρημον χώραν, ἀλλ' ἐγνώριζεν ὅτι ἡ δεσποινὴς δὲ Κιλλιάν ἦν μόνη ἐπὶ τῆς Νέφθου, καὶ πιστὸς εἰς τὸν δοθέντα λόγον ἐπηγρύπνει. Μόνον δὲ ἀφοῦ εἶδε τοὺς φανοὺς προπέμποντας τὸν Χριστιανὸν μέχρι τοῦ σκάφους αὐτοῦ ἀπεσύρθη εἰς τὸ πλῆρες Ἄγγλων ξενοδοχεῖον ἵνα κατακλιθῆ.

Ὁ μαρκήσιος ἐκοιμήθη ὅσον ἀπὸ πολλοῦ δὲν εἶχεν ἀναπαυθῆ. Ἡ ἐσπέρα, ἣν διήλθεν, ἀφῆκεν αὐτῷ εὐφροσύνης ἀναμνήσεις.

Τὸ πρῶτ' τῆς ἐπιούσης ὁ Ἀλδέρτος μετέβη εἰς τὸ ταχυδρομεῖον καὶ ἐζήτησε τὰς πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνομένας ἐπιστολάς· ἀντὶ τούτων ἔλαβεν ἐν μόνον τηλεγράφημα τοῦ ἐν Παρισίοις δικηγόρου αὐτοῦ ἀγ-

γέλλοντος ὅτι ἀπόλεσε τελεσιδικῶς τὴν δίκην αὐτοῦ. Ἡ εἰδῆσις οὐδὲν εἶχε τὸ ἀπρόοπτον· ἐν τούτοις λίαν δυσηρέστησεν αὐτῷ καὶ μάλιστα εἰς τρόπον, δι' ὃν καὶ αὐτὸς ἠπόρει· μετ' ἐνδομύχου ὀργῆς ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν·

— Διατί δὲν ἀνεχώρησα; πρῶτον θὰ ἐκέρδιζον τὴν δίκην μου καὶ ἔπειτα δὲν θὰ συνήντων δύο γυναῖκας, ὧν ἡ μὲν μία μοὶ ἔκαμε κακόν, παρὰ δὲ τῆς ἄλλης οὐδὲν καλὸν περιμένω. Ὅσον διὰ τὸν Κιλλιάν, ἀμφιβάλλω ἂν ἦναι πράγματι τόσον ἀσθενῆς ὅσον λέγουσι καὶ ἂν εἶχε τὴν ἀνάγκην μου.

Τὴν ἐπιούσαν κατέπεσεν ἐξ Ἀσσοῦν τὸ ταχυδρομικὸν ἀτμόπλοῖον. Ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ πρακτορείου Κοῦκ ἐλέχθη αὐτῷ ὅτι πᾶσαι αἱ θέσεις εἶχόν κρατηθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπελείπετο τοιαύτη, πλέον ἢ ἀμφιβολοῦν εἶναι ὅτι θὰ ἐκράτει αὐτήν. Διετέλει ἐν φυσικῇ τινὶ καὶ ἠθικῇ καρῶσει, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος εὐρηταί ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ τοῦ νὰ ἐκφράσῃ εὐχὴν, κἄν τε ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ καταβάς δῶ αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διατιθέσθαι ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὰ πράγματα κατὰ βούλησιν. Πιθανῶς, ἐάν ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἠδύνατο νὰ πραγματοποιηθῆ, θὰ ἐζήτηε νὰ γείνη ἄλλος ἄνθρωπος, διότι ὁμοιάζεε πρὸς τοὺς ἐνοικιαστὰς ἐκείνους, οἵτινες θέλουσιν ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ μετακινήσῃν ἐξ ἀποστροφῆς, αἰφνιδίως αὐτοὺς καταλάβουσιν, πρὸς οἰκίαν κακοῦς ἔχον γείτονας.

Μὴ ἔχων τὴν δύναμιν τοῦ ὄψεως ὅπως μεταβάλλῃ δέρμα ἠσθάνετο τὴν καχεξίαν, ἥτις καταλαμβάνει τὸν ὄφιν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἀλλαγῆς ταύτης. Ἡ νευρικὴ αὐτοῦ ἰσορροπία, ἡ τοσοῦτον συνήθως τελεία, εἶχεν ἀνατραπῆ. Ἡ ἰδέα ὅτι ἠδύνατο νὰ συναντήσῃ τὴν Κλοτίλδην Κεστεινδέρτ καθίστη αὐτὸν ἐξαλλοῦν, ὡς δὲ συμβαίνει εἰς τὰς ἀπεχθείας, αἰτινες μὴ καταπολεμηθεῖσαι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς κυριεύουσι τὴν φαντασίαν, ἡ παράκρουσις αὕτη ἐπετεινέτο καθ' ἐκάστην.

— Καὶ πρὸς ἐπιμέτρον, ὑπετονθόρυζε μόνος συσφίγγων τὰς πυγμάς, ἔρχεται καὶ ὁ βλάξ ὁ Κιλλιάν καὶ χώνεται εἰς ὄλην αὐτήν τὴν ἰστορίαν. Εἰς τὸν διάβολον καὶ αὐτός!

Προεγεινιάτισεν ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ἐντὸς τοῦ δωματίου αὐτοῦ, ὡς ἐγκληματίας ἀποφεύγων τὰ βλέμματα· βέβαιος δὲ ὢν ὅτι οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον ἢ ἀσφάλειαν τῆς Θηρεσίας ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ τῷ πληρεῖ περιηγητῶν, ἐτόρπι τὴν πρὸς τὴν ἔρημον, εἰδοποιήσας ὅτι ἡ ἀπουσία αὐτοῦ θὰ παρετεινέτο ἴσως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Η'.

Ὁ Λασσαδιέλ πατὴρ εἶναι ὁ πρῶτος εἰδαγαγὼν ἐν Γαλλίᾳ κατ' εὐρείας διαστάσεις τὴν βιομηχανίαν, ἣν ἕως τότε ἡ Ἀγγλία εἶχεν ὡς μονοπώλιον, τῶν διαφόρων χρήσεων τοῦ ἐλαστικοῦ κόμματος.

Ρωμαλέος ἔτι καὶ προσκείμενος εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ ἐν ἔργῳ ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθέντι, οὐδέποτε ἐπέτρεψεν εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν νὰ διαβῇ τὴν θύραν τοῦ ἐργοστασίου, ἀλλ' ἢ μόνον ὡς ἀπλοῦς ἐκ περιεργίας θεατῆς. Πολλοὶ νέοι τῆς ἡλικίας τοῦ Γεωργίου Λασσαδιέλ — ὅστις ἦγε τὸ τριακοστὸν ἔτος — θὰ εἶχον βεβαίως τὴν ἀνοχὴν τοῦ νὰ διάγωσι βίον ἀρχίας, βίον υἱοῦ ἑκατομμυριούχου.

Ἄλλως ὅμως ἐσκέπτετο αὐτὸς ἐν τῇ ἀξιοσημειώτῳ αὐτοῦ νομισσίῳ, καὶ αἱ ἀνοσίσι, εἰ μὴ τι πλέον, διασκεδάσεις, εἰς ἃς ἀρέσκονταί οἱ ὅμοιοι αὐτῷ, οὐδὲ ὅλως ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃσιν αὐτόν.

Μὴ ἔχων τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ νὰ πλουτῇ αὐτὸς ἐργαζόμενος, κατεγίνετο νὰ δαπανᾷ τὸν πλοῦτον καλῶς καὶ ὀλίγοι ἄνθρωποι ἠδύνατο νὰ καυχῶσθαι ὅτι κατενόησαν κρεῖττον αὐτοῦ τὴν ἀπὸ ἐξηκονταετίας κρατούσαν φράσιν «Ἡ ἀριστοκρατία τοῦ πλοῦτου». Ἐάν ποτε ἡ ἀριστοκρατία αὕτη κατορθώσῃ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἄλλην καὶ οὐχὶ ν' ἀπορροφηθῇ ὑπ' ἐκείνης, ὡς ἐπικρατεῖ νῦν ἡ τάσις, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο θὰ ὀφείληται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν Γεωργίον Λασσαδιέλ καὶ εἰς τὸν πυρῆνα τῶν μιμητῶν αὐτοῦ, ὃν προσπαθεῖ νὰ σχηματίσῃ.

Τὸ πρῶτον, ὅπερ ἐπραξε, καθ' ἣν ἡλικίαν ἄλλοι τρέπονται εἰς εὐκόλους ἔρωτας, ἦν ὅτι ἐνυμφεῖθαι περικαλλεστάτην νεάνιδα, οὔτε τόσον σεμνότυφον, ὥστε νὰ παρεμβάλλῃ πρόσκομμα εἰς τὰς ἀναστροφὰς αὐτοῦ, οὔτε τόσον ἐλευθέρην, ὥστε νὰ βλάβῃ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ καθ' ἐκάστην μεταβολὴν καιροῦ. Δὲν ἐπεζήτησε πλουσίαν κληρονόμον, ἐξ ἐκείνων, αἰτινὲς εἰσι σκληροτράχηλοι εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀνδρός, πολλῶ δ' ὀλιγώτερον ἀπεμνήθη τὸ παράδειγμα τῶν μυθιστορικῶν ἡρώων τῆς ἀστικῆς τάξεως, οἵτινες δωροῦνται ἑαυτοῖς θυγατέρας ἐκτερόνων εὐγένων ὅπως δοκιμάσῃσιν ἐν πάσῃ νομιμότητι τὰς ἀριστοκρατικὰς θωπείας. Τοῦτο δὲ οὐχὶ διότι περιεφρόνει τὴν ἀριστοκρατίαν· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ τὸν βίον ἐλευθέρου. Παρεδέχετο ὅτι προτιμότερον εἶναι νὰ κατάγῃται τις ἐκ τῶν σταυροφόρων ἢ ἐκ δεσμώτου, ἢ καὶ ἐκ πάππου ἀναλφαβήτου, ὡς αὐτὸς ἔκρινεν ὅμως ὅτι σήμερον τὸ περιφανὲς οἰκόσημον εἶναι λίαν δυσβάστακτον εἰς τὸν εὐλαβούμενον αὐτὸν καὶ λίαν ἐνοχλητικὸν εἰς τὸν ὀλιγορῶντα αὐτοῦ.

— Πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν, ἔλεγε, θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἦμαι μαρκήσιος. Ἄλλὰ γνωρίζω ὅσα γνωρίζω καὶ βλέπω ὅσα βλέπω, δὲν λυπούμαι πολὺ, μὰ τὴν πίστιν μου, ὅτι εἶμαι ἀπλοῦς Γεωργίος Λασσαδιέλ.

Ὁ κατὰ πατρικὴν ἐπιταγὴν ἄσωτος οὗτος υἱὸς ταχέως διεσκεύασε τὰ τοῦ βίου αὐτοῦ ὡς μεγαπλοῦτου. Ἐξελέξατο ἐκ τῶν πρὸς πάλαιον ἐξοχικῶν μελλόθρων τὸ ἑαυτοῦ οὐχὶ πολὺ πλησίον τῶν Παρισίων, ἀλλ' ἔχον πέριξ ἀπεράντους γαίας, ἐξ οὗ ἠδύνατο νὰ μεμψιμοιρῇ κατὰ τῶν ἀφερεγγύων ἐκμισθωτῶν, ὡσεὶ ὁ ἐπιούσιος αὐτοῦ ἄρτος ἐξήρτητο ἐκ τῶν ἐκμισθώσεων τούτων. Ἐν Παρισίῳ τὰ ὑποζύγια αὐτοῦ ἐθεωροῦντο ὡς ἀνεπίληπτα πρότυπα καλαισθησίας, ἡ δὲ θηρευτικὴ αὐτοῦ ἀποσκευὴ ἐλογίζετο ἐκ τῶν κρατίστων τῆς ἐσπερίας.

Ὁ ἑκτακτος οὗτος ἀνὴρ ἠδυνήθη αὐθορμητῶς ν' ἀποφύγῃ τοὺς σκοπέλους, καθ' ὧν συνήθως οἱ ὅμοιοι αὐτῷ ναυαγοῦσι, τὴν κυβίαν, τὰς ἵπποδρομίας, τὰς ἀντιδουζυγκὰς παραβολοσυργίας καὶ αὐτὴν τὴν δημοκρατικὴν ὑποψηφισίτητα.

Οἱ κόμτες καὶ οἱ μαρκήσιοι τῶν γειτονικῶν πύργων ἐξηκόντιζον κατ' αὐτοῦ σκώμματα, ἅπερ ἐκεῖνος ἀπαθέστατα ἠνείχετο.

— Εἰς τὴν θέσιν των, ἔλεγεν, ἐγὼ θὰ ἔλεγον ἔτι πλειότερα.

Ὅτε ὅμως ἠθέλησαν νὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα καὶ νὰ προσεγγίσωσι πρὸς αὐτόν, ἀνταπέδωκε πάντα ταῦτα· ἐπεδείξατο πρὸς τοὺς συγκαταβάτας ἐκείνου εὐπατριῶδες ἔξοχον μὲν ἀλλὰ παγετώδη ἀθρότητα, χαίρειζων ἐδαφιαίως τὰς γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ὁσάκις συνήντα αὐτάς, ἀλλὰ φαινόμενος ὅτι οὐδὲ κἂν νὰ ὑποθέσῃ ἠδύνατο ὅτι τὰ γεύματα, αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις καὶ τὰ κυνήγια ἤτο ποτε δυνατὸν νὰ παρέχωσι τὸ ἐλάχιστον θέλητρον εἰς ἀνθρώπους τοιαύτας ἔχοντας σχέσεις ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν κόσμῳ.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐγένετο ἠγέτης ὁμίλου ἐρμητικώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ προαστείου Ἁγίου Γερμανοῦ κεκλεισμένον. Παρ' αὐτῷ οὔτε γάλλους δούκας, οὔτε ἀλλοδαποὺς πρίγκιπας, οὔτε πατριάρχους τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, οὔτε τοῦ μέλλοντος μεγάλου πολιτευτῆς ἠδύνασο ν' ἀπαντήσῃς, ἀλλ' εὐθύμως ἀνδρας, ὡς αὐτὸς οὗτος ἦν, καὶ ἀβροφειεῖς γυναῖκας οἷα ἡ σύζυγός του, ἔχοντας καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὰ μέσα τοῦ διασκεδάσειν καὶ διασκεδάζοντας δι' ἑαυτοὺς χωρὶς νὰ καταβάλλωσιν ὑπερανθρώπους ἀγῶνας ὅπως προσελκύσωνται τὰ βλέμματα ὄλου τοῦ κόσμου.

Ἐν τῷ μεταξῷ, ἀποθανόντος πλησιεστάτου τινὸς συγγενοῦς τῆς κυρίας Λασσαδιέλ, τὸ ἀνδρόγγυνον, ἀνεπίληπτον πάντοτε τὴν συμπεριφορὰν, ἦν καταδικασμένον νὰ διαχειρῆσθαι αὐστηρότερον. Ἀκριβῶς τότε ἐκράτησεν ἐν Γαλλίᾳ ὁ θυρμὸς τῶν ναυτικῶν ἐκδρομῶν. Εὐκαιρία τις πρὸς ἀγορὰν δρόμωνος παρουσιάζετο ἐν Ἀγγλίᾳ, ὃ δὲ Γεώργιος ἐδράξατο αὐτῆς, καὶ περὶ τὰ τέλη δεκεμβρίου ὁ δρόμων Τοπάζιο ν, νεοβαφῆς καὶ νεοβάπτιστος, ἀπῆρεν ἐκ Μασσαλίας εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ προσεγγίσεων εἰς ἄλλους λιμένας, ἔχων τὰ ὄκτω αὐτοῦ θαλάμια πλήρη κεκλημένων. Ἀλλὰ τὸν σάλον καὶ τὴν ναυτίαν εὐκολώτερον πόρρωθεν ἢ ἐγγύθεν δύναται τις ν' ἀψηφῆσθαι· ἐδέσπειν ἐπομένως ὅπως ὁ δρόμων ἐξαγάγῃ ἓνα ἐπιβάτην ἐν Κορκικῇ, ἕτερον ἐν Μεσσήνῃ, δύο ἄλλους ἐν Μελίτῃ, καὶ οὕτως ὅτε ἀφίκετο πρὸ τῆς ἀρχαίας Φάρου μόνον ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν τὸ ζεῦγος Λασσαδιέλ καὶ ἕτερόν τι ζεῦγος, οὗ τὸ ὄραεότερον ἤμισυ δὲν ἦτο ἀγνωστον εἰς τὸν ἀτυχῆ Ἀλδέρτον δὲ Σενάκ.

Καὶ ὅμως ἡ Κλοτίδην Κεστεμεδέστ δὲν εἶχε πλεϊότερον πάσης ἄλλης σθεναρωτέραν τὴν καρδίαν (ὁ λόγος ἀποκλειστικῶς ἐκ ναυτικῆς ἀπόψεως). Ἀλλὰ δύο δεσμοὶ ἐπίσης ἰσχυροὶ συνέδεον αὐτὴν μετὰ τῆς Μαργαρίτας Λασσαδιέλ, ἡ οἰκονομία καὶ ἡ φιλία. Τὸ πρόσωπον συνοδοῦ σχεδὸν ἀχωρίστου μεγαπλοῦτου γυναικὸς ἔχει τι τὸ καλόν, καθόσον ἐξοινονομεῖ, ὅταν ὁ προὔτολογισμὸς ἦναι πενιχρός, πολλὰς δυσκόλους λεπτομερείας. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον, ὅπερ τοσαύτην ἐκπληξίαν καὶ τοσαύτην ἀνίαν ἐπροξένυσεν εἰς τὸν Σενάκ, ἡ παρουσία, δῆλα δὴ, τῆς Κλοτίδης ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῶν Θηβῶν ἐπὶ πλοίου ἠγεμονικῶς ἐφωπλισμένου.

Ἡ συνάντησις τοῦ Κιλλιάν καὶ τῶν Λασσαδιέλ τοῦτο τὸ περίεργον ἔσχεν ὅτι συγκατάβασις ἀμφοτέρωθεν ἐλογίσθη ἢ πρόκλησις καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῶν προσωπιδῶν ἐκείνων σχέσεων. Ὁ Χριστιανὸς καὶ ὁ Γεώργιος ἐγνωρίζοντο ἐξ ὄψεως, ὡς συνήθως γνωρίζεται ὁ κόσμος ἐν Παρισίοις· ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος οὐ-

δέποτε ἀνεστρέφετο μετὰ τῆς μέσης τάξεως, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου εἶπομεν ἤδη ποῖον εἶχε πρόγραμμα ὡς πρὸς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν.

Ἀλλ' οὐδὲν πρόγραμμα εἶναι δυνατὸν νὰ τηρηθῇ ὑπὸ γυναικῶν Παρισιανῶν εἰς ἀπόστασιν τρισχιλίων καὶ ὀκτακοσίων χιλιαμέτρων ἀπὸ τῶν βουλευδάρτων. Οἱ δύο ἄνδρες σφίγγοντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ δρόμωνος τὴν πρώτην ἐσπέραν ἐποιοῦντο κατὰ διάνοιαν τὰς ἐπιφυλάξεις αὐτῶν: «Ἐὰν ὁ στηθικός αὐτὸς τὴν γλυτώσῃ, διελογίζετο οὗτος, θὰ ἀπαλλαγῶ αὐτοῦ, δίδων μετὰ περιεσκεμμένης βραδύτητος τὰ διαβατήριά του ὅταν ἐπιστρέψωμεν εἰς Γαλλίαν, καὶ νομίζω ὅτι θὰ τὸ ἐνοήσῃ». Ὁ δὲ μαρκήσιος διενεῖτο ἀφ' ἑτέρου: «Εὐθύς ὡς ἐπιστρέψωμεν, θὰ δεῖξω εἰς αὐτὸν τὸν λαστιχοπῶλιν ὅτι ἐννοῶ νὰ περιορισθῶ εἰς μόνην τὴν γνωριμίαν τῶν πηλοβατιδῶν του». Ἀλλ' ὁ Χριστιανὸς δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψει ταῦτα λέγων τὴν ἐλυκοβλέφαρον Κλοτίδην.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Νέφθυ ν ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ εἰς τὴν ἀναμένουσαν αὐτὸν ἀδελφὴν ὅτι διεσκέδασε κάλλιστα.

— Ὅφειλομεν, ἀδελφὴ, νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν ἀλήθειαν. Οἱ σημερινοὶ ἑκατομμυριοῦχοι ἄστοι ἐνοουσί τὴν εὐμάρειαν τοῦ βίου τόσον ὅσον καὶ ἡμεῖς. Δὲν ἔχεις ἰδέαν τί λαμπρὸς εἶναι ὁ δρόμων, σκέπτομαι δὲ ἂν θὰ τολμήσω νὰ καλέσω τοὺς Λασσαδιέλ μετὰ τὸ γεῦμα τὸ ὁποῖον μοι ἔδωκαν.

— Τί καλὰ νὰ μὴ τοὺς καλέσῃς! ἀπάντησεν ἡ Θηρεσία.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ τοῦ Τοπάζιου θαλάμῳ, οὗ αἱ βαρεῖαι αὐλαῖαι εἶχον καταβιδασθῆ, αἱ δύο φίλαι συνωμίλουν σιγανῇ τῇ φωνῇ. Ἀπὸ πολλοῦ ἡ Κλοτίδην εἶχεν ἐκμυστηρευθῆ εἰς τὴν Μαργαρίταν τὸ νεανικὸν αὐτῆς μυστήριον, ὡς ἔλεγεν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ κυρία Γεωργίου — οὕτως ἀπεκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ περι αὐτὴν ὁμίλου — ἀκούσασα ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ξένου αὐτῆς τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλδέρτου δὲ Σενάκ εὐγλωττον εἶχεν ἀνταλλάξει βλέμμα μετὰ τῆς φίλης αὐτῆς.

— Καὶ λοιπόν, καλὴ μου Κλοτίδην, εἶπεν ὅτε εὐρέθησαν μόναι, θὰ ἐπανιδῆς ταχέως τὸν ἐραστήν σου. Τί περίεργος συνάντησις! Ἀληθῶς ὅμως σοὶ κάμνω τὰ συγχαρητήριά μου· εἶσαι πολὺ δυνατὴ. Τὸ κατ' ἐμέ, ἡ εἰδήσις ὅτι ὁ ὄρατος Σενάκ εἶναι ἐδῶ ἤρκεσε νὰ μοῦ κόψῃ τὴν ὄρεξιν· σὺ ὅμως, παρετήρησα, ἔφαγες χωρὶς ν' ἀφήσῃς τίποτε.

— Ὡ! ἀγαπητὴ μου, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ νηστεύω κατὰ πᾶσαν περιπλοκὴν τοῦ βίου μου, θὰ ἦμην ἄσκόκ κοικάλων. Τὸ ἀπρόοπτον εἶναι ἡ εἰδικότης μου. Δυστυχῶς τὰ ἐπισυμβαίνοντά μοι ἀπρόοπτα εἶναι πολλακίς δυσάρεστα.

— Ἀκούσον, ἐὰν φοβῆσαι θὰ ὑποβάλω ἐπιτηδεῖως εἰς τὸν Γεώργιον τὴν ἰδέαν νὰ φύγωμεν. Ἀρκετὰ ἐχόρτασε, νομίζω, ἀπὸ σφίγγας καὶ ὀβελίσκου. Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ . . .

— Δὲν φοβοῦμαι, εἶπεν ἡ Κλοτίδην μετὰ τῆς ἀνίας, ἦν ἐπεδείκνυε πολλακίς. Γνωρίζω τὸν κ. δὲ Σενάκ· ἡμεῖς αἱ γυναῖκες, ἀγαπητὴ, δυνάμεθα νὰ ὑπανδρευθῶμεν ὅποιονδήποτε, ἀλλὰ προκειμένου περὶ . . . ἀισθημάτων, ποτὲ μὴ ἀπομακρύνεσθαι ἀπὸ τοῦς εὐπατριῶδες. Μετ' αὐτῶν ἐν πάσῃ περι-

πλοκή είσαι σχεδόν βεβαία ὅτι δὲν θὰ ἐκτεθῆς οὔτε θὰ διακινδυνεύσῃς. Ἄλλως δὲ δὲν ἔχει πλέον λόγον νὰ ἦναι ὠργισμένος ἐναντίον μου. Ἡ συνήθης κακὴ μου τύχη ἀρκετὰ τὸν ἐξεδίκασε καὶ μὲ εὐρίσκει σήμερον πτωχοτέραν ἢ ὅτε μὲ ἐγνώρισε. Τὸ ὄραϊον πρόσωπον τὸ ἔχει σήμερον αὐτός.

— Τότε διατὶ φυγῶν ἐδόθη εἰς τὰ ἐρείπια ;

— Ὑπαγε νὰ τὸν ἐρωτήσῃς.

— Ἴσως εἶναι δυστυχῆς, ἴσως δὲ ἀγαπᾷ ἀκόμῃ ἐμμανῶς.

— Καὶ τοῦτο δυνατόν. Τὸν θεώρησα πάντοτε ἐκτάκτως ἰδιότυπον.

— Σὺ δὲ δὲν αἰσθάνεσαι πλέον τίποτε ; Δὲν σε γαργαλίζει . . .

— Αἶ, ἀγαπητῆ, οὐδὲν ἄλλο καθυστερεῖ πλειότερον τοὺς γαργαλισμοὺς περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖς, ὅσον αἱ χρηματικαὶ στενοχωρίαὶ τὰς ὁποίας ἐδοκίμασα καὶ δοκιμάζω.

— Τέλος πάντων, τί προτιμᾷς, νὰ προσέλθῃ ἢ νὰ μείνῃ κρυπτόμενος ;

— Δι' ὅλους τοὺς λόγους ἐπιθυμῶ νὰ τὸν ἴδω.

Πρῶτον ἢ συστηματικῆ αὐτῆ ἀποχῆ δύναται νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχήν· ἔπειτα θὰ ἦναι ὡπωςδῆποτε μία διασκέδασις, ὁμολογητέον δὲ ὅτι ἀρκετὰ μονότονος καὶ ὀχληρὸς εἶναι ὁ βίος μας ἀπὸ μιᾶς ἐβδομάδος.

— Ναί, ἀπάντησεν ὑποστένουσα ἡ κυρία Γεωργίου. Μεταξὺ μας εἰρήσθω, μόναι αἱ Ἀγγλίδες δύναται νὰ εὐρίσκωσι τέρψιν εἰς τὰ πρὸς τέρψιν ταξείδια.

Θ'.

Προκειμένου περὶ φθισικῶν δὲν πρέπει νὰ σπεύδῃ τις εἰς τὴν αἰσιοδοξίαν· ἀλλ' ὡπωςδῆποτε ἀπὸ μιᾶς ἐβδομάδος ὁ Χριστιανὸς ἐγείνῃ ἀγνώριστος. Ἐτρογεν, ἔπινεν, ἐκοιμᾶτο ὡς πᾶς ἄλλος, ἐπειδὴ δὲ οἱ κοπιῶδεις δρόμοι ἦσαν αὐτῷ ἀπηγορευμένοι, διήρχετο τὰς μετὰ μεσημβρίαν ὥρας ἐπὶ τοῦ Τοπαζίου, ὅπου δύο περικαλλεῖς γυναῖκες δὲν ὑπέκρυπτον ὅτι εὐρίσκον αὐτὸν λίαν ἐράσμιον, τοῦθ' ὅπερ ἄλλως οὐκ ἔπρωτον συνέβαινε εἰς αὐτόν.

Ἡ Μαργαρίτα Λασδαβιὲλ μετὰ τῆς πυρραῆς κόμης, ἥτις ἦν ἔργον τοῦ κομωτοῦ, καὶ τῶν ὑποπύργων ὀφθαλμῶν, οὓς εἶχεν ἐκ φύσεως — καθόσον αἱ γυναῖκες δὲν εὔρον ἔτι τρόπον βαφῆς διὰ τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν — ἦτο φαίδρα καὶ γελοέσσα γυνή, ἀληθῶς δὲ δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ἦναι μελαγχολική.

Ἠρεμωτέρα κατ' ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἔχουσα ἠρεμίαν ἥτις θορυβεῖ ὅσον ὁ ἀνήσυχος ἦνρος ἀρπακτικῶν τινῶν θηρίων, ἡ Κλοτίλδη Κεστεμβέρτ ἦν ἐξ ἐκείνων, αἵτινες προσέλκονται τὴν προσοχήν τῶν λεπτεπιπέτων γυναικοθηρῶν. Ἡ προσπέλασις τῶν μαύρων αὐτῆς ὀφθαλμῶν, τῶν καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐξαισίων, παρεῖχε σαταγικὴν ἐντασιν εἰς τὸ ψυχρὸν αὐτῆς βλέμμα τὸ πρὸ οὐδενὸς ἄλλου ταπεινούμενον. Τὸ ἀτενὲς ἐκεῖνο βλέμμα ἦν τι ἀνώτερον προκλήσεως· ἐφαίνετο λέγον εἰς πάντας : «Οὐδὲν με ἀναχαιτίζει, οὐδὲν με ὑπερβαίνει, οὐδὲν με συγκινεῖ. Οὐδὲν παρ' ἐμοῦ δύνασαι νὰ ἐλπίζῃς ὅταν δὲν θέλω. Ὅταν θελήσω, θὰ ὑποκύψῃς ἐνώπιόν μου». Τὰ πάντα ἐξέπληττον παρὰ τῆ γυναικὶ ταύτῃ. Τὸ ἐπίμυκτος αὐτῆς

πρόσωπον, ἐπιστεφόμενον ὑπὸ βοστρυχίσματος μελανοῦ, στενοῦ καὶ ὑπερτείνοντος ὡσεὶ λόφος ἀλέκτορος, ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ὄψεως ἀδρότερον πῶς. Εὐρύωμος θώραξ ἰσχυρῶς ἐπεκάθητο ἐπὶ προεχόντων ἰσχυῶν· τὰ σκέλη θὰ ἐφαίνοντο βραχέα εἰς τὸν γλύπτῃν, ἀλλὰ αἱ ἐλάχισται κινήσεις τῆς Κλοτίλδης ἀπεκάλυπτον ἀπαράμιλλον ὑγρότητα καὶ χάριν, ἦρκε δὲ νὰ ἴδῃ τις αὐτὴν ἐν ἐξώμῳ ἐσθῆτι ὡπως μηδαμῶς ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς τελειότητος τοῦ ἀγάλματος. Ὡς ἐκ τούτου ἅμα τῇ πρώτῃ ἐσπέρα, ὁ Χριστιανός, ὡς λεπτός ἐρασιγύνης, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν· «Ἐὰν ἦμιν ὁ πρῶτος Κιλλιάν, θὰ ἠδυνάμην νὰ γνωρίσω τί ὑπάρχει ὀπισθεν τοῦ ὄχρου προσώπειου τῆς νυσταλέας ταύτης μελαγχροινῆς».

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἡ κυρία Κεστεμβέρτ ἦτο πεπεισμένη ὅτι ὁ μαρκήσιος θὰ ἤρῳτο αὐτῆς· τὴν τρίπρῶγμα ἦτο τετελεσμένον γεγονός· τὴν τετάρτην ὁ τὴν τὸ Χριστιανὸς ἀνεκοῖνου αὐτῇ τὰ ἴδια αὐτοῦ καὶ τὰ τῶν ἄλλων μυστικά, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῶν τοῦ Σενάκ, τῶν ὀλίγων τοῦλάχιστον ὅσα ἐγνώριζε περὶ αὐτοῦ.

— Ὁ Ἀλδέρτος, εἶπεν, εἶχε καρδιακὸν πάθημα, τὸ ὁποῖον ἐκρυπτεν εἰς ὅλους. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἦρξις νὰ θεραπεύται ἀπὸ τοῦ παθήματος ἐκείνου δι' ἄλλου παθήματος.

— Ἡ θεραπεία εἶναι βεβαίως ἡ δεσποινὶς δὲ Κιλλιάν.

— Ναί, ἀλλ' ὁ πτωχὸς Ἀλδέρτος δὲν ἔχει τύχην. Ἡ πρώτη γυνή, τὴν ὁποῖαν ἠγάπησε, τὸν ἐπρόδωκεν· ἡ δευτέρα θὰ γείνῃ καλογραῖα.

Ἡ Κλοτίλδη μικροῦ δεῖν ἀφηγεῖτο — κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς διασκευὴν — τὸ πρῶτον μυθιστόρημα τοῦ Σενάκ. Ἀλλ' ἐσκέφθη ὅτι εἶχε πάντοτε καιρὸν νὰ παράσχῃ μαρτύρια εἰς τὴν ἱστορίαν ἀναλόγως τῶν βλάψεων αὐτῆς καὶ τῶν περιστάσεων. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἠδύνατο ν' ἀπολαύσῃ τῆς ἀπροσδοκίτου ψυχαγωγίας, ἢν ἀπέστελλεν αὐτῇ ἡ τύχη, καθ' ὅσον μάλιστα ἐν καιρῷ ἐπήρχετο ἡ περιπέτεια αὐτῆ.

Οὐδόλως ταῦτα πάντα συνέτεινον εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι τερπνὸν τὸν βίον τῆς Θερεσίας. Ἐβλεπε τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς οἷον ἄλλοτε, ὅτε ἦτο ὑγιής, ἦτοι ἐν τοῖς διαλείμμασι τῶν διασκέδασεων αὐτοῦ καὶ ὅτε ἦτο κερμηκῶς. Διὰ τοῦ ἐρμηνέως τῆς Νέφθορος ἐμάνθανε περὶ τοῦ Ἀλδέρτου, ὅστις ἦγε βίον νομάδος Ἀραβος, περῶν διηνεκὸς ἀπὸ τῆς μιᾶς ὄχθης τοῦ Νεῖλου εἰς τὴν ἑτέραν, σκηνῶν τὴν νύκτα ταῦτην ἐν ταῖς τοῦ Κουρνάχ κατακόμβαις, κατακλιόμενος τὴν ἐπιούσαν ἐν τῇ καλύβῃ ποιμένος τοῦ Καρνάκ, ἰχνογραφῶν τὸ πρῶτ', κυνηγῶν τὸ ἐσπέρας, ζῶν Κύριος οἶδε πῶς. Ἡ νεάνις πολὺν πρὸς αὐτὸν ἠσθάνετο οἶκτον, διαλογιζομένη κατὰ πάσαν ὥραν· «Ὅλα αὐτὰ τὰ ὑποφέρει χάριν μου· ἐὰν ἦτο δυνατόν, θὰ τῷ ἔδιδον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δὲν εἶχον τὴν ἀξίωσιν νὰ φύγῃ μακρὰν ἡμῶν».

Ἠγνοεῖ ὅτι εἶχε καὶ ὁ φυγάς οὗτος τὴν ἀστynomίαν αὐτοῦ καὶ ὅτι ἐμάνθανε λεπτομερῶς πάντα τὰ κατ' αὐτούς· δὲν ἔμαθεν ὅμως ἀκριδῶς ὅ,τι πρὸ παντὸς ἐπεθύμει νὰ γνωρίσῃ, τί, δηλαδή, ἐσκέπτετο ἡ Θερεσία ; Τί εἶπεν ἡ Κλοτίλδη εἰς τὸν εὐφλεκτον Κιλλιάν καὶ τί δὲν τῷ εἶπε ; Διότι γινώσκων ἀμφοτέρους οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀμφέβαλλε περὶ αἰσθηματικῆς παρ' αὐτοῖς ἐξελιξέως.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Περὶ μουσικῆς.

Τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ, 12 ἰσταμένου, ἐτελέσθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἡ ἐπέτειος ἐορτὴ τοῦ παρ' ἡμῖν περὶ τὴν μουσικὴν ἀσχολουμένου Ἑλληνικοῦ Συλλόγου Ἑρμοῦ. Κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆ ἰ. Ἀνδρέας Σπαθάρης ἐξεφώνησε τὸν ἐξῆς περιπούδατον πανηγυρικόν, χάριν καὶ βελύοντιαν ἀποπνεύοντα.

Ἴδου ὁ λόγος :

Φιλόμουδος ὁμάγουρις !

«Τὴν ὁμόφωνον ταύτην εὐχὴν τοῦ Συλλόγου διαβιβάζοντες ὑμῖν, εὐελπιστοῦμεν ὅτι προθύμως θέλετε ἀποδεχθῆ ὅπως διὰ τοῦ λόγου ὑμῶν ἐξάρητε ἐτι μᾶλλον τὸ γόντρον τῆς τελετῆς» . . .

Ταῦτα ἔγραψεν ἄρτι πρὸς με τὸ μουσοφιλικόν τοῦτο σύστημα, καλοῦν με εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην πανήγυριν, τὴν βρισκοῦσαν θελήτρου καὶ γοήτρου ὑπὲρ μέτρον· διηπύρουσαν δὲ καὶ διηρωτώμην ἐγὼ, πηλικός τις εἰμὶ καὶ πῶς ἀρκέσω πρὸς ἔξαρσιν τοσούτου βριθοῦς ; ἢ ἀγνοοῦσιν οἱ πρὸς ἐμὲ συγκαταβαίνοντες ὅτι οὐ πρὸ μικροῦ τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας οἰκεῖόν μοι ποτὲ τοῦτο βῆμα ἀφαιρεθείς, μετέωρος ὑψίσταται ἐν λόγοις τοῦ τοῦ Ἀνταίου πάθημα, καὶ ὑπερόριος καὶ ἐκτὸς τοῦ ἄστεος διαδίων, ὡσπερ οἱ πάλοι Τριβαλλοὶ καὶ Ἰλλυριοὶ, ἀμουσίας καὶ ἀπειροκαλίας ἐμπλεως τυγχάνω ; Ἀλλ' ἢ φύσις, ἢ πονηρὰ καὶ δυσμετάβλητος, παρεκίνει καὶ προέτρεπε· καὶ μονονοῦκ εἰς διπλοῦν ἄνθρωπον μετεβαλόμην, ἐν ἀλληλομαχίᾳ ἑαυτὸν σφαγιάζοντα· διὸ καθ' ἕπνοια καὶ καθ' ἕπαρ πολλά πρὸς ἑμαυτὸν ἀνακυκλήσας, ἔρμαιον τέλος τοῦ πεφιλημένου τούτου Ἑρμοῦ ἐγενόμην — καὶ παρὰ χιμῆνης νεώτερος καὶ ἀνηρότερος νοῦ μελέτας καὶ γνώμας ἐκ ληθαργίας διασεισας καὶ ἐκ διασπορᾶς περιδυναγαγών, πάρειμι ἵνα, πρὸς ἄνδρας ρέκτας καὶ πράττοντας τὰς αὐτῶν πράξεις ἐρμηνεύσας, καὶ τὸ φῶτος ἡλίου φαινότερον, «ὅτι ἀξιοὶ οὗτοι στεφάνῳ δάφνης στεφανωθῆναι» ἐν οὐ δέοντι καὶ ἀνάγκης ἄνευ ἀποδείξας, συγκομίσω — δεῖλαιος ἐγὼ δικίων καὶ θεωριῶν διώκτης — τὸν δίκαιον τῆς εἰρωνείας αὐτῶν γέλωτα, ὡς τῆς ἐμῆς μορίας τίμημα. Ἀλλ' οὐδὲν ὑπὲρ αἶσαν ! διὸ εὐχομαι τῇ εὐμενεῖ Μούσῃ, ὡς πύχετο εἰς τὴν ἐκλεκτὴν τῆς καρδίας αὐτοῦ, κατὰ μῦθον χαριέντα, ὁ τὸ ἐμβλημα τῆς ἐλεεινῆς μορφῆς φέρων φασματώδης καὶ εἰδωλόμορφος ἐκεῖνος μαχητής, ἵνα παραστῆδ᾽ αἰ κατὰ τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀποτρέψῃ τεχνέντως ἀπ' ἐμοῦ τὰ πικρὰ τῆς χλεῦνης βέλῃ, διὰ νηδύμου ἕπνου τὰ τῆς ἀνίας νέφη παρ' ὑμῖν διασκεδάξουσα.

Ἡ πάντας ἡμᾶς ἐνταῦθα συναγείρασα μουσικὴ ἐστὶ τέχνη διὰ ῥυθμῶν καὶ τρόπων καὶ συμφωνιῶν τὴν ψυχὴν συγκινοῦσα, καὶ ποικίλα πάθη ἐν αὐτῇ διεγείρουσα· ἔλκει δὲ τὸ ὄνομα ἐκ τῶν χαριτοφώνων θυγατέρων τῆς Μνημοσύνης, ἀφ' ὧν κατὰ τοὺς ἡμετέρους προγόνους ἀπέρρεε πᾶν διὰ τῆς ἀνθρωπίνης λαλιάς καὶ φωνῆς διεξαγόμενον καλλιτέχνημα, εἴτε

μέλος, εἴτε ποίημα, εἴτε ῥητόρευμα· διὸ ὁ θεῖος Πλάτων ἀντιπαράτιθσιν εἰς τὴν μουσικὴν, ὡς τέχνην ἐν χρόνῳ, τὴν γυμναστικὴν ὡς τέχνην ἐν χώρῳ, καὶ ἐν μουσικοῖς ἀγῶσιν ἀδιακρίτως οἱ ἀρχαῖοι ἠγωνίζοντο εἰς μελοποιίαν, ποίησιν καὶ ῥητορικὴν. Ἐν ὑστέροις χρόνοις ἀπεδόθη τὸ ὄνομα τῆς μουσικῆς εἰς μόνην τὴν τέχνην, τὴν διὰ μέλους καὶ συμφωνίας τὸν ψυχικὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον ζωογονοῦσαν καὶ εὐαρέστως συγκινοῦσαν.

Πρὸς σαφῆ κατάληψιν τῆς οὐσίας καὶ τοῦ χαρακτηρίζοντος τὴν τέχνην ταύτην ὑποκειμένου δέον ἵνα εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν αὐτῆς ἀναδορώμεν, ἥτοι εἰς τὴν φύσιν, καθόσον καὶ ἡ μουσικὴ, ὡς σύμπασι ὁ βίος καὶ σύμπασι ἡ δρᾶσις τοῦ ἐπὶ γῆς ἀνθρώπου, ἀρχὴν ἔχει τὴν κοινὴν μητέρα φύσιν, ἥτις, καθά μοι δοκεῖ, ἀφανῶς καὶ στενωῶς ἀλλ' ἀμέσως τὸ θυμικὸν τῆς ψυχῆς, τὴν καρδίαν, ὡς λέγομεν, μετὰ τῆς ἀκοῆς συνέδεσε· διότι πᾶσα ἡμετέρα ψυχικὴ διάθεσις ἐκδιπλοῦται δι' ἰδίων, ἀρμολόζοντων αὐτῇ φθόγγων καὶ τόνων, οἵτινες ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀκροατῶν τὴν αὐτὴν διεγείρουσιν ἀκριβῶς διάθεσιν, ἄνευ τῆς ἀναμίξεως τοῦ νοῦ, ἀδυνατοῦντος ἵνα παρακολουθήσῃ τὴν μεταξὺ λογικῆν σχέσιν καὶ ἀνεύρη τὴν αἰτίαν τοῦ τοιοῦτου τῶν ἤχων ἀποτελέσματος. Τούτου ἔνεκεν θεωρητέον τὴν μουσικὴν ὡς τὴν οὐσιωδῶς αὐτὴν καὶ ἀσώματον τέχνην, καὶ τακτέον αὐτὴν ἐν τῷ τοιοῦτῳ πνεύματι ὑπὲρ τὴν ποίησιν, ἥτις ὁμοίως μὲν διαγράφει θυμικὰς διαθέσεις, πλὴν ἀλλὰ τῷ νῷ ἀντιληπτὰς· ἐνῶ ἡ μουσικὴ ἀνεργμῆνευτα πάθη, προαισθήσεις καὶ οἰωνισμούς, ἐλπίδας ἀορίστους καὶ ὀπτείας καὶ δαίματα διεγείρουσα, οἰονεὶ παγκόσμιον κατέστη ἱερόγλυμμα, καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς καὶ ἐν πάσῃ ἐποχῇ τῶν ἀδελφῶν τεχνῶν ἐπεκράτησε· τούτου ἔνεκεν ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πολυαινέτου καὶ πολυτιμῆτου ζωγραφικῆς, τῆς ὁρατῆς καὶ μονοῦ ὑψηλαφῆτὰ ὄντα ἐκτυπούσης καὶ διὰ τοῦ εὐφυοῦς αὐτῶν συνδυασμοῦ τὴν διεγερσιν τῆς ἰδέας ἢ τοῦ πάθους κατορθούσης παρὰ τῷ θεατῇ, ἐὰν οὗτος διατελῆ εἰς ὑψος ἀναπτύξεως ἴσον πρὸς τὸ τοῦ γράψαντος τεχνίτου· ἐνῶ ἡ μουσικὴ εἰς πάντα δρᾶ ἀκροατὴν, ἔστω καὶ κατ' ἀνίσον βαθμὸν, εἴτε ἀγροῖκον καὶ ἄμουσον, εἴτε μουσοτραφῆ καὶ ἀστειόν, καὶ συγκρίνεται κατὰ τὴν γενικότητα τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς μᾶλλον πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, εἰς πάντα ἐν ἀνίσῳ μέτρῳ διὰ τῶν ἔργων αὐτῆς ἐπιβαλλομένην. Ἐντεῦθεν συμπεραίνομεν τὰ ὄρια, ἐν οἷς ἰσχύει τὸ κῦρος τῶν μουσικῶν ἔργων, καὶ τὸ πρὸς τί δέον ἵνα ταῦτα ἀποβλέπωσι καὶ τείνωσιν, ἵνα μὴ ἀπολέσωσι τὴν ἰδιότητα αὐτῶν ὡς τοιαῦτα.

Ἡ μουσικὴ λοιπὸν, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ καλαὶ τέχναι, στηρίζεται ἐπ' αὐτῆς τῆς φύσεως, ἀλλὰ συνδέεται ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τέχνην πρὸς τὸν ἐνδόμυχον ψυχικὸν ἄνθρωπον καὶ συνυφαίνεται μετὰ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἐξ ἧς προφανῶς προῆλθε καὶ πρὸς ἡν ὡς δρᾶσις ἀποβλέπει· ἀποτελεῖ ἄρα τὴν κυρίαν καλὴν τέχνην καὶ κατέχει τὸ κέντρον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπὶ τὰ καλουμένων ἐλευθέρων τεχνῶν, ὡς προσφῶς οἱ ἀρχαῖοι αὐτὴν ἐξεκόνιζον καὶ ὡς οἱ νεώτεροι βαθμυδὸν αὐτὴν ἐξετίμησαν. Ἀλλ' εἰς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου ἀρμόζει οὐ μόνον τὸ φανερούμενον ὡς προῖον τῆς δημιουργοῦ αὐτοῦ δυνάμεως, ἀφορώσης πρὸς

σκοπὸν ὠρισμένον, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων τὸ πληροῦν τὰς καλλιτεχνικὰς ἀξιώσεις τοῦ νοῦ· διὸ μᾶλλον ἐλευθέρῃ καὶ μᾶλλον καλὰ εἰσι τὰ ἔργα ἐκείνων τῶν τεχνῶν, δι' ὧν οὐδεὶς δευτερευῶν σκοπὸς τοῦ βίου ἐπιδιώκεται· ὥστε, εἰν ἐξαιρέσωμεν τὴν ποίησιν, τὴν ἐξ ἰδιοψύχου καὶ ἀνωτέρας δυνάμεως τοῦ πνεύματος πηγάζουσαν καὶ εἰς τὸν νοῦν ἀμέσως ἀφορῶσαν, ὑπολείπονται ἐν τῷ κύκλῳ τῶν κυρίως ἐλευθέρων καὶ καλῶν τεχνῶν μόναι ἡ μουσικὴ διὰ τὴν ἀκοὴν καὶ ἡ ἠθοποιία διὰ τὴν ὄρασιν, διότι πᾶσαι αἱ λοιπαί, οἷον ζωγραφικὴ, ὀρχηστικὴ, ἀρχιτεκτονικὴ κλπ. εἰσι κατὰ φύσιν καὶ σκοπὸν πολλαπλαῖ καὶ ἀνάμικτοι καὶ ἐπομένως ὑποδεέστεραι τὸ εἶδος· ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθοποιία δεῖται ἕλης ἐν χώρῳ ὑπαρκτικῆς καὶ ἐκτὸς ἡμῶν κειμένης, ὥστε προτερεῖ καὶ ταύτης ἡ μουσικὴ, ἡ ἀπὸ μόνου τοῦ ἑσωτερικοῦ κόσμου τὴν ἕλην αὐτῆς ἀρνομένη. Ἔστιν ἄρα αἴτη, ὡς ἔλεγον, καθαρῶς πνευματικὴ τέχνη, ὥστε καὶ αἱ μᾶλλον αἰσθηταὶ τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῆς σκοποῦσι τὸ σύνολον τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου.

Διὰ ταῦτα ἡ μουσικὴ ἐξήρηται ἐντελῶς καὶ συμμέτρως ἐκ μόνων τῶν τριῶν στοιχείων, τῶν παρεχόντων ὑπαρξίν εἰς τὸ καλὸν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐκδηλοῦντων τὴν ἐν τῷ παντὶ ὑφισταμένην τάξιν, δηλαδὴ ἐκ τοῦ μέλους, ἐκ τῆς συμφωνίας καὶ ἐκ τοῦ ὄρθου. Ἐν τοῖς τριῶν τούτοις ὑφίσταται ποικιλία, ἣν διακρίνει μὲν τὸ οὖς καὶ ἡ ἐν ἡμῖν αἰσθησις, ἀλλ' ὡς ἐν τι ἀδιάσπαστον καὶ ἀδιαίρετον, ὡς εἰ ὑπέβαλλεν ἐν τῇ μουσικῇ ἡ φύσις ἑαυτὴν εἰς τὸν τεχνικὸν νόμον τῆς ἐν ὥραϊ ποικιλίᾳ ἐνόητος. Καίτοι δὲ οὐχὶ ὁ νοῦς, ὁ ἐν τούτοις συγκρίνων καὶ ἀριθμῶν καὶ ὁ τὰ ποικίλα διὰ τῆς διακρίσεως τῶν πρὸς ἄλληλα σχεσεων συνενδῶν καὶ συνδέων, ἀλλ' ὅλως ἰδιότροπος — ἐκ τῶν μυθίων τῆς ψυχῆς πρὸς μουσικὴν ἀντίληψιν ἀναδύζουσα — δύναμις, ἀγάλλεται ὅμως καὶ ἐν τρυφῇ τὸ πνεῦμα ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀντιλήψει τῆς τέχνης ἐντελῶς, ἅτε προσερχομένου τοῦ νοῦ πρὸς ἀπόδειξιν ὁμοιοτήτων καὶ ἀριθμητικῶν σχέσεων πράγματι ὑφισταμένων, ἀκριδέστατα συμφωνῶν πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐνδομύχου αἰσθήσεως σύνθεσιν, καὶ σαφῶς δηλοῦντων ὅτι ὁ τῆς μουσικῆς οὐσιώδης χαρακτήρ ἐστὶν ὁ διὰ συμπίσεως τῆς φύσεως διήκων, καὶ αὐτῇ ἰδιόρρυθμος ἀποκάλυψις τῆς γενικῆς τοῦ κόσμου τάξεως. Ἐκ τούτων καθίσταται ἀναμφιδόλως καταληπτὸν τὸ ὕψος τῆς ἐν τῇ μουσικῇ ἐννοίας καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς.

Ὡς οἱ πολλοὶ γνωματεύουσιν, ἡ μουσικὴ βαθμηδὸν ἐκ τῆς μίμης ἐπήγαγεν. Οἱ πρῶτοι δηλαδὴ ἄνθρωποι μιμούμενοι κατ' αὐτοὺς τὰς φωνὰς καὶ τοὺς φθόγγους τῶν ζώων, οἷον τῶν πτηνῶν τὸ κελάδημα ἢ καὶ ἑτέρους ἦχους, οἷους διεγείρουσιν ἐνίοτε οἱ ἄνεμοι μεταξὺ τῶν κλάδων, ἐπρόφερον κατ' ὀλίγον φθόγγους μουσικοῦς, ἀφ' ὧν βραδύτερον ἀνεπτύχθη τὸ ἦσμα. Ἄλλ' οὐχ οὕτως ταῦτα ἔχουσιν. Ἦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς μίμης ἐμφυτος ὄρμη ἀναμφιδόλως καὶ κατὰ τοῦτο οὐ καθυδύνησεν· ἀλλ' οὐκ ἐγένετο οὐδ' ἡ μόνη, οὐδ' ἡ οὐσιώδης ἀφορμὴ, δι' ἣν οὗτος βαθμηδὸν ἐξ ἑαυτοῦ σύστημα τέλειον φθόγγων μουσικῶν ἀρυσάμενος ἐπεχείρησε τὴν δι' αὐτῶν ἐκδήλωσιν τῶν ἐνδομύχων παθῶν τῆς ἰδίας ψυχῆς. Ὁρθότερον τὸ διαταθῆναι ὅτι ἡ μουσικὴ οὐκ ἔστιν

ἐφεύρημα, ἀλλ' ὅτι αὐτὴ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ βεβαίως ἐν αὐτῷ καὶ οὐχὶ δι' αὐτοῦ συνέστη· καὶ ἰδοὺ ἢ τούτου ἀπόδειξις. Ἐμφυτος ὑπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ὄρμη τῆς διὰ τῆς γλώσσης πρὸς τοὺς ὁμοίους ἀνακοινώσεως τῶν καταστάσεων τῆς ἰδίας ψυχῆς· ἢ δὲ τοῦ δημιουργοῦ σοφία καὶ παντοδυναμία τὴν ὄρμη ταύτην ἐνοφθαλμίζουσα, καὶ τὸ φωνητικὸν ὄργανον ἐπιτάδειον πρὸς τὰς παντοίας τροπὰς τῆς γλώσσης κατασκευάσασα, κατέθηκεν ἤδη τὸ πρῶτιστον καὶ οὐσιώδες τῆς μουσικῆς θεμέλιον, διότι εὐθύς μετὰ τῆς συναρθρώσεως τῶν λέξεων προκύπτει ἡ τῆς φωνῆς ποικίλη μεταβολή, ἥς τὴν τελειώσιν, ἀνευ ἑτέρας εἰσπηγήσεως, αὐθορμήτως ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιώκει. Πᾶσα ἀγρία γλῶσσα ἀπαρτίζει ἤδη ἀκατέργαστον τῆς μουσικῆς σκελετόν· κέκταιται ἄρα πᾶσα ἀγρίων φυλή, ἅτε δὴ μὴ στερουμένη γλώσσης, ἰδίαν μουσικὴν, ὡς πλείστους ἐκφωνοῦσα φθόγγους, προσαρμολίζοντας ἐν τῷ προφέρεσθαι εἰς ἰδέας, ἃς συνοδεύουσι μύχια συναισθήματα καὶ πάθη σφοδρά· ἀνευρίσκουμεν δ' ἔτι καὶ εἰς τὴν μᾶλλον ἀνήμερον κατάστασιν ἀνατρέχοντες φωνητικὰ συνθήματα δυσμήμητα, οἷον διὰ τῆς γλώσσης κλωγμούς, διὰ τῶν χειλῶν ποππυμούς καὶ συριγμούς, οὐ μόνον πρὸς προσφδιακὴν ἐμφασίν χρησιμεύοντα, ἀλλ' ὡς ὑφίστάμενα ἐναρθροῖ φωναί εἰς τὴν ἕλην τῆς γλώσσης καὶ εἰς τὴν μουσικὴν παράστασιν ἀνήκοντα. Καὶ παραδείγματα ἔστωσαν οἱ Ἑσκιμῶι, ὁ μᾶλλον ἀγροῦκος καὶ ἀπολίτευτος τῆς Εὐρώπης λαός, οἱ οὐ μόνον γλῶσσαν ἔχοντες ἀλλὰ καὶ μουσικὴν, ἥς τὰ ἦσματα, καίπερ ἐν ἐνὶ πενταχόρδῳ μόλις κινούμενα, λίαν ποικίλα διεπλάσθησαν ἕνεκα τῶν ἀφελῶν καὶ κατὰ φύσιν κλαγγῶν, αἰτινες συνοδεύουσι τοὺς φθόγγους αὐτῶν. Ἐὰν δὲ αἱ πρῶται τῆς μουσικῆς βάσεις ἀνήκωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, πολλὴ μᾶλλον ἀνήκει αὐτῇ, ὡς τέχνη θεωρουμένη, ἰδίως εἰς αὐτόν. Ἦ παρὰ τοῖς ζώοις παρατηρούμενη πρὸς μουσικὰ συνθήματα εὐπάθεια ἀναλογεῖ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀκοῆς αὐτῶν, εἰς ἣν ὁ ἄνθρωπος φθάνει κατ' αὐτὴν τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς μορφώσεως αὐτοῦ· τὸ οὖς ἤδη τοῦ βρέφους, ὡς τὸ τοῦ ἀγρίου, ἀρέσκειται εἰς τὰς ἀπὸ τῶν χορδῶν κλαγγὰς καὶ εἰς τοὺς ἀπὸ τῶν αὐτῶν φθόγγους, ὡς ἀρέσκειται καὶ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ εἰς τὸ φῶς καὶ εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν χρωμάτων, καίπερ μὴ κατανοοῦντος τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις· μέχρι τῆς βαθμίδος ταύτης ὑψοῦται καὶ τῶν ζώων ἡ ἀντιλήψις, εἰν μάλιστα αὐξάνηται τὸ πρὸς τοὺς ἦχους διαφέρον ὑπὸ αἰσθημάτων συνοδευμένων αὐτῷ — ὑπὸ τῆς ἀντιλήψεως λόγου χάριν τῆς μητρικῆς προσκλήσεως πρὸς θρέψιν τῶν νεοσσῶν, ἢ τοῦ ἐρωτικοῦ δελεάτος ἐν τῷ ἦσματι τῶν ἀρρένων ὀδικῶν — ταῦτα ὅμως πάντα οὐκ ἀποτελοῦσιν ἔτι μουσικὴν ἐννοίαν, ἀλλὰ τὸ πολὺ στοιχεῖα πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ἦ ἀληθῆς μουσικὴ αἰσθησις στήριζεται ἐπὶ τῆς δυνάμεως τοῦ συνδύσειν, ἥτις ἀδιασπᾶστος τῷ λογικῷ συμπέφυκε· ὅπερ μάλιστα καταφαίνεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ τελειώσις τῆς μουσικῆς αἰσθήσεως βαίνει ἐκ παραλλήλου πρὸς ἑτέρας τοῦ πνεύματος ἐκδηλώσεις, ἀπαιτούσας τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὑπᾶτων τοῦ νοῦ λειτουργιῶν. Ἐντεῦθεν τὸ φαινόμενον τοῦ στενοῦ μεταξὺ μουσικῆς καὶ ποιήσεως συνεταιρισμοῦ, καθ' ὃν ἡ ποίησις ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς τὸ πρῶ-

τον εἰς τὸν ἐκτὸς κόσμον προχέεται ὑπὸ τῆς μουσικῆς ὀδηγούμενη, καὶ κατόπιν δὲ τὴν πλήρη καὶ εὐγενεστάτην ἐπὶ τῶν ψυχῶν δρᾶσιν αὐτῆς κατορθοῖ, ὡς λυρική ᾠδή, μετὰ τοῦ ἤσματος. Ἐντεῦθεν τὸ ρυθμικὸν στοιχεῖον, τὸ εἰς πᾶν ποίημα ἀναποφεύκτως ὑπεισδύον, ἐντεῦθεν ἢ χάρις, ἢν προστιθῆσιν εἰς τὰ ποιήματα ἢ τῶν καταλήξεων ὁμοιότης, ἴτις, μετὰ τοῦ ρυθμοῦ, ἀποτελεῖ τὴν τερπνὴν ψυχαγωγίαν τὴν ἐκ τῆς τῶν ποιημάτων καλῆς ἀπαγγελίας, ἀπαιτούσης σύμμετρον καὶ ἀρμόζουσαν τῆς φωνῆς τροπὴν, σχηματίζουσαν ἥδη τὴν πρὸς τὸ ἤσμα γέφυραν. — Ὡς δὲ ἐν τῷ ποιήσει, οὕτως εὐρίσκει ἡ μουσικὴ ἐν τῷ βίῳ γόνιμον πρὸς βλάστησιν γῆν, πανταχοῦ ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ βρῖθος τοῦ ψυχικοῦ πάθους, καὶ ὅπου διεγερμένη φαντασία συνανυψοῖ τὸν βίον μεθ' ἑαυτῆς· διότι ἐνῶς τὰ συναισθήματα τείνουσι πρὸς ἔκφασιν, μεθ' ὅσης βιαίας ὀρμῆς ὁ νοῦς πρὸς παράστασιν τῶν ἰδίων ἰδεῶν, κορυφουται ἢ λαλιά εἰς ἤσμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ τῷ ἀνθρώπῳ ἀρμόζουσα φυσικωτάτη μουσικὴ, ἐκτελουμένη ὑπ' αὐτοῦ ὡς μουσικοῦ καὶ δι' αὐτοῦ ὡς ὄργανου. Ἐὰν δὲ εἰς τὸ ἤσμα παρασυνάπη καὶ ἀψυχον ὄργανον, σκοπεῖ κυρίως τὴν τοῦ ἀποτελέσματος ἐπίστασιν· διότι καὶ ἀπλῆ δι' ὄργάνων μουσικὴ ἐκτέλεσις συντελεῖ παρ' ἀκρατῆ, — μὴπω ἀπολέσαντι τὴν εὐπάθειαν πρὸς διεγερσιν ἰδίας δράσεως — εἴτε πρὸς μίμησιν τῆς ἐκτελέσεως διὰ τοῦ λάρυγγος, εἴτε πρὸς ἀντίστοιχον ῥυθμικὴν κίνησιν καὶ μάλιστα πρὸς ὄρχησιν, δι' ἧς ἡ ἐνδόμυχος ψυχικὴ διάθεσις ἐκδηλοῦται.

Ἐξ αὐτῆς ἄρα τῆς ἰδίας φύσεως ὀδηγηθεὶς ὁ ἄνθρωπος εἰσῆγαγεν ἐν τῷ βίῳ τὴν μουσικὴν ὅπου ἂν ἢ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ περιπάθεια ὀδοδρύνηται ἢ προτιθῆται διεγερσὶν βαθέων αισθημάτων παρ' ἑτέροις, οἷον ἐν ἐορταῖς καὶ ἐν μάχαις, καταστήσας αὐτὴν θεραπευτρίαν πάσης περιπετείας τοῦ εὐμεταβλήτου βίου. Ἐνῶς δὲ κατὰ τὰς πλείστας τῶν χρήσεων τούτων καθέλκεται ἡ μουσικὴ ἐκ τῆς ὑψηλῆς περιοπῆς, ἢν ὡς ἐλευθερὰ τέχνην κατέχει, διελαύνει οὐχ' ἥττον τὸ παρεχόμενον αὐτῇ ξένον στάδιον ἐν θριάμβῳ, ἀναλάμπουσα μάλιστα ἐν δόξῃ αἰγληέσῃ ὅταν πρὸς τὸν οὐρανὸν προστρεπομένη, ὡς μουσικὴ λατρείας, συναπάγῃ ἐπὶ τῶν πτερυγῶν μεγαλοπρεπῶν συμφωνῶν, μετὰ τοῦ μέλους, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ὑπ' αὐτῆς θεολήπτων καταστάντων εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου τοῦ δημιουργοῦ, ἢ ὅταν δι' ἀκατανοήτων καὶ ἀπροσδοκίτων ἀποτελεσμάτων καταπλήττουσα, παρεμβάλη εἰς τὸ δράμα καὶ ἀνακόπη τὰς οὐκείας τοῦ ἀνθρώπου περὶ ἑαυτοῦ, περὶ τῶν πρωτίστων ἀφθρῶν παντὸς γεγονότος καὶ πάσης πράξεως καὶ περὶ τοῦ ἀναμφιλέκτου καὶ ἀνωτάτου ἐκείνου κράτους τοῦ ὀπισθεν τῆς συμπλοκῆς γεγονότων καὶ πράξεων μακρόθεν διαλάμποντος καὶ ὅπερ αἱ μὲν λέξεις πρόνοια, αἴσα, εἰμαρμένη, ἄτη, ἐρινὺς ἀτελῶς σημαίνουσιν, ἢ δὲ μουσικὴ σύσσωμον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς σαρκῶι. — Τίς δὲ δύναται καθορίσαι μέχρι πόσου, αἱ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ἀνεκτίμητοι καταστάσαι λειτουργίαι τῆς μουσικῆς αὗται ἐν τῷ μέλλοντι εἴτι ἀναπτύχθησονται;

Ἄξιον δὲ τυγχάνει ἰδίας μνείας, ὅτι καθόσον ἡ

τέχνη αὕτη εἰς ἀναπτύξεως τελείωσιν προήγετο, κατὰ τοσοῦτον περιεβάλετο — καὶ ἥδη πρὸ πολλοῦ — μυστηριώδη τινὰ χαρακτῆρα. Ὡστε νῦν πρὸς ἐντελῆ κατάληψιν τῆς ὅλης φύσεως καὶ τῆς ἀκράτου δράσεως αὐτῆς ἐπὶ τῶν ψυχῶν, ἀπαιτεῖται λίαν λεπτὴ καὶ ἐπιτηδεῖα ὀργάνωσις τῆς ἀκοῆς, παρ' ὀλίγοις ἀπαντῶσα, ὡς εἰ διετῆρει εἰς ἑαυτὴν ἢ φύσις τὸ προνομίον τοῦ μεῖν τὰ ἐποπτικά τῆς τέχνης τῶν τόων εἰς τοὺς αὐτῇ οικιοτάτους.

Ἡ δὲ πρὸς τὸ ἐκ τῶν φθόγγων καὶ τόνων θέλγητρον εὐπάθεια τῆς ἀνθρωπίνης ἀκοῆς διακρίνεται εἰς τοσοῦτον βαθμίδων πλῆθος, ὥστε ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι κλαγγὰς μόνον ἐν τῇ μουσικῇ ἀκούοντες, πρὸς τὰς σχέσεις καὶ μεταβολὰς αὐτῶν ἐντελῶς ἀδιαφοροῦντες, καὶ ἐκ συντόμου εἴτι καὶ αἰόλου μουσικοῦ ἔργου ἀνίαν πάσχοντες, ἀναγκαζόμενοι ἵνα εἰς αὐτὸ τὴν προσοχὴν ἐπιστήσωσιν. Ἐπὶ τῶν μέσων βαθμίδων τῆς κλίμακος ταύτης τῆς μουσικῆς εὐαισθησίας ἴστανται οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἀνερχόμενοι εἴτι βαθμίδας τινὰς ἐάν μουσικὴν μετέρχωνται, εἴτε ὄργανόν τι μετὰ τινος δεξιότητος κρούοντες, εἴτε κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης ἄδοντες. Εἰς τὰς ὑψίστας ὅμως βαθμίδας ἐξικνοῦνται εὐάριθμοι προνομιοῦχοι φύσεις, ἄνδρες — γυναῖκες οὐχὶ πλεόν — οὗς ἐνδόμυχος ὀρμὴ καὶ θεῖος ἐνθουσιασμός παροτρύνει πρὸς σύνθεσιν καὶ μελοποιίαν, ἢ — ἄνδρες καὶ γυναῖκες — πρὸς θαυμασίαν ἐκτελέσεως δεξιότητα εἴτε δι' ὄργάνων εἴτε διὰ τοῦ λάρυγγος. — Ἡ δὲ μεγάλη πληθὺς τῶν ἐρασιμόλων, οὗς πρὸς κοινὴν δρᾶσιν συνδέει μουσικῶν ἔργων τεχνικὴ ἐκτέλεσις, μὴ ἀρκουμένη συνήθως εἰς ὅ,τι μόνη ἡ μουσικὴ παρέχεται, ἐψίεται εἴτι πρὸς ψυχικὴν τέρψιν καὶ ἀπόλαυσιν καὶ ἑτέρου στοιχείου, μεθ' οὗ ἡ μουσικὴ συνδυαζομένη ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν ψυχῶν τὸ σύνολον τῆς παντοδυναμίας αὐτῆς. Τοῦτο ἐρμηνεύει διατὶ ἐπικρατοῦσι παρ' αὐτοῖς, προτιμώμενα τῆς ὀργανικῆς τέχνης, τὰ ἤσματα μᾶλλον — ἐν ὄργάνων παρακρούσει — ἢ εἴτι μᾶλλον αἱ μουσικῶς ἐκτυλισσόμεναι δραματικαὶ περιπέτειαι. Τὸ διαφέρειον αὐτῶν πρὸς τὴν ποιητικὴν ὑπόθεσιν, ἧς ἡ ἀντίληψις σαφῆς καὶ ἀναμφίβολος, ὑπερτερεῖ μὲν τοῦ μουσικοῦ διαφέροντος καὶ ἡ μουσικὴ ὑποβιάζεται παρ' αὐτοῖς εἰς θεραπείαν, παρθένον ὅμως καὶ ποικίλων φαρμάκων καὶ θελημάτων κάτοχον, δι' ὧν μαγνητίζουσα καὶ θεραπεύουσα καὶ πληγὰς ἰωμένην ἐπεκτείνει λάθρα τὸ ἥμερον αὐτῆς κράτος, ἐξανθρωπίζουσα καὶ ἐξευγενίζουσα αὐτούς· μαρτυρία δὲ τοῦ λόγου μου ἔστω ἡ ταχύτης μεθ' ἧς διαδίδεται μετὰ τοῦ λαοῦ κοῦφόν τι καὶ χάριεν μέλος καὶ ἐάν εἴτι ἢ ἐν τῷ ἤσματι ποιητικὴ ἰδέα οὐχὶ ἀρκούντως ἐμμουσος.

Ἀναλάμπει δ' εἴτι μᾶλλον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸ παρθενικὸν καὶ ἀγνὸν τῆς μουσικῆς κάλλος, ἐάν ἀναμνησθῶμεν ὅτι στερεῖται αὕτη παντὸς μέσου πρὸς γυμνασὶν τῆς ἠθικῆς σεμνότητος. Συνδέεται μὲν ἐνίοτε μετὰ τῆς χλιδῆς καὶ ἀκολασίας, μετὰ τῆς κουφότητος καὶ παρατολμίας καὶ μεθ' ἑτέρων τερμάτων τῆς γῆς, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὴν οὐδέποτε ἐκφέρει τι κακόνθεσ. Τὸ αἰσχρὸν παρίσταται δι' εἰκόνων, ποιημάτων, γλυφῶν, ὀρχήσεων κτλ., ἀλλ' οὐδέποτε διὰ τοῦ μέλους, ὅπερ τὸ πολὺ ἰλαρότητα καὶ σκῶμμα καὶ ἐν γένει τὸ ἀφρώδες τοῦ βίου μιμνῆται, ἀλλ' ἀντὶ

τούτου και πρὸ πάντων τὸ δοβαρὸν και ἐμβριθὲς τοῦ βίου, και μάλιστα τὸ ἄλγος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς· ἀλλ' ἐὰν ἀμφοτέρω, γέλωσ ἢ δάκρυα, συμπλέκονται κατὰ τὴν μίμησιν μετὰ στοιχείων ἀντικειμένων εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀξίαν, ἢ μουσικὴ παρακολουθεῖ μὲν, ἀλλ' οὐδέποτε συμμετέχει τῆς ἐκπτώσεως αὐτῶν, διότι τὴν διαφωνίαν μόνην κεντημένη πρὸς σαφῆ παράστασιν τοῦ ἠθικῶς αἰσχροῦ, ποιεῖται ταύτης χρῆσιν, ἐφ' ὅσον ἀνέχεται αὐτὴν ἢ δυσανασχετοῦσα αἰσθησίς, ἵνα δι' αὐτῆς μεταστήσῃ τὸ οὖς εἰς τὴν ἀναπόφευκτον συμφωνίαν· συνεχῆς διαφωνία ἐν τῇ ἀκοῇ παραμένουσα ἐστὶ τῇ μουσικῇ ἀντίθετόν τι, τελεία αὐτῆς ἄρνησις· ἐντεῦθεν ἢ ἁρμοδιότης τῆς μουσικῆς πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς διαταραχθεῖσης ἁρμονίας τῆς ψυχῆς, ἢ ὡς φάρμακον εἰς ψυχικὸς ἀσθενείας πολλακίς θαυματουργήσασα, ἢ ἐν τῇ πάλῃ τῶν παθῶν διαταράξεις τοῦ πνεύματος προλαβοῦσα και πρὸς ἀνάκτισιν τῆς ψυχικῆς γαλήνης συντελέσασα. Διὰ ταῦτα προτιμητέα ἢ ἐκ τῆς μουσικῆς εὐθυμία πάσης ἐτέρας, ὡς μὴ εἰσάγουσα εἰς τὸν ψυχικὸν βίον διαταράξεις ἐξ ἀπεριόκτου πυκνώσεως, εἰμὴ ὅσον και ἕτεροι καθ' ἑαυτὰς ἀγαθαὶ τῆς ψυχῆς κλίσεις, οἷον εὐποιία, φιλοστοργία κτλ. ὅταν ὁ ἀνθρώπος ἀνευ μέτρου εἰς αὐτὰς ἐκδιδῶται.

Γνωστὸν δ' ἐφ' ἐτέρου ὅτι τὸ ἀπολύτως τοῦ ἠθικοῦ ἀγαθοῦ στοχαζέσθαι ἐκτρέπει τὰς τέχνας παντοιοτρόπως ἀπὸ τοῦ κυρίου αὐτῶν σκοποῦ. Ἀνεπαισθήτως δέον ἵνα αὐτὰ συντελῶσι πρὸς ἀγνισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Τοῦτο δὲ πράττει ἢ ἐμπνους μουσικῆ, και μάλιστα μετὰ τῆς ποιήσεως κεκραμένη, ἐὰν δι' αὐτῆς εἰς τοὺς νόμους τοῦ καλοῦ ἀποβλέπωμεν. Ἀπλοῦν και καλὸν ἄσμα, μέλος τι παιδικόν, ζωογονεῖ τὰ νεναρκωμένα ὄνειρα τῆς ἀποικομένης νεότητος, και διὰ τῆς μαγείας ὀλίγων στροφῶν ἀναθάλλουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ γέροντος τὰ ἐφηβικὰ ρόδα, ἐφ' ὧν ὀργίλαι θύελλα και λαίλαπες ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα ἐπέπνεον, τὰ φύλλα αὐτῶν παρασθέρουσαι και τὰ ἄνθη μαραινούσαι. Καὶ ἐθνικὴ μελωδία, συμφυῆς τῇ ὑπάρξει, ἀκουομένη ἐν μακροσμέναις χώραις, και ἐν τῷ μέσῳ πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῦ ξένου κόσμου, ἀψυπνίζει τὸν κατευνασθέντα πόθον τῆς προσφιλοῦς και ἀτιμῆτου μητρικῆς ἀγκάλης και ἀνεγείρει τὸν πολῦτιμον και ἱερὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτα. Ἴδου οἱ λόγοι δι' οὓς μουσικὴ και ποίσις, ἐκ παραλλήλου ἰδόμεναι, ὑπερέχουσι τῶν λοιπῶν καλῶν τεχνῶν. Ἡ μὲν μουσικὴ ὡς ποίσις ἀόριστος, ἢ δὲ ποίσις ὡς μουσικὴ ὀρισμένη· ἢ μὲν ποίσις ὡς τέχνη τοῦ πνεύματος, ἢ δὲ μουσικὴ ὡς τέχνη τῆς ψυχῆς· ἐκείνη ἀποτετιομένη μᾶλλον πρὸς τὴν νόησιν, αὕτη μᾶλλον πρὸς τὴν αἰσθησιν· συναμφοτέραι δὲ νόησις και αἰσθησις ἀμοιβαίως διεγείρονται συμπληροῦσι μάλιστα τὸ τέλειον ἐγώ.

Εἰσὶ δὲ και τὰ μέσα, ὧν χρῆσιν ποιεῖται ἢ μουσικὴ, ἁρμοδιώτατα πρὸς παράστασιν τῶν ἀορίστων ψυχικῶν αἰσθημάτων καὶ στιγμαίων διαθέσεων, αἵτινες ἐκ τῆς ἀδιακόπου κινήσεως τῆς φαντασίας πηγάζουσαι, ἀνακλῶνται ἐν τῷ χαρακτῆρι ἀντιστοιχῶν κινήσεων τοῦ σώματος και τῆς φωνῆς. Αἱ ἰδέαι ἡμῶν κινουῦνται βραδέως ἢ ταχέως, νῦν μὲν ἀνευ σκοποῦ και ἡρεμίας, περιδεεῖς ὡς ἐν παροξυσμῷ πλανώμεναι, νῦν δὲ πρὸς σαφῶς καθωρισμένον τέλος μετὰ βε-

βαιότητος και δραστηριότητος προβαίνουσαι, νῦν μὲν εὐαρέστως και ἀκόπως θελκτικὰ τῆς φαντασίας εἶδωλα διώκουσαι, νῦν δὲ ἀτόμως και διὰ μικρῶν βημάτων ὑπὸ θλιβερῶν ἀναμνήσεων μετὰ κόπου συρόμεναι. Πάντα ταῦτα μιμεῖται και ἐκδηλοῖ ἢ μελωδικὴ τῶν φθόγγων μεταβολή, ἐξελίσσουσα πρὸ τοῦ παρακολουθοῦντος τὰς μεταβολὰς ταύτας ἀκροατοῦ τὴν εἰκόνα τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τοῦ μουσουργοῦ ἐντελέστερον και ἀποτελεσματικώτερον ἢ πάσης ἐτέρας τέχνης τρόπος, ἐξαιρομένης ἴσης τῆς δραματικῆς μίμησεως τῶν λόγων και τῶν πράξεων αὐτοῦ. — Μνείας δ' ἄξιον ἐστὶν ὅτι ὁ δεινὸς Σταγειρίτης τοιαύτην περὶ τῆς δράσεως τῆς μουσικῆς ἐκτίθησιν ἀντίληψιν «Διατί λέγων ἐν τοῖς Προβλήμασιν αὐτοῦ, οἱ ῥυθμοὶ και τὰ μέλη φωνῆ οὔσα ἴθεσιν εἶκοι· οἱ δὲ χυμοὶ, οὐ, ἀλλ' οὐδὲ τὰ χρώματα και αἱ ὄσμαι· ἢ ὅτι κινήσις εἰδὶν, ὡσπερ και αἱ πράξεις· ἴδην δὲ ἢ μὲν φωνῆ ἐνέργεια, ἠθικὸν και ποιεῖ ἴθος, οἱ δὲ χυμοὶ και τὰ χρώματα οὐ ποιοῦσιν ὁμοίως· και ἀλλαχοῦ «Διατί τὸ ἀκουστὸν μόνον ἴθος ἔχει τῶν αἰσθητῶν; και γὰρ ἐὰν ἢ ἀνευ λόγου μέλος, ὅμως ἔχει ἴθος· ἢ ὅτι κινήσιν ἔχει μονονουχί, ἢν ὁ ψόφος ἡμᾶς κινεῖ;» — Οὐ μόνον δὲ τὰ μουσικά, ἀλλὰ και ἕτερα κινήσεως εἶδη, ὁμοίως ἐφ' ἡμῶν δρώντα, τὸν Ἀριστοτέλην δικαιοῦσι, και μάλιστα εἴτε ὡς καταρράκτης εἴτε ὡς ὠκεάνειος κυματισμὸς διεγείρει ἐν ἡμῖν τὸ κινούμενον ἕδωρ συναίσθηματα, τρόπον τινὰ πρὸς τὰ ἐκ τῆς μουσικῆς παρεμφερῆ. Ἐπὶ πολὺ και πολλακίς θεώμεθα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τὰ προχωροῦντα οἰδματα· ἢ ρυθμικὴ αὐτῶν πρόοδος, ἢ κατὰ μέρη ἀδιακόπως μεταβαλλομένη, διεγείρει ἐν ἡμῖν ἰδιότροπον συναίσθημα εὐαρέστου ψυχικῆς ἡρεμίας ἀνευ ἀνίας, και τὴν εἰκόνα ζωῆς ὑπερφυοῦς ἐν σώματι ἐνρῦθμως και καλῶς διηρθρωμένῃ· ἐνφ' ἢ ἀπὸ γαληνιαίας θαλάσσης ποικίλη ὀπτικὴ τέρψις ἐπὶ μικρὸν ψυχαγωγεῖ, τὰ δὲ μικρὰ κύματα, μετὰ βίας ἄλλαλα διώκοντα, μᾶλλον ἐνοχλοῦσιν ἢ ὅσον τέρπουσιν ἡμᾶς.

Μεταξὺ δὲ ἐτέρων κινήσεων ὑλικῶν σωμάτων, ἢ τῶν φθόγγων κινήσις διακρίνεται διὰ τῆς λεπτότητος και εὐκολίας, μεθ' ἧς ἀναδέχεται και μιμεῖται τὰ ποικίλα τοῦ ἴθους εἶδη (κατὰ τὸν Σταγειρίτην)· διὰ ταῦτα εἰς τὴν μουσικὴν κυρίως ἀπόκειται ἢ τῶν ψυχικῶν διαθέσεων παράστασις, ἢν αἱ λοιπαὶ τέχναι ἐμμέσως ἐπιτυγχάνουσι, τὰς ἀφορμὰς μᾶλλον τῶν τοιούτων διαθέσεων ἐξεικονίζουσαι και τὰς ἐξ αὐτῶν πηγαζούσας πράξεις. Ὁ προφορικός λόγος, ὡς κινήσις, διαγράφει τὴν ἀφορμὴν τῆς διαθέσεως, εἰς ἢν ἀναφέρεται και τὸ αἰσθημα τὸ γεννηθῆσαν αὐτῆν, ἢ δὲ μουσικὴ αὐτὴν τὴν ψυχικὴν συγκίνησιν, τὴν ἀδιασπάστως μετὰ τοῦ αἰσθηματος συνδεομένην· διὰ ταῦτα πολλοὶ ἀκροαταὶ τοῦ αὐτοῦ ὀργανικοῦ μουσικοῦ ἔργου ἰστοροῦσι λίαν διαφόρως τὰς ἐκ τοῦ κοινοῦ ἀκούσματος ψυχικὰς αὐτῶν ἐντυπώσεις, ἐξ ὧν ἰδίως ἐκαστος ἀντιλήψεται· ὅτε ὁ ἐπιπολαίως περὶ τῶν πραγμάτων κρίων χλευάζει αὐτοὺς ὡς φαντασιοκόπους, καιπερ κατ' ἀνὶδὸν βαθεῖον δικαίον ἔχοντας· διότι ἢ μουσικὴ οὔτε ἐντυπώσεις οὔτε περιπετείας διηγεῖται, ἀλλ' ἀφελῶς ψυχικὰς διαθέσεις ἀπομιμεῖται, ὡς προσπαθὼν ἐκαστος τῶν ἀκροατῶν ἵνα ἐρμηνεύσῃ, ἀναφέρεται εἰς ἐκεῖνα τὰ περιστατικά τοῦ κοινοῦ βίου, ἅτινα ἐν τῇ ψυχῇ αὐ-

τοῦ συνήθως ὅμοια συναισθήματα διεγείρουσι καὶ ὁμοίως διαθέσεις ἐπιφέρουσιν. Οὐκ ἄπορον δέ, ὅτι διάφορα αἰσθήματα, κατὰ διαφόρους περιστάσεις, παρὰ διαφόροις ὁμοίως διαθέσεις καὶ ὅμοια αἰσθήματα διαφόρους διαθέσεις ἐπιφέρουσιν. Ὁ ἔρωσ λόγου χάριν ἐστὶ συναισθηματικὸν καὶ ὡς τοιοῦτο μουσικῶς ἀδιατύπωτον· ἀλλ' ἐκ τῶν ποικίλων καὶ λίαν μεταβλητῶν ψυχικῶν διαθέσεων τοῦ ἐρωτικῶς κατειλημμένου, ἡ μουσικὴ ἐστὶν ἰσως ἰκανὴ ἵνα παραστήσῃ τὸν πρὸς εὐδαιμονίαν ἄπλετον ὄνειρώδη αὐτοῦ πόθον· ἀλλ' ἡ τοιαύτη ψυχικὴ διάθεσις προέρχεται καὶ ἐκ θρησκευτικῶν ἐνθουσιασμοῦ. Ὅταν ἄρα μουσουργημάτων τὴν τοιαύτην διεγείρῃ διάθεσιν, οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀντίφασιν, ἐάν ὁ μὲν ἐκλαμβάνῃ αὐτὸ ἐρωτικὸς διαγράφων πόθους, ὁ δὲ τοὺς πόθους εὐσεβοῦς μανίας καὶ θρησκευτικῆς ἀφοσιώσεως.

Ἡ μελωδία ἄρα ἐστὶ παράστασις κινήσεως, ἧς ὁ ἀκροατὴς δέον ἵνα εὐχερῶς καὶ σαφῶς ἀντιλαμβάνηται, ὅπερ κατορθοῦται μόνον ἐάν τὰ βήματα, ἡ ταχύτης καὶ τὸ μέγεθος τῆς κινήσεως ταύτης — καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως — ὧσιν ἀκριβῶς καταμετρησῆμα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μελωδικὴ κίνησις ἐστὶ μεταβολὴ ὀξύτητας ἐν χρόνῳ, ἀνάγκη ἵνα καὶ ἡ διάρκειά τοῦ παρερχομένου χρόνου καὶ τὸ ποσὸν τῆς κατ' ὀξύτητα ἀλλοιώσεως ἀκριβέστατα μετρηθῆται ὑπ' αὐτοῦ, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ αἰσθητηρίου, ὅπερ ἐπέρχεται, ἐάν ἡ κατὰ χρόνον καὶ κατὰ ὀξύτητα πρόσδος συμβαίῃ κατὰ βαθμίδας κανονικὰς καὶ ἀκριβῶς ὀρισμέναις. Ἐντεῦθεν ὁ μουσικὸς ῥυθμὸς, οἶονεὶ ὁ πᾶχυς τοῦ χρόνου, ἀπαραίτητον καὶ οὐσιῶδες στοιχεῖον πάσης μουσικῆς παραστάσεως· ἐντεῦθεν τὰ ποικίλα ἀλλ' ὀρισμένα διαγράμματα (διὰ τὴν ἀνηθρᾶν νεώτερον τέχνην δ' ὅσο), ἐν οἷς οἱ τρεῖς τόνοι ἀποτελοῦσι τρεῖς, ἀνίσους μὲν ἀλλ' ἀκριβῶς ὀρισμένους, πῆχαις πρὸς μέτρον τῆς κατ' ὀξύτητα μεταβολῆς. Ὅταν ὁ ἀνεμος βιαίως πνέῃ, τὸ δὲ ὕψος τοῦ ἤχου συνεχῶς ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ μεταβάλλεται, στερούμεθα παντὸς μέτρον πρὸς ἐκτίμησιν τῶν μεταβολῶν τούτων καὶ πρὸς σύγκρισιν τῶν ὑστέρων πρὸς τὰς προτέρας ἀντιλήψεις ἡμῶν, διὸ τὸ ἐντεῦθεν αἰσθηματικὸν ἀποβαίνει συγκεχυμένον καὶ δυσᾶρεστον· ἀλλ' ἐν τῷ διαγράμματι, τὸ οὗς ἡμῶν μετρεῖ διὰ τοῦ τόνου τὸ ὕψος, ὡς διὰ τοῦ ῥυθμοῦ τὸν χρόνον. Ἡ μεταξὺ ῥυθμοῦ καὶ διαγράμματος ἀναλογία αὕτη παρετηρήθη καὶ ἠρμηνεύθη περίπου οὕτως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων θεωρητικῶν τῆς μουσικῆς. — Ὅτι δὲ καὶ τὸ τρίτον μέσον, οὔτινος ποιεῖται ἡ μουσικὴ χρῆσιν, ἥτοι ἡ ἐν τῇ πολυφώνῳ ἐκτελέσει συμφωνία, συνδέεται πρὸς τὰ δύο ταῦτα, ὡς προηγουμένως εἶπον, διαφέρων αὐτῶν κατ' οὐσίαν, ταυτιζόμενον ὅμως αὐτοῖς κατὰ τὴν μορφήν ἐν τῇ ἀντιλήψει, ὡς ὁ ρυθμὸς καὶ τὸ διάγραμμα, παρατρέχω μετὰ λύπης κατ' ἀνάγκην. Τοῦτο μὲν ἵνα μὴ ἐγὼ αὐτὸς τὸ τοῦ χρόνου καὶ ῥυθμοῦ μέτρον ἀπολέσας ἄρρυθμὸς τις καὶ παράφωνος ὢν φωραθῶ· τοῦτο δὲ ἵνα μὴ ὀδηγήσας ἡμᾶς εἰς τὸν μικρὸν ἀλλὰ θαυμασίως δαιδαλόεντα λαβύρινθον τοῦ ἀνθρωπίνου ὠτός, ἐν ᾧ πάντων τούτων ἡ σύμφωνος κατὰ Helmholtz ἀποδεικνύται, ἐνδυσθῶ τὴν τοῦ διδασκάλου τλῆβεννον καὶ ἐκληθῶ ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ λα-

βυρίνθῳ τούτῳ Μινώταυρος ἢ ἕτερον τι θηρίον ἀπεχθές καὶ ἀποτρόπαιον.

Μικρὸν δ' ἐτι προχωροῦντες εἰς τὴν φύσιν τοῦ μουσικοῦ ῥυθμοῦ ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτῷ τὴν ῥυθμικὴν κίνησιν ὡς ἀφορμὴν ὑπάρξεως, στενωτέρον τι εἶδος συνδέσμου, ταυτότητος δηλ. οὐ μόνον κατὰ μορφήν ἀλλὰ καὶ κατ' οὐσίαν· διότι πᾶς ῥυθμὸς ἐξ ἐξ ἰσοχρόνων παλμικῶν κινήσεων ἐλαστικῶν σωμάτων προέρχεται· «ῥυθμὸς ἐστὶ ῥυθμοῦ αἰσθησις· πᾶσα δὲ χορδὴ διὰ τοῦ ἐξ αὐτῆς ῥυθμοῦ ἀναγγέλλει εἰς τὸ οὗς τὴν ῥυθμικὴν αὐτῆς κίνησιν.» Ἐντεῦθεν δὲ ἡ μεγάλη δύναμις τῆς τέχνης τῶν ῥυθμικῶν ἐπὶ τῆς ἀνοργάνου καὶ ἐπὶ τῆς ἐνοργάνου φύσεως. Τὸ ἐν ῥυθμῷ κινούμενον ἀθροίζει δὴν τῷ χρόνῳ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ὄντα σύμφωνα πρὸς ἄλληλα — διότι μόνον τὰ σύμφωνα ἐν τῇ φύσει ἀθροίζονται — ὡς ὁ κωδωνοκρούστις, ὁ διὰ μικρῶν, σχεδὸν ἀφανῶν, ἀλλ' ἐν ῥυθμῶν τάσεων καὶ χαλαρώσεων τοῦ σχοινίου συγκινεῖ ἐν τέλει τὸ ἀδρανὲς τῆς ἀρούρης ἄχθος, τὸν κώδωνα δηλ. πάσης μητροπόλεως. — Πόσα ἄρα γε ἄχθη ἀρούρης ὑπὸ τῆς ἰσοχρόνου καὶ ῥυθμικῆς κινήσεως τῶν χορδῶν μέχρι τοῦ νῦν συνεκινήθησαν; — Τὰ περὶ Ὀρφῆως μυθεύμενα εἰσὶ φυσικῶς πράγματα. Τὰ συμπαγέστατα καὶ ἀδιάσειστα τῶν ἀψύχων, κίονες καὶ θόλοι, συνηχοῦσιν ὑποτρέμοντα, ἅμα ὡς ἀκουσθῶσιν ἐν τοῖς ναοῖς οἱ αὐλοὶ τοῦ ὄργανου· ὑπὸ συνεχοῦς φωνῆς πλάκες παραθυρίδων συντριβιτῶν καὶ κάτοπτρα παχέα διασχίζονται· τοῖχοι καταρροῦσιν, ἐν οἷς χορδαὶ ταθεῖσαι πρὸς δοκιμὴν πάλλονται. Ἐάν δὲ ταῦτα οὕτω παθαίνονται, πολὺ μᾶλλον τὰ ἐμψυχα, ζῶα καὶ ἄνθρωποι, οὐ μόνον διὰ τῶν νεύρων τὸ εὐερέθιστον, ἀλλὰ διότι τὰ θαυμασίως πεπλεγμένα ταῦτα νήματα — τὰ καλούμενα νεῦρα — ὡς χορδαὶ ἐν τοῖς μεθορίοις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τεταμένα, διαδιβάουσιν ἀθροιστικῶς τὰς ῥυθμικὰς δονήσεις αὐτῶν ἐκ τοῦ αἰσθητοῦ εἰς τὸν ἰδεατὸν κόσμον, μεθ' οὗ συνεχῶνται. Συνδονεῖται ἄρα ἡ ψυχὴ μετὰ τῶν νεύρων τῆς αἰσθήσεως, ὥστε πρὸς τοὺς ῥυθμικοὺς, τοὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ ἔξω φύσει κραδασμῶν, ἀντιφωνοῦσι τὰ ἐνδόμυχα βάθη τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως, καὶ διεγείρεται οὕτως ἐν αὐτοῖς ἐκ τῆς συνηχίσεως ἡ συμπαθεῖα πολὺ ἐντελέστερον, ἢ ὅσον διὰ πάσης ἑτέρας ἐκ τῶν νεύρων προερχομένης ἀντιλήψεως. Ἡ μουσικὴ ἄρα καὶ ὁματικῶς καὶ ψυχικῶς δρᾷ ἐπὶ τοῦ διπλοῦ τὴν φύσιν ἀνθρώπου διὰ τῶν στενῶν αὐτῆς πρὸς τὸν μυστηριώδη αὐτοῦ ὀργανισμὸν σχέσεων, συντελοῦσα, ὡς πολλὰ γνωστὰ ἱστορικὰ γεγονότα βεβαιοῦσι, πρὸς ὑγίαν σώματος καὶ πνεύματος, καὶ χρησιμεύουσα ὡς φάρμακον νεύρων καὶ ψυχῆς, ἐάν παρ' ἀρμοδίων ἀρμοδίως εἰς τὰς πληγὰς αὐτῶν ἐπιπέσῃται. Ὅφεις ὑπ' αὐτῆς τιθασσεύονται, ἐλέφαντες καὶ ἵπποι πρὸς μάχας παρορμῶνται, ἡ μανία τοῦ Σαοῦλ κατευνάζεται, οἱ θίασοι τῶν βεβακχευμένων καὶ ἀνθρωποφάγων λατρευτῶν τοῦ Διονύσου ἀποπτύουσι τὰ θηριώδη ὄργια, ὥστε αἱ Μαινάδες λυσσάσαι σπαράττουσι τὸν αἴτιον τῆς καταλύσεως τοῦ κράτους αὐτῶν.

Ἀποδείξεως οὐ δεῖται, ὅτι ἡ ἀρμοδία τῆς μουσικῆς χρῆσις, οὐ μόνον εὐγενοῦς θυμῆς προξένος, ἀλλὰ μάλιστα πρὸς δόκιμον ἐλευθερὰν ἀγωγὴν καὶ

παιδευσιν ἐξόχως συντελεστική· διότι τέχνη τοιοῦτο κατὰ τὰ προηγούμενα ἀσχοῦσα κράτος ἐπὶ τοῦ πνεύματος, ἐπὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος, ἐκτός τοῦ ἀπωτάτου σκοποῦ πρὸς ὃν ὡς τέχνη ἀποβλέπει, ἐπιβάλλεται ὡς προσφύεστατον ὄργανον πρὸς σκοποὺς καθαροῦς παιδαγωγικούς. Οἱ ἀρχαῖοι ἀνεκέρυσαν τοῦτο μέγαλη τῆ φωνῆ. Ὁ θεῖος Πλάτων ἐν Τιμαίῳ λέγει· «Ἡ δὲ ἁρμονία, ξυγγενεῖς ἔχουσα φoρὰς ταῖς ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς περιόδοις, τῷ μετὰ νοῦ προσχρωμένῳ Μούσαις, οὐκ ἐφ' ἥδονήν ἄλογον εἶναι δοκεῖ χρήσιμος, ἀλλ' ἐπὶ τὴν γεγονυῖαν ἐν ἡμῖν ἀνάρμοστον ψυχῆς περίοδον εἰς κατακόσμησιν καὶ συμφωνίαν ἑαυτῇ ξύμμαχος ὑπὸ Μουσῶν δέδοται· καὶ ρυθμὸς αὐτῆς, διὰ τὴν ἄμετρον ἐν ἡμῖν καὶ χαρίτων ἐπιθεῖ γιγνομένην ἐν τοῖς πλείστοις ἔξιν, ἐπικουρὸς ἐπὶ ταῦτά ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐδόθη»· καὶ ἐν τῇ Πολιτείᾳ· «Ἄρ' οὖν τούτων ἕνεκα κυριωτάτη ἐν μουσικῇ τροφή, ὅτι μάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς ὃ τε ρυθμὸς καὶ ἁρμονία, καὶ ἔρρωμενέστατα ἄπτεται αὐτῆς, φέρει τε τὴν εὐσχημοσύνην καὶ ποιεῖ εὐσχήμονα, ἐάν τις ὀρθῶς τραφῇ»· καὶ ἐν τοῖς Νόμοις· «Εἰς μὲν γράμματα παιδί δεκετῆ ὀχρῶν ἐνιαυτοῖ τρεῖς, λύρας δὲ ἄψασθαι τρία μὲν ἔτη καὶ δέκα γεγονόσιν ἄρχεσθαι μέτριος ὁ χρόνος, ἔμμεναι δὲ ἕτερα τρία....» Ἄλλ' ὁμιλῶ πρὸς ἀκροατὰς, θεόθεν ἀξιωθέντας, κατανοεῖν, ὡς μητρικὴν, τὴν μελιτόβρυτον γλῶσσαν καὶ τὰ λεπτά διανοήματα τοῦ πρώτου τούτου ἐξόχου ἀνατόμου τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, εἰδόντων ἄρα κάλλιον ἔμοῦ ὅτι τὰ συγγράμματα αὐτοῦ βροῖθουσι τοιοῦτων χωρίων, ἐν οἷς τὰ οὐσιώδη περὶ μουσικῆς πραγματευόμενος συντάσσει ταῦτα ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἀνατροφῆς τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Εἰς τὰς σοφὰς δὲ αὐτοῦ περὶ τῆς μουσικῆς γνῶμας προστίθεται πολλαχού καὶ ὁ Ἀριστοτέλης.

Ἐκτοτε δὲ διὰ πασῶν τῶν ἐποχῶν τῆς ἱστορίας τῆς μουσικῆς, καὶ διὰ μέσον τῶν ἱστορικῶν θυσελλῶν μέχρις ἡμῶν, ἡ μάθησις αὐτῆς θεωρεῖται οὐσιώδεις στοιχεῖον τῆς ἐλευθέρας ἀγωγῆς παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις. Διὸ παιδαγωγοὶ κατὰ φύσιν συνιστῶσιν αὐτὴν, ὡς ἐπιτηδειότατον ὄργανον πρὸς ποικίλην προκοπὴν καὶ βελτίωσιν τῆς νεότητος, δεομένης κατὰ νόμον ἀπαράγραφον ἁρμονικῆς διαθέσεως τῆς ἀόρας ψυχῆς, διαρρυθμίσεως τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ἀψῆς, ἀσκήσεως τῆς ἀκοῆς, ἵνα ἐν τῷ συνόλω τῶν ἤχων διακρίνη τὰς διαστάσεις τοῦ χώρου, τὸ βάρος καὶ ὕψος τῶν φθόγγων, τὴν μικρὰν ἢ μεγάλην τοῦ χρόνου διάρκειαν, καὶ ἀπαρτισθῇ οὕτως εἰς ἀμοιβαῖον ἐπικουρον τῆς ὁράσεως πρὸς ἀκριβοῦ τοῦ κόσμου ἀντιληψὴν καὶ μάρφωσιν σαφῶν πρῶτων ἐννοιῶν. Ἄλλὰ καὶ ἕτερα, μᾶλλον ἐπιπόλαια πλεονεκτῆματα, θεωρεῖται ἡ ἀσκήσις τῆς τέχνης ταύτης. Τὸ ἴδειν, λόγου χάριν, ἐξομαλίζει καὶ ἐκμαλάσσει τὸν λάρυγγα, ἐπιφέρει ἄρα εὐφωνίαν καὶ καλλύνει τὴν τεχνικὴν ἀπαγγελίαν, ἢ εἰς ἐμπνευστα τινὰ ὄργανα ἐμφύσθεις ἐνισχύει τοὺς πνεύμονας· καὶ εὐρύνει τὸ στέρον, ἢ κροῦσις ἐντατῶν τινῶν αὐξάνουσα πάντοτε τὴν φυσικὴν χάριν, προκαλεῖ ἐνίοτε κινήσεις συντελούσας πρὸς παθῶν ἴασις. Ὁ ὁσονδήποτε κεκτημένος μουσικὴν ἀσκήσιν εὐχερῶς μετέχει τοῦ ἔργου συλλόγων μουσικῶν, δι' οὗ ἢ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἐξωραίζεται, ἢ βία τῶν ψυχικῶν παθῶν μετριά-

ζεται, τὰ ἴδεια τοῦ βίου πληθύνονται, καὶ ἀνθεὶ καὶ προκόπτει ἡ ψυχοτρόφος εὐφροσύνη, ἕνευ πολλῆς δαπάνης· μνηστῆρον ἔτι ὅτι ὁ μουσικός καὶ ὁ ψάλτης, πανταχοῦ ὄντες εὐπρόσδεκτοι, ταχέως ἐν τῇ ξένῃ προσκτῶνται φίλους, ὡς κατέχοντες τὸ πάσας τὰς καρδίας μαγεῖον θέλητρον, καὶ ὡς λαλοῦντες τὴν γλῶσσαν, ἢν ἐννοοῦσι πάντα τὰ ἔθνη καὶ πάντες οἱ λαοί.

Ἐνεκα τῶν ἰδιοτήτων αὐτῆς τούτων ἀπέβη ἡ μουσικὴ ἀνεκαθεν μᾶλλον δημοτικὴ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τεχνῶν. Ὡς ἀμέσως μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρξασα, ἀπαντᾷ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἀπὸ τῆς ἀγρίας καταστάσεως, μετ' αὐτῶν ἀπ' αἰῶνος εἰς αἰῶνα προοδεύουσα καὶ τελειομένη καὶ ὑπὸ πάσης τάξεως αὐτῶν ἀσκουμένη καὶ τιμωμένη. Ἱστορικαὶ παραδόσεις μαρτυροῦσιν ὅτι προηγήθη τῆς ζωγραφικῆς, τῆς πλαστικῆς καὶ αὐτῆς τῆς ποιήσεως, καὶ ὅτι οὐ μόνον ἔθνη, οἷον τὸ Ἑλληνικόν, βωμοὺς εἰς τιμὴν διασῆμων μουσικῶν τοῦ μύθου ἀνήγειραν, ὡς ἡμιθέους αὐτοὺς λατρεύσαντα, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἱστορικῶν μουσικῶν, καὶ κατ' ἐλάχιστον ἔτι εἰς τὴν πρόοδον τῆς τέχνης συντελεσάντων, πρὸς ἀίδιον εὐγνωμοσύνην εἰς τοὺς μεταγενεστέρους παρέδωκαν, ἀλλὰ καὶ λαοὶ τῆς Ἀσίας, καὶ νῦν ἔτι, εἰς μνήμην τῶν μουσικῶν αὐτῶν πανηγυρίζουσι, δημόσια μνημεῖα πρὸς τιμὴν αὐτῶν ἐγείρουσι καὶ περὶ τοὺς τάφους αὐτῶν συναγερόμενοι ψάλλουσι τὰ μουσικὰ ἔργα τῶν ἀποικομένων διδασκάλων τῆς τέχνης, πρὸς συντήρησιν τοῦ ἀρχαίου καὶ εὐγενοῦς κατ' αὐτοὺς ἥθους τῆς μουσικῆς συνθέσεως. Ἐκόρυθθῆσαν δὲ τέλος αἱ εἰς τοὺς μουσικοὺς ὑπὸ τῶν λαῶν ἀπονεμηθεῖσαι δίκαιαι τιμαὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον αἰῶνα ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ἥτις οὐ μόνον ζῶντας τοὺς πλείστους τῶν διασῆμων αὐτῆς μουσοποιοῦν ὡς εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος ἐτίμησεν, οὐ μόνον εἰς δόξαν αὐτῶν θανόντων ἀγάλματα ἀνήγειρε καὶ τοὺς τάφους αὐτῶν ἐστεφάνωσε, καὶ ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις κατὰ τὰς ἐπετεῖους αὐτῶν μετὰ προθυμίας καὶ εὐκρινούς ὑπὲρ τῆς τέχνης ἐνθουσιασμοῦ ἐτέλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἄμετρον φόρον εἰς αὐτοὺς, ὡς εἰς βασιλεῖς καὶ κυρίαρχας, προφρόνως τελεῖ εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Δημόσια ταμεῖα συντηροῦσιν ἀκαδημίας τῆς τέχνης καὶ θέατρα, καὶ πᾶς ἰδιώτης, εἴτε εἰς μελόδραμα, εἴτε εἰς αἴθουσαν συναυλίας εἰσερχόμενος, τελεῖ φόρον ὑποτελοῦς εἰς τοὺς μεγάλους τῆς τέχνης αὐτοκράτορας. Ἀναλογισθῶμεν ἔτι τὰ δαπανώμενα ποσὰ εἰς ἀγορὰν καὶ διόρθωσιν ὀργάνων καὶ βιβλίων μουσικῶν, εἰς πληρωμὴν διδασκτρῶν, εἰς ἐξοδα φωτὸς καὶ ἀμαξῶν χάριν τῆς μουσικῆς γινόμενα, καὶ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ ἐλαφρὸς ζυγὸς τοῦ εὐμενοῦς τούτου δεσπότου ὑπεδύλωσε κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν πάντα ἀξιοῦντα ὅτι ἐξεπολιτίσθη.

Ἀκριβοῦς δὲ εἰς τὴν εὐμένειαν αὐτῆς ταύτην ὀφείλει ἡ μουσικὴ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ βασιλείου αὐτῆς καὶ τὴν ὑπὲρ τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς ἐπικράτησιν. Ἰταρὰ καὶ εὐπροσῆγορος τοὺς πάντας πολιτογραφεῖ, μὴ ἀποβλέπουσα εἰς τὸ ἄνισον μέτρον τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλὰ τὰς χάριτας αὐτῆς ἀναλόγως πρὸς ἐκεῖνο ἀπονέμουσα. Εἰς τὸν ἕσφατον δὲ αὐτῆς σκοπόν, τὸν τοῦ ἐξαγνισμοῦ, ὡς πᾶσα τέχνη ἀποβλέπουσα, σαγηνεύει ἀδιακρίτως πάντας διὰ τῆς μελι-

χιού αὐτῆς φωνῆς, καὶ δι' ἀνθηρῶν μελωδιῶν τὰ ὧτα αὐτῶν περιφράσσα, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ βραχὺ τοὺς ἀνηλεεῖς βογύδους καὶ ἀσιγήτους πατάγους τοῦ βίου οὕτως ἀποτρέψασα, ἐγκαθίστησιν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὴν ἐκ τῆς ἀρμονίας εὐφροσύνην καὶ χαρὰν, ἵνα πάντας, κοινωνοὺς τούτων γενομένους καὶ διὰ τῆς κοινωνίας ταύτης ἀδελφούς, ἀνυψώσῃ ἐπὶ τῶν αἰθεροπόρων αὐτῆς περὺγων πρὸς τὰ δώματα τοῦ κοινοῦ πατρὸς, καὶ μακρόθεν αἰνιγματωδῶς καὶ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ προαποκαλύψῃ εἰς αὐτοὺς τὴν χαρὰν τῶν ἀγγέλων, καὶ διεγείρασθαι τὸν πόθον τῆς ἀπολαύσεως αὐτῆς καὶ κρατύνασθαι οὕτως εἰς ἐγκαρτέρησιν, ὀδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ εἰς τὴν πάλιν, δι' ὧν ἡ χαρὰ ἐκείνη κερδαίνεται, ἀρμονίως προαλειψθέντας ὡς στεφανηφόροι ἐπ' αὐτῶν προκύψωσιν.

Καὶ πῶς οὐ; — Ἡ ἐν τῇ μακαριότητι τοῦ μετὰ θάνατον βίου αἰωνία εὐφροσύνη ἐστὶν ἀππλλαγμένη πάσης μορφῆς καὶ εἶδους, διότι ἐνώπιον τῆς ἀθανάτου ψυχῆς, ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐδεὶς ὑφίσταται ὑλικὸς περιορισμὸς· πρὸς ἐκεῖνην λοιπὸν τὴν εὐφροσύνην παρεμφέρουσι τὰ ἐκ τῆς μουσικῆς παρήγορα συναισθήματα, ὡς ἐκ τῆς ἀοριστίας αὐτῶν πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰ ἐκ πάσης ἐτέρας καλῆς τέχνης προκαλούμενα! Μὴ δὲ τυχὸν ἐκλάβετε με ὄνειροπολοῦντα καὶ κατὰ τὸ ἐμοὶ δοκοῦν τὴν οὐσιώδη τῆς μουσικῆς ἔκφασιν παρερμηνεύοντα! — Ἀκούσατε τὸν ὑπατον τῶν ἐπὶ γῆς δημιουργῶν, τὸν τὰ μύρια μυστήρια τῆς τέχνης τοῦ μέλους καὶ τῆς ἀρμονίας ἐκ τοῦ ψιθύρου τῶν δαφνῶν τοῦ Ἑλικῶνος καὶ ἐκ τοῦ κελαρυσηοῦ τῆς Κασταλίας ἐνωτισθέντα, τὸν ἀθάνατον θεῶν, δι' ἐπισημοτάτων σαλπύγγων, ἐν τῷ γιγαντεῖῳ ἐκείνῳ οἰκοδομήματι τῆς ἐννάτης σύμφωνίας, τὴν οἰκουμένην σύμπασαν καλοῦντα πρὸς κατάληξιν τοῦ βαθέος νοήματος τῆς περιφήμου ᾠδῆς τοῦ Schiller εἰς τὴν Χαράν. Ὁ κραταῖος οὗτος τῆς φαντασίας δυνάστης καὶ τιτάν ἐν καλλιτέχναις, καταληψθεὶς ἐκ τῆς ἐν τῇ ᾠδῇ τοῦ λυρικοῦ ἀληθείας, ἦν ἡ οὐρανία μουσικὴ τέχνη προωριστά ἵνα τελειότερον τῆς ποιήσεως ἀποδόσῃ, ἐνεπνεύσθη τὴν θεοπεμπτον ἐκείνην ἔμπνευσιν, δι' ἧς μελοποιήσας τὴν ᾠδὴν, πύφρανθη ἐκ προοιμίων τὴν αἰωνίαν εὐφροσύνην, ἐναγκαλιζόμενος τὴν ἀνθρωπότητα καὶ προτείνων πρὸς αὐτὴν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν τοῦ φιλανθρώπου χεῖλους διὰ χορικοῦ ἡρώματος καταπληκτικῆς δράσεως, καὶ ἐρμηνεύων δι' ἀγγελικῶν ἀρμονιῶν τὴν ὑπαρξίν τοῦ ὑπεράνω τῶν οὐρανίων ἀψίδων πατρὸς, ἵνα κατὰ τοὺς πόθους τῆς καρδίας αὐτοῦ καταστήσῃ πάντας μετόχους τῆς ὑπερτάτης ταύτης καὶ ἀληθοῦς εὐδαιμονίας.

Τοιαύτης λοιπὸν τῆς μουσικῆς τέχνης οὔσης καὶ τοσαῦτα ἐπαγγελιομένης, ἡ καλλιέργεια αὐτῆς ἐπιβύλλεται εἰς τὸν ἄνθρωπον φύσει, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν ἐξευγενισμόν τῶν λαῶν βαίνουσα, καὶ τὸ μέτρον αὐτῶν σημαίνουσα. Ἄξιοι δὲ δικαίων στεφάνων κηρύσσονται οἱ εἰς τὴν πρόδον καὶ ἐπίδοσιν αὐτῆς συντελοῦντες, εὐεργετικώτατοι εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἀποβαίνοντες, ὡς τὴν κληῖδα τῆς ἀγριότητος ἐπ' αὐτῆς ἀπονιπτοντες καὶ διὰ τοῦ γνωρίσματος τῆς ἡμεροτέτης αὐτῆν ἐξωραίζοντες. Οἷος καὶ ὁ μουσοτραφῆς οὗτος σύλλογος, ὁ τὴν παρ' ἡμῖν διέγερσιν τοῦ μουσικοῦ πνεύματος

κύριον μέλημα ἔχων, καὶ τὴν μουσικὴν ἀναστροφὴν τῶν ἰδίων ἐταίρων πρὸς διακόσμησιν τοῦ παρ' ἡμῖν τεχνικοῦ χάους τελειῶν. — Τὸ σκότος τοῦ χάους τούτου ἦν πυκνόν, καὶ ἡ ἄβυσσος ἐφ' ἧς ἐπέκειτο βαθεῖα καὶ χαίνουσα, ὅτ' ἐπεφάνησαν φωτίζοντες, διὰ τῶν χαροποιῶν ἀκτίων τῆς πρώτης ἡούς, οἱ νεαροὶ οὔτοι πρόδρομοὶ τῆς μελλούσης ἡμέρας, τονίσαντες σὺν τῇ αὐγῇ, ὡς ἀπδόνες πρωΐναι, καὶ τὸ εὐοκινὸν αὐτῶν ἄσμα. Ἐλπίσωμεν! Ἡ ἀνατολὴ προβαίνει· τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ κατακλύζει τὸ ροδόχρουν φῶς! μ·τ' οὐ πολὺ ἀναβρόσκει ἡ ζωογόνος ὄψις τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χοροῦ τῶν ἰλαρῶν παρθένων· καὶ γενήσεται ἡμέρα, (ὅποια ἦν ποτε πρὸ ἐτῶν δισχιλίων πρὶν ἢ αὐτὴν ἐπισκιάσῃ δαίμωνος νυκτρεφθοῦς βάσκανος πτέρυξ). Ἴδού καὶ πάλιν παρ' ἡμῖν ἡ βασιλεία τῶν Μουσῶν ἀγγέλλεται! Ἐρμῆς κηρύσσει τοῦτο διὰ ληγείας σύριγγος καὶ ἑπτατόνου λύρας.

ΕΛΕΓΕΙΟΝ

Εἰς τὸν ἀημητριὸν στεφανοβικ σκυλαίτην.

Παρατιθέμεθα ᾧδε τὸ ποιῆσιν ἀληθῶς ἐνέχον ἐλεγείον, ὅπερ ὁ ἀληθῆς ποιητὴς κ. Ἀλ. Παράσχος ἐπεμψε τῇ διευθύνσει ἡμῶν διὰ τῆςδε τῆς ἐπιστολῆς:

Ἀθῆναι, 11 δεκεμβρίου 1893.

Ἄξιότιμε φίλε.

Εὐγνώμων πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἀδελφὸν τοῦ μακαρίτου Δημητρίου Σκυλαίτην, ἔγραψα πρὸς αὐτὸν ἐλεγείον, ὅπερ σὰς παρακαλῶ νὰ δημοσιεύσῃτε εἰς τὸν Πανελλήνιον **Νεολόγον** ἡμῶν.

Δὲν τὸ ἐδημοσίευσα εἰς τὰς Ἀθήνας, διότι μὲ φαίνεται ὅτι εἰς τὴν Πόλιν ἔπρεπε νὰ δημοσιευθῇ. . . .

Ἐὰν νομίζετε καὶ ὑμεῖς ὡς ἐγώ, τὸ δημοσιεύετε εἰς τὸ φύλλον σας. Δέχθητε τὴν ἐκ τῶν προτέρων εὐγνωμοσύνην μου.

Πρόθυμος φίλος σας

A. Παράσχος.

Θὰ τὴν ξεχάσουν οἱ φίλοι, θὰ τὴν ξεχάσουν συγγενεῖς·
Σὲ ἄλλο δὲ θεὰ θημάτι, ἂν ἔζησε κ' αὐτός, κανεὶς
Ἔτσι εἶν' ὁ κόσμος· βασιλεύει ἀχάριστη λησμονησιά!
Κερὶ κλένας δὲν ἀνάρτει σὲ γρομμισμένη ἐκκλησιά·
Χαρὰ 'ς ἐκεῖνον ποῦ πεθαίνει κ' ἔχει 'ς τὸ μῆμά του κερὶ
Τοῦ Παρνασσοῦ ἕνα λουλοῦδι, ποῦ δὲν τὸ πέρνουν οἱ καιροὶ
.

Γιὰ τὸ μεγάλο του πατέρα, ποῦ ἠγνώρισα ἕνα καιρὸ,
Καὶ γιὰ τὸ καρδιακὸ του ἀδελφί, φιλῶ τὸ μακρὸ του σταυρὸ
Θημάτι ἢ εὐγνωμοσύνη . . . τὴ μνήμη ἔχει 'ς τὴν καρδιά,
Σὰν τὸ λουλοῦδι, ὅπου ἔχει 'ς τὰ φύλλα του τὴ μυρωδιά!
Κ' ἐγὼ θυμῶμαι τὸν πατέρα καὶ γιὰ τὸ τέκνο του ποῦ,
Τ' ἀδελφί του ποῦναι 'ς τὰ ξένα καὶ μὲ τὸ δάκρυ τῶν θρηγῶ.

Δὲν τὸν ἐγνώρισα ἐκεῖνον, ποῦ τάφος ἄρπαξε, γιατί,
 Γιατί μὲ τὸ χρυσάφ' ἢ Λύρα τόσο συγχὰ δὲν περπατεῖ
 Ὅμως ὁ κόσμος ὅλος ξεύρει τὸ χέρι τὸ εὐσπλαγγικό·
 Ἐλέους μυρωδιὰ προδίδει τὸ ἅγιό του μυστικὸ
 Κ' ἢ Μοῦσα κάνει τ' ὄνομά του μαγιάτικη ἀναπνοή
 Καὶ χύνει φῶς ἀθανασίας 'ς τὸ χέρι ὅπου ἔλασε!

Ὅλα 'ς τὸ μνῆμα λιώνουν μέσα ὅλα ὁ τάφος τὰ ροφᾷ.
 Ὅμως δὲν λιώνει καὶ τὸ χέρι, ποῦ τρέφει τὸ φτωχὸ κρυφά,
 Τὸ χέρι Ἐκείνου, ὅπου δίνει μὲ χαμογέλιο φιλικὸ
 Καὶ τρέμει μήπως καὶ τὸν ὄδυνε, ὡσὰν νὰ κἀνη φονικό
 Κ' Ἐκείνου τώρα θεὰ λίσση μέσα 'ς τὸ μνῆμα τὸ κορμί,
 Ὅμως τὸ χέρι του θὰ μένη, ὅπου ἐμοίραζε ψομί
 Καὶ ἦτον φῶς 'ς τὸν τυφλωμένο, μαννούλα γιὰ τὰ ὄφρανά,
 Κλειστὸ 'ς τὴ λάμψη τῆς ἡμέρας καὶ ἀνοιχτὸ 'ς τὰ σκοτεινά
 Ἄχ, ὅ,τι ἔκαμνε ἐκεῖνο δὲν τὸ ἐγνώρισε ψυχῆ
 Τὸ δακρυσιμένο μόνο ἴματι τὸ ἤξευρε τοῦ δυστυχῆ
 Καὶ τῶβλεπε σὰν φῶς τὴν νύχτα μέσ' 'ς τὸ σκοτάδι ὁ Λαός·
 Δὲν τῶβλεπαν ἐφημερίδες . . . τῶβλεπε μόνον ὁ Θεός!

Εἰρήνη 'ς τὸ προσκέφαλό του καὶ παραδείσου μυρωδιὰ·
 Ἄν ὄνειρευεται ἀκόμη καὶ μέσ' 'ς τὸ μνῆμα ἢ καρδιά,
 Γαλάζιο θᾶναι τ' ὄνειρό του, γιατί 'ς τὸν οὐρανὸ θὰ ζῆ,
 Εἰς τοῦ πατέρα του τὸ πλάι, μὲ τὴ μαννούλα του μαζύ.
 Μ' αὐτοὺς κοιμάται 'ς τὴ γῆ μέσα, μ' αὐτοὺς ξυπνᾷ 'ς τὸν οὐρανὸ·
 Πλὴν κ' ἢ ζωὴ μας μὲ τὰ χρόνια μαζύ περνᾷ τὰ θλιβερά
 Καὶ ποῖς τὸ ξεύρει, ποῖς τὸ ξεύρει ἂν σμιζόμε καμμιὰ φορὰ
 Μ' ἐκείνους, ὅπου λαχταροῦμε καὶ μοίρας ἄρπαξε ὄργη;
 Ἄχ, ἂν δὲν σμιζόμε ἀπάνω, κ' ἂν θεὰ σμιζόμε 'ς τὴ γῆ
 Εἰρήνη 'ς τὸ προσκέφαλό του καὶ ῥόδο τῆς πρωτομαγιάς
 Καὶ φῶς τὸ μνῆμά του νὰ ἔχῃ χαμόγελο τῆς Παναγιάς!

Τώρα 'ς τὴ γῆ ὅπου κοιμάται, λουλούδια βγαίνουν ἀπαλά
 Κ' ἢ μυρωδιὰ τους θὰ προδώσῃ ὅσα ἐσκορπίζε καλὰ
 Τὰ δάκρυα πῶχει σφογγίσει τοῦ ξένου καὶ τοῦ ἄφρανοῦ,
 Θὰ πέφτουνε 'ς τὸ φέρετρό του ὡσὰν δροσούλα τ' οὐρανοῦ
 Καὶ σάββανό του θεὰ γείνη, ἄσπρο σὰν κρῖνο, φωτεινὸ,
 Τὸ φόρεμα ποῦ εἶχε δόσει γιὰ νὰ ζεστάνῃ τὸ γυμνὸ
 Δὲν θὰ φοβᾶται τὸ σκοτάδι τὸ ἄγριο μέσα 'ς τὴ γῆ.
 Τῆς ἐκκλησίας του τὸ κανόλι θὰ τὸν φωτίζῃ σὰν αὐγή
 Κ' ἦτος ὁ τάφος του θὰ γείνη καὶ 'ς τὸ σταυρὸ του τὰ πουλιά,
 Ἄπὸ τῆς γῆς του χορταράκια θὰ πλέξουν τὴν μικρὴ φωλιὰ
 Κι' ἀπὸ τὰ κόλυβα θὰ ζῶνε, ποῦ θὰ τοῦ φέρνει ἢ στοργή
 Ἀκόμη καὶ νεκρὸς θὰ δίνη ἀπὸ τοῦ τάφου του τὴ γῆ!

Σφίγγω τὸ χέρι τ' ἀδελφοῦ του, γιατί κ' ἐμένα μιά νυχτιά,
 Γιατί κ' ἐμένα σὰν κ' ἐκεῖνον ἢ ἴδια μ' ἐκίψε φωτιά
 Κ' ἐσβέστηκε 'ς τὴν ἀγκαλιά μου τ' ἀδελφί μου σὰν ἀστραπή,
 Ἄχ, ἀπ' τὴν ἴδια τὴν ἀρρώστεια καὶ . . . ξεύρω ἀδελφί τί θαιεῖπῃ!
 Ναι, ξεύρω τώρα ποῦ πηγαίνει, τὴν ὥρ' αὐτὴ ποῦ περπατᾷ,
 Ὁ πικραμένος ἀδελφός του, ἀμίλητος, μ' ὄψι θολή,
 Τίνος Σταυρὸ ἀγαπημένο μέσ' 'ς τοὺς σταυροὺς ἀναζητᾷ
 Καὶ τίνος ὄνομα σὲ τάφου ἀπάνω μάρμαρο φιλεῖ
 Εὐλογημένο νᾶν τὸ χῶμα, τὸ χῶμά του τὸ ἐλαφρὸ
 Καὶ χορταράκι νὰ σκεπᾶσῃ ὅλο τὸ μνῆμα δροσερό.
 Τριανταφυλλίτσα ἀπὸ τὴν Πόλι, ἀπὸ τὴν Χίο γιασεμί
 Καὶ μενεξές ἀπ' τὴν Ἀθήνα νὰ τοῦ μυρώνῃ τὸ κορμί!

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ἐνεκὰ τῶν καθάρσεων ἢ ἔλευσις ἐνταῦθα τοῦ πρώην ἐταίρου
 τῆς Γαλλικῆς-Κωμωδίας κ. A-F. Febvre ἀνεβλήθη εἰς τὴν
 προσεχῆ τετάρτην. Τὰ διδαχθησόμενα ἔργα, ὡς εἶπομεν καὶ ἐν
 τῷ προτέρῳ τεύχει, εἰσὶν *Le demi Monde*, τοῦ Ἀλεξάνδρου
 Δουμᾶ, υἱοῦ, διδαχθὲν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1855, *Tartufe* τοῦ
 Μολιέρου, *Le Cas de Conscience*, κωμωδία μονόπρακτος τοῦ
 Octave Feuille, διδαχθεῖσα τὸ πρῶτον τὸ 1867, *Ami Fritz*,
 κωμωδία τρίπρακτος τοῦ Ereckmann-Chatrian καὶ *Père
 Pridigue* τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, υἱοῦ, ἄρτι ἐπαναληφθεῖσα ἐν
 τῇ Γαλλικῇ-Κωμωδίᾳ. Περὶ τῶν δραματικῶν τούτων ἔργων
 γενήσεται λόγος ἐκτενέστερον τῇ ἐπομένῃ κυριακῇ.

— Εἶπομεν ἐν προτέρᾳ ἡμῶν Ἐπιθεωρήσει πρὸ μηνός, ὅτι ἡ
 Γαλλικῆ-Κωμωδία ἐπὶ τῇ συμπληρωσῇ εἰκοσαετίας ἐν αὐτῇ
 τοῦ ἐξόχου τραγωδοῦ Mounet-Sully ἐξαιρετικῶς ἔργον νὰ πα-
 ραχωρήσῃ αὐτῷ ἄδειαν ἀπουσίας μηνῶν ἕξ καὶ ὅτι ὁ τοῦ Οἰδί-
 ποδος Τυράννου ἐρημηγεὺς προῦκειτο νὰ χρησιμοποίησῃ τὴν ἄδειαν
 ταύτην μεταβαίνων εἰς Ἀμερικὴν, ἀλλ' ἐνεκὰ τῶν ἑορτῶν ἐν
 Παρισίῳ ἐπὶ τῷ κατάπλω εἰς τὰ γαλλικὰ ὕδατα τοῦ ρωσικοῦ
 στόλου ἔργον νὰ ἀπέλθῃ πρότερον εἰς Ρωσίαν, ἐκ δὲ Ρωσίας διὰ
 Βουδαπέστης καὶ Βουκουρεστίου νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν
 καὶ ἀπὸ ταύτης ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀμερικὴν. Ἐκ Παρισίων ἐλάβο-
 μεν ἐντυπον ἀγγέλλον τὴν ἔλευσιν τοῦ κορυφαίου τῶν τραγωδῶν
 καὶ ἐκτιθέμενον τὰ μέλη τοῦ θιάσου καὶ τὰ ἔργα, ἅπερ κατὰ τὴν
 περιόδειαν αὐτοῦ διδάξει. Ὁ Mounet-Sully ἐπέτυχε τῆς συμ-
 πράξεως καὶ τῆς διακεκριμένης ὑποκριτρίας Second-Weber.
 Τὰ διδαχθησόμενα ἔργα εἰσὶν αἱ κυριώταται τῶν διαπλάσεων
 αὐτοῦ, ὧν προτάσσεται ἡ ἄρτι γενομένη ἐν τῷ Κρόντι τῆς
 Ἀντιγόνης περὶ ἧς ἐκτενῶς ὠμιλήσαμεν ἐν προτέρᾳ Ἐπιθεωρή-
 σει, ἐπιτάσσεται δ' ἀμέσως ἡ ἐξόχος διάπλαισις αὐτοῦ τοῦ Οἰδί-
 ποδος Τυράννου (τοῦ Σοφοκλέους). Τὰ ἄλλα δ' ἔργα εἰσὶν ὁ *Ruy-
 Blas* τοῦ V. Hugo, ὁ *Hernani* τοῦ αὐτοῦ, ὁ *Hamlet* τοῦ
 Σαικσπέρου καὶ ἡ *Andromάχη* τοῦ Ρακίνα. Τὰ ἔργα ταῦτα,
 πάντα τραγωδίαί, ἀνήκουσιν εἰς τὸ κλασικὸν δραματολόγιον τοῦ
 ἐπιφανεστάτου Γαλλικοῦ-Θεάτρου.

Ὁβ. Ἀνθεωρέδης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ, συγγραφεῖ-
 σα μὲν γερμανιστὶ πρὸς χρῆσιν τῶν διδασκαλείων ἐκατέρου τῶν
 φύλων ὑπὸ Γ. Α. Δινδέρου. ἐγκρίσει τῆς αὐστριακῆς κυβερνή-
 σεως, ἐξελληνισθεῖσα δὲ ὑπὸ Κρήστου Δ. Παπαδοπούλου, τακτι-
 κοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ
 διευθυντοῦ τοῦ γενικοῦ παιδαγωγικοῦ Φροντιστηρίου. Ἐγκρίσει
 τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύ-
 σεως. Ἐκδόσις δευτέρα. Ἐν Ἀθήναις, 1892. Τόμος εἰς 8ον
 μέγα, σελ. ια' + 256. Τιμᾶται δρ. 4.

Ὁ ἐπιθεωρῶν ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ